

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS

*Euroopan neuvoston parlamentaarisen
yleiskokouksen
toiminnasta vuonna 2010*

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunto Strasbourgissa 2010

ensimmäinen jakso	25. - 29.1.2010
toinen jakso	26. - 30.4.2010
kolmas jakso	21. - 25.6.2010
neljäs jakso	4. - 8.10.2010

Pysyvän komitean kokoukset

12.3.2010	Pariisi
21.5.2010	Skopje
12.11.2010	Antalya

Graafinen suunnittelu : EDITA
Kannen valokuva: EN:n kuva-arkisto (Strasbourg)
ISSN 1235-1873

EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2011

**Euroopan neuvoston Suomen
valtuuskunta**

EDUSKUNNALLE

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2010 istuntokaudella.

Helsingissä huhtikuussa 2011

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta

Sinikka Hurskainen

Gunilla Carlander

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	7
2	Suomi Euroopan neuvostossa 2010.....	9
3	Parlamentaarisen yleiskokouksen prioriteetit ja toiminta kertomusvuonna	11
3.1	Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen Euroopassa	12
3.1.1	Vähemmistöjen suojelu.....	12
3.1.2	Naisten ja miesten välinen tasa-arvo	15
3.1.3	Lapset ja nuoret.....	17
3.1.4	Maahanmuuttajat	18
3.1.5	Demokratian nykyhaasteet	21
3.1.6	Oikeusnormiston kehittäminen.....	23
3.1.7	Sananvapaus, uskonnonvapaus ja kulttuuri.....	25
3.2	Demokratiatilanne maittain	27
3.2.1	Albania	29
3.2.2	Armenia	30
3.2.3	Azerbaidzhan	30
3.2.4	Bosnia-Hertsegovina	31
3.2.5	Bulgaria.....	32
3.2.6	Georgia	33
3.2.7	Moldova	33
3.2.8	Montenegro.....	34
3.2.9	Serbia	34
3.2.10	Venäjä.....	35
3.2.11	Ukraina	36
3.2.12	Kosovo.....	38
3.2.13	Valko-Venäjä	39
3.2.14	Georgian ja Venäjän välisen sodan vaikutukset	40
3.3	Muut yleiskokouksen käsittelemät aiheet	41
3.3.1	Energia ja ympäristö.....	41
3.3.2	Talouskysymykset.....	42
3.4	Euroopan neuvoston ulkosuhteet.....	45

Liitteet:

1	Suomen valtuuskunta	48
2	Suomen valtuuskunnan komiteajäsenyydet	49
3	Vuonna 2010 hyväksytyt asiakirjat	51
3.1	Päätöslauselmat	51
3.2	Suosituksset	53
3.3	Lausunnot	55
4	Parlamentaarisen yleiskokouksen erityisvieraat vuonna 2010.....	56
5	Euroopan neuvoston jäsenvaltiot	57
6	Euroopan neuvoston organisaatiotaulukko	58

Tiivistelmä

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous hyväksyi kertomusvuonna 2010 ennätysellisen määrän päätöksiä (82 päätöslauselmaa, 56 suositusta ja neljä lausuntoa). Raporttien aihepiirit kattavat EN:n koko toimintakentän keskittyen järjestön kolmeen peruspilariin kuuluviin aiheisiin eli ihmisoikeuksien ja vapauksien puolustaminen, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden vahvistaminen. Samalla yleiskokouksen käsittelemät aiheet heijastavat hyvin Euroopan ajankohtaistilannetta.

Euroopan valtiot elävät tällä hetkellä murrosvaihetta, jonka myötä perinteisiä arvoja koetellaan. Perinteisten demokratioiden asema kyseenalaistetaan ja protestiliikkeet ovat kasvattaneet suosiotaan. Etenkin ääriliikkeiden vaikutus päiväpolitiikkaan huolestuttaa parlamentaarista yleiskokousta. Kiristyneet maahanmuuttovastaiset asenteet ovat viime vuosien aikana nostaneet ääriliikkeiden kannatusta, mikä on lisännyt rasismia, eriarvoisuutta ja turvattomuudentunnetta Euroopassa. Asenteiden koveneminen on heijastunut myös jäsenmaiden maahanmuuttopolitiikkaan ja rajoja suljetaan yhä herkemmin ulkopuolisilta apua tarvitsevilta. Kertomusvuonna yleiskokous on useissa päätöslauselmissaan muistuttanut jäsenmaita maahanmuuttajien kohteluun liittyvistä ihmisoikeusvelvoitteista. Yleiskokous on myös todennut, että ääriliikkeiden torjuminen demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen asettamien rajojen puitteissa muodostaa jatkuvan haasteen Euroopan neuvostolle.

Globalisaatio on osoittanut valtioiden olevan yhä riippuvaisempia toisistaan, ja alueelliset ongelmat ovat kasvaneet maailmanlaajuisiksi. Tästä hyvä esimerkki on maailmaa koetellut talouskriisi, jonka seurauksia yleiskokous tarkasteli useassa raportissa kertomusvuonna. Yhteistä raporteissa on huoli kansalaisten ja erityisesti heikossa asemassa olevien hyvinvoinnista talousongelmia

ratkaistaessa ja jäsenmaiden pyrkiessä tasapainotamaan julkista taloutta. Yleiskokous muistuttaa, että talouspäätöksiä tehtäessä on otettava huomioon niiden laajemmat yhteiskunnalliset vaikutukset. Viime vuosien päätökset ovat myös lisänneet eriarvoisuutta.

Kiristyneen taloustilanteen vaikutukset näkyvät mm. romanien aseman heikkenemisessä. Yleiskokous otti vahvasti kantaa joidenkin jäsenmaiden toteuttamia romanien pakkopalautuksia vastaan. Tapaukset osoittavat, että vaikka tasa-arvo ja syrjimättömyys ovat vahva osa ihmisoikeuksien ydintä, Euroopassa on tehtävä vielä paljon töitä eriarvoisuuden poistamiseksi. Yleiskokous korostaa aihetta käsittelevissä päätöslauselmissaan, että jäsenmaiden on kunnioitettava tekemiään sitoumuksia kansallisten, kielellisten ja uskonnollisten vähemmistöjen oikeuksista. Lisäksi kaikenlainen syrjintä tulee poistaa Euroopasta.

Tämä koskee myös ponnisteluja naisten ja miesten välisen tasa-arvokuilun kaventamiseksi. Sukupuolten välistä tasa-arvokysymystä tarkasteltiin kertomusvuonna niin kriisinhallinnan, palkkauksen, talouskriisin kuin myös maahanmuuton näkökulmasta. Euroopan neuvosto on myös jatkanut perheväkivallan käsittelyä naisnäkökulmasta ja on parhaillaan laatimassa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista yleissopimusta. Yleiskokous on ollut etulinjassa vaatimassa sitovampaa instrumenttia naisiin kohdistuvaan lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja on tiiviisti mukana yleissopimuksen laadintaprosessissa. Myös lapsiin kohdistuva väkivalta ja lasten ja nuorten kokemaa syrjintä olivat esillä kertomusvuoden keskusteluissa.

Oman haasteensa demokraattiselle yhteiskunnalle muodostaa tietoyhteiskunnan räjähdysmäinen kasvu. Yhä tärkeämmässä asemassa olevan internetin myötä nimettömien kommenttien tekeminen on entistä helpompaa, mikä on nä-

kynyt lisääntyneissä jyrkissä kirjoituksissa. Pyrkimyksissään estää suoranaisten rikollisten viestien leviäminen, hallitukset ovat asettaneet myös sanan- ja mediavapauden koetukselle. Yleiskokous on pohtinut aihetta useassa raportissa. Samalla yleiskokous on keskustellut myös poliittiseen lobbaukseen liittyvistä ongelmista sekä demokraattisen järjestelmän ulkopuolisten toimijoiden kuten kansalaisjärjestöjen, lobbareiden, uskonnollisten yhteisöjen ja median edustajien kasvaneesta merkityksestä. Näiden toiminta on otettava huomioon demokratian vahvistamis- ja kehittämisprosessissa samoin kuin lainsäädännössä. Yleiskokous on myös jatkanut eri vaalijärjestelmien tarkastelua ja hyväksyi raportin äänikynnyksistä ja eri vaalijärjestelmien muista erityispiirteistä.

Parlamentaarinen yleiskokous on ollut monien normien aloitteentekijä ja antaa säännöllisesti lausuntoja erityisesti yleissopimuksista. Yleiskokous on kertomusvuonna keskustellut EN:n sopimusoikeuden tehokkuuden vahvistamisesta ja tässä yhteydessä ilmaissut huolensa siitä, että jäsenvaltioiden halu sitoutua sopimuksiin on vähentynyt. EN hyväksyi vuonna 2010 allekirjoitettavaksi kaksi uutta yleissopimusta, joista yleiskokous on antanut lausunnot.

Merkittävä osa yleiskokouksen raporteista liittyy jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seurantaan (monitorointi). EN:n monitoroinnin tavoitteena on auttaa välttämättömien demokratia uudistusten tunnistamisessa ja läpiviemisessä sekä tarjota hyvän hallinnon esimerkkejä hallinnon eri aloilta. Kaikki vuoden 1990 jälkeen hyväksytyt uudet jäsenmaat (yhteensä 24) ovat olleet jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten erityistarkkailun kohteena. Vuonna 2010 näistä jäsenmaista kymmenen (Albania, Armenia, Azerbaidžan, Bosnia-Hertsegovina, Georgia, Moldova, Montenegro, Serbia, Ukraina ja Venäjä) on edelleen monitorointikomitean työlistalla. Näiden lisäksi neljä maata ovat nk. postmonitoroinnin kohteena (Bulgaria, Makedonia, Monaco, Turkki). Suurimmat ongelmat näiden maiden osalta liittyvät riippumattoman oikeusjärjestelmän toimivuuteen, vaalilainsäädäntöön ja vaalien toimitukseen, perusoikeuksien ja -vapauksien kuten sananvapauden, yhdistysvapauden ja kokoontumisvapauden toteutumiseen, ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaamiseen. Perustuslain uudistamista tarvitaan edelleen monissa maissa. Euroopan maista

ainoastaan Valko-Venäjä ja Kosovo eivät vielä ole jäseniä. Yleiskokous seuraa kuitenkin näiden maiden poliittista tilannetta.

Jäsenmaiden demokraattisen suorituskyvyn mittari on vaalien toimitus. Tasapainoisen ja hyvän vaalilainsäädännön tekeminen on osoittautunut suureksi haasteeksi monissa maissa. Yleiskokous on huolissaan vaalitoimituksissa esiintyvistä toistuvista puutteista ja heikkouksista, jotka ovat omalta osaltaan vahvistaneet käsitystä siitä, että demokraattisten menettelytapojen sisäistäminen on pitkä prosessi. EN:n yleiskokous on kertomusvuonna lähettänyt vaalitarkkailijavaltuuskuntia Ukrainaan, Bosnia-Hertsegovinaan, Azerbaidžaniin sekä Moldovaan.

Yleiskokous korostaa parlamentin merkitystä toimeenpanevan vallan vastavoimana. Tarkastelussa todetaan, että monissa maissa parlamentti ei toimi tyydyttävästi rakentavan vuoropuhelun paikkana eri poliittisten aatesuuntien välillä. Kertomusvuonna yleiskokous on havainnut julkisuudessa esiintyvän yhä enemmän vihailmaisuja ja ilmaissut huolensa etenkin myös jäsenmaiden valtapuolueissa lisääntyneestä vihamielisestä ja jopa rasistisesta kielenkäytöstä. Päätöslauselmissaan yleiskokous on muistuttanut kansallisia parlamentteja oikeudellisesta ja moraalaisesta vastuustaan toimia vihapuheen ja väkivaltaan lietsomisen poistamiseksi julkisesta keskustelusta.

Euroopan ulkosuhteita on myös pohdittu yleiskokouksessa. Luonnonkatastrofin koettelema Haiti nousi vuoden 2010 ensimmäisen istunnon kiireelliseksi ajankohtaiskeskusteluksi. Myös ongelmat Gazassa ja Lähi-idän kiristynyt tilanne sekä suhteet Yhdysvaltoihin on ollut esillä keskusteluissa. Yleiskokous on pohtinut myös mahdollisuuksia lisätä yhteistyötä Pohjois-Afrikan, Lähi-idän ja Kaukasian maiden kanssa mm. uskontojenvälisen vuoropuhelun edistämiseksi.

Suomen valtuuskunta on kertomusvuonna osallistunut yleiskokouksen kaikkiin istuntoihin Strasbourgissa sekä sen yhdeksän komitean kokouksiin läpi vuoden. Valtuuskunta on järjestänyt useita asiantuntijatapaamisia Helsingissä ja Strasbourgissa EN:n toimialaan kuuluvista aiheista. Valtuuskunnan vieraana on kertomusvuonna ollut sekä yleiskokouksen presidentti Çavuşoğlu että EN:n pääsihteeri Jagland. Valtuuskunta tapasi tasavallan presidentin marraskuussa.

Suomi Euroopan neuvostossa 2010

Vaalikauden alussa valittu valtuuskunta on jatkanut aktiivista osallistumistaan Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan vuonna 2010. Suomen valtuuskunta kuuluu EN:n ahkerimpiin ja oli 84,44 %:n osallistumisaktiivisuudellaan kertomusvuoden viidenneksi ahkerin kansallinen valtuuskunta. Kaikki jäsenet olivat vahvasti mukana yleiskokouksen keskusteluissa, tekivät aloitteita ja laativat raportteja sekä osallistuivat vaalitarkkailuihin.

Yleiskokouksen tammikuun järjestäytymisistunnossa Suomen valtuuskunnan jäsenille annettiin useita vastuutehtäviä. Puheenjohtaja *Sinikka Hurskainen* (sd) valittiin yleiskokouksen puheenjohtajistoon varapresidentiksi. *Hurskainen* toimi lisäksi uuden, konfliktien ennaltaehkäisyä pohtivan alakomitean varapuheenjohtajana ja poliittisen komitean tilapäisen Valko-Venäjä komitean puheenjohtajana. *Hurskainen* tarkkaili vaaleja mm. Azerbaidzhanissa ja Bosnia-Hertsegovinassa. Hän toimi myös sosialistiryhmän varapuheenjohtajana. *Markku Laukkanen* (kesk.) toimi yleiskokouksen kulttuurikomitean media-alakomitean puheenjohtajana. *Kimmo Sasi* (kok.) toimi talouskomitean kansainvälisiin taloussuhteisiin erikoistuneen alakomitean puheenjohtajana ja *Juha Korkeaoja* (kesk.) valittiin ympäristökomitean maatalous- ja ruoka -alakomitean varapuheenjohtajaksi.

Suomen tärkeimpiin painopistealueisiin kuuluva Itämeri huomioitiin loppuvuonna hyväksytyssä varapuheenjohtaja *Antti Kaikkosen* (kesk.) raportissa. *Sirpa Asko-Seljavaara* (kok.) osallistui sosiaali- ja terveystieteiden työhön. *Markku Laukkanen* osallistui media-asioiden käsittelyyn ja kommentoi mm. Ukrainan ja Unkarin media-tilannetta. *Kimmo Sasi* raportoi Bosnia-Hertsegovinasta ja laati raportin oikeusjärjestelmän korruptiosta. *Reijo Kallio* (sd) käytti puheenvuoron mm. ilmastonmuutos- ja talouskysymyksissä ja osallistui vaalitarkkailuun Bosniassa. *Krista Kiru* (sd) teki aloitteita burkakiellosta ja lähesty-

miskiellosta ja esitteli raporttinsa naisten roolista konflikteissa. *Juha Korkeaoja* (kesk.) on toiminut maatalous- ja kalastusasioiden edistäjänä ja on ollut mukana valmistelemaan vuonna 2011 valmistuvaa raporttia EU:n yhteisestä maatalous- ja kalastuspolitiikasta. *Jaakko Laakso* (vas.) raportoi Albanian tilanteesta ja *Tuulikki Ukkolan* (kok.) aloite toimittajien lähdesuojasta on edennyt ripeässä tahdissa raportiksi, jota käsitellään yleiskokouksen vuoden 2011 ensimmäisessä istunnossa.

Valtuuskunnan jäsenten puheenvuorot yleiskokouksen istunnoissa on luettavissa EN:n verkkosivuilla (www.coe.int.) Valtuuskunnan jäsenten ja varajäsenten jäsenyydet yleiskokouksen komiteoissa on merkitty liitteessä 2.

Yleiskokousten istuntojen yhteydessä Suomen pysyvä edustaja Euroopan neuvostossa suurlähettiläs Irma Ertman, on raportoinut valtuuskunnalle EN:n ministerikomitean toiminnasta. Suurlähettiläs Ertmanin tilaisuuksissa valtuuskunnalla on ollut tilaisuus tavata mm. EN:n tarkkailijamaiden edustajia (Israel, Pyhä Istuin, Meksiko, USA), EN:n sihteeristössä toimivia suomalaisia virkamiehiä sekä Turkin valtuuskunta. Norja järjesti lokakuussa vuoden pohjoismaisen illallisen.

Valtuuskunta on järjestänyt useita asiantuntijatapaamisia Helsingissä ja Strasbourgissa EN:n toimialaan kuuluvista aiheista. Kuntaministeri Mari Kiviniemen selvitysraportti aiheesta Kuinka parantaa Euroopan neuvoston työtä alue- ja paikallisdemokratian kehittämisessä hyväksyttiin marraskuussa 2009 Utrechtin kuntaministerien konferenssissa. Ministerin erityisavustaja Kimmo Collander kertoi valtuuskunnalle selvityksen jatkokäsittelyn etenemisestä tammikuussa 2010.

Valtuuskunta tapasi EN:n uuden pääsihteerin Thorbjörn Jaglandin hänen virallisella Suomen vierailullaan 8. kesäkuuta 2010. Syyskuussa 2009 pääsihteeriksi valittu Jagland teki alkuvuonna laajan uudistusehdotuksen EN:n poliittisen profiilin ja painoarvon vahvistamiseksi sekä järjestön toiminnan järjeistämiseksi ja tehostamiseksi.

Pääsihteerin ehdotuksen mukaan Euroopan neuvoston toimintaa tulisi keskittää yhä vahvemmin järjestön perusarvoihin eli ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioperiaatteeseen. Suomi tukee uudistamisprosessia.

Huhtikuussa valtuuskunta järjesti asiantuntija-kuulemisen EN:n naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen sopimuksen valmistelusta. Yksikönpäällikkö Sofie From-Emmesberger, lainsäädäntöneuvos Marjatta Hiekka ja avustaja Tanja Leikas-Bottä ulkoasiainministeriöstä sekä lainsäädäntöneuvos Kirsi M. Pulkkinen oikeusministeriöstä kertoivat sopimusvalmistelusta. Valtuuskunta esitti toivomuksenaan, että eduskunnan valiokuntia informoitaisiin säännöllisesti EN:ssä valmistelussa olevista kansainvälisistä yleissopimuksista jo sopimusten varhaisessa valmisteluvaiheessa.

Parlamentarisen yleiskokouksen presidentti Mevlüt Çavuşoğlu vieraili Suomen valtuuskunnan kutsusta Suomessa 24.–27.11.2010. Çavuşoğlu on ensimmäinen turkkilainen parlamentaarikko yleiskokouksen johdossa. Turkki liittyi EN:oon vuonna 1950. Hän tapasi muun muassa tasavallan presidentti Tarja Halosen, eduskunnan puhemies Sauli Niinistön, päämi-

nisteri Mari Kiviniemen ja ulkoministeri Alexander Stubb. Lapissa Çavuşoğlu tutustui muun muassa saamelaismuseo Siidaan ja Saamelaiskäräjiin. Keskiviikkona 24.11.2010 Çavuşoğlu puhui Ulkopoliittisen instituutin seminaarissa Euroopan neuvoston roolista ihmisoikeuksien puolustajana.

Valtuuskunta tapasi Tasavallan presidentti Tarja Halosen 25.11.2010 ja keskusteli mm. romanien asemasta, EN:n uudistamisprosessista sekä kansainvälisestä vaalitarkkailusta. Presidentti Halonen oli mukana perustamassa Euroopan neuvoston Romanifoorumin vuonna 2005.

Valtuuskunta on kokoontunut kertomusvuonna kahdeksan kertaa. Lokakuussa pidetyssä kokouksessa todettiin, että Euroopan kidutusten vastaisen toimikunnan (CPT-komitea) Suomen edustajan valintaprosessi seuraavalle kaudelle on pantu alulle. Suomen nykyisen edustajan Sonja Kurtén-Vartion toimikausi päättyy 19.12.2011. Suomen valtuuskunnan tulee laatia kolmen nimen ehdokaslista suositusjärjestyksessä kevättalven aikana. Lopullisen valinnan tekee ministerikomitea.

Parlamentaarisen yleiskokouksen prioriteetit ja toiminta kertomusvuonna

Euroopan neuvoston toimintaa johtaa ministerikomitean puheenjohtajamaa, joka valitaan kuudeksi kuukaudeksi sovitun aakkosellisen rotaation mukaan. EN:n puheenjohtajina vuonna 2010 toimi marraskuusta 2009 - toukokuuhun 2010 Sveitsi. Toukokuussa ministerikomitean kokouksessa puheenjohtajuus siirtyi Makedonialle eli virallisesti Entisen Jugoslavian tasavallalle Makedonialle (FYROM). Nimestään Kreikan kanssa kiistelevä Makedonia oli saanut Euroopan neuvostolta luvan käyttää puheenjohtajuuskaudestaan nimeä Makedonian puheenjohtajuuskausi. Marraskuussa 2010 alkoi Turkin kuuden kuukauden puheenjohtajuuskausi.

Sveitsi keskittyi puheenjohtajuuskaudellaan Euroopan neuvoston perusarvojen eli ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion vahvistamiseen. Vaikeutuneen maailman taloustilanteen myötä Sveitsi halusi edistää tehokkaampaa ja läpinäkyvämpää organisaatiomuotoa. Erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen työ on viime vuosina käynyt yhä vaikeammaksi lisääntyvän työtaakan ja resurssipulan takia. Sveitsi järjesti helmikuussa Internlakenissa korkean tason kokouksen, jossa käsiteltiin ihmisoikeustuomioistuimen haasteita ja ratkaisuehdotuksia. Sveitsi painotti EN:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen välisen yhteistyön lisäämistä.

Makedonian ulkoministeri Antonio Milososki totesi EN:n ihmisoikeusjärjestelmän kehittämisen olevan maan puheenjohtajuuskauden tärkein tehtävä. Makedonia jatkoi Sveitsin aloittamaa Interlaken-prosessia EN:n ihmisoikeussopimusjärjestelmän tehokkuuden vahvistamiseksi ja erityisesti sen ulottamiseksi kansallisiin järjestelmiin. Prioriteetteihin kuului myös EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen nopealla aikataululla. Vähemmistökysymykset olivat toinen tärkeä aihe johtuen jo maan omasta sisäisestä tilanteesta. Myös romanien tilanne Euroopassa

oli keskeinen aihe Makedonian kaudella. Vuoden 2010 nimeäminen YK:n nuorten vuodeksi Makedonia huomioi nostamalla nuorten osallistumisen edistämisen puheenjohtajuuskautensa kolmanneksi prioriteettialueeksi. Sosiaalisten oikeuksien toteutumista pyrittiin edistämään käynnistämällä syksyllä EN:n toimintasuunnitelma sosiaalisen koheesion parantamiseksi Euroopassa. Vuonna 2011 tulee kuluneeksi 50 vuotta Euroopan sosiaalisen peruskirjan hyväksymisestä, minkä johdosta jäsenmaissa järjestetään vuoden aikana erilaisia tilaisuuksia. Helsingissä järjestetään 8. helmikuuta 2011 asiantuntijaseminaari 50-vuotiaan Euroopan sosiaalisesta peruskirjasta.

Turkin ulkoministeri Ahmet Davutoglu esitti maansa painopistealueet puheenjohtajuuskaudelle marraskuussa Antalyassa. Turkin yleisenä tavoitteena on vahvistaa EN:n poliittista roolia ja asemaa kansainvälisellä kentällä sekä tukea järjestön eri monitorointimekanismeja. Puheenjohtajuusohjelman viisi tavoitetta ovat: (1) EN:n reformin tukeminen pääsihteeri Jaglandin ehdotusten pohjalta, (2) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen uudistamisprosessin jatkaminen, (3) EN:n eri monitorointimekanismien vahvistaminen (EIT, CPT, ECRI ym.), (4) EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä (5) monikulttuurisen yhteiskunnan haasteet. Viimeksi mainittua tavoitetta edistämään on asetettu *Group of eminent persons*-työryhmä Saksan entisen ulkoministeri Joscha Fischerin johdolla.

Ministerikomitea ja yleiskokous toimivat läheisessä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ministerikomitean puheenjohtaja esittää jokaisessa yleiskokouksen istunnossa katsauksen ministerikomitean toiminnasta sekä vastaa parlamentaarikkojen kysymyksiin. Yleiskokouksen johdosta ja ministerikomitean sijaisista (suurlähettiläät) muodostuva yhteiskomitea (*Joint committee*) kokoontuu joka

istunnon yhteydessä. EN:n ministerikomitea on vuonna 2010 hyväksynyt 13 jäsenmaiden hallituksille osoitettua suositusta ja 53 yleistä päätöslauselmaa sekä laatinut kaksi uutta yleissopimusta ja yhden yleissopimuksen lisäpöytäkirjan.

Parlamentaarinen yleiskokous hyväksyi kertomusvuonna 2010 ennätysellisen määrän päätöksiä (81 päätöslauselmaa, 55 suositusta ja neljä lausuntoa). Yleiskokouksen suositukset osoitetaan ministerikomitealle, joka lähettää vastauksensa yleiskokoukselle kuuden kuukauden sisällä. Kaikki asiakirjat on luettavissa EN:n verkkosivuilla (www.coe.int).

Yleiskokouksen puheenjohtajisto valmistelee istuntojen esityslistaa, johon yleensä on viime vaiheessa lisätty jokin kiireellinen ajankohtaisaihe (*urgent debate* tai *current affairs debate*). Kertomusvuonna seuraavat aiheet otettiin agendalle poikkeuksellisen ajankohtaisuuden takia: Haitin tilanne (luonnonkatastrofin jälkeen), perustuslakiuudistuksen kiireellinen tarve Bosnia-Hertsegovinassa, tilanne Valko-Venäjällä, Lähi-idän tilanne ja tilanne Kirgisiassa kesäkuun levottomuuksien jälkeen sekä romaniväestön tilanne Euroopassa. Marraskuun pysyvän komitean ajankohtaiskeskustelun aiheena oli kristittyjä ja eri uskonnonryhmiä kohtaan kohdistuvat väkivaltaisuuDET.

Kertomusvuonna yleiskokous on täsmentänyt yleiskokouksen puheenjohtajiston (bureau) kokoonpanoa ja tärkeän monitorointikomitean raportojien valintakriteerejä koskevia määräyksiä (*Päätöslauselmat 1712 ja 1710 (2010)*) sekä tarkistanut toimintaansa mm. monitoroinnin osalta. Lokakuun istunnossa yleiskokouksen uudeksi pääsihteeriksi valittiin Wojciech Sawicki (Puola).

3.1 Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen Euroopassa

3.1.1 Vähemmistöjen suojelu

Ihmistenvälinen tasa-arvo ja syrjimättömyys ovat keskeisiä ja maailmanlaajuisesti hyväksyttyjä perusoikeuksia. Vaikka Euroopan neuvoston jäsenmaat ovat sitoutuneet poistamaan kaikenlaista syrjintää, esiintyy sitä vieläkin Euroopassa etenkin kansallisten ja etnisten vähemmistöjen kohtelussa. Kiristyneessä taloustilanteessa eten-

kin romanien kohtelussa on ilmennyt vakavia ongelmia, joihin yleiskokous on kertomusvuoden aikana joutunut puuttumaan.

Vähemmistöjen suojelua koskevassa raportissa (dok.12109) muistutetaan Euroopan neuvoston olevan pioneeri vähemmistöjen oikeuksien suojelemisessa. EN:n kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puitesopimus vuodelta 1995 ja EN:n alueellisten tai vähemmistökielten peruskirja vuodelta 1992 ovat keskeisimmät vähemmistöjen oikeuksia turvaavat sopimukset. Raportissa huomautetaan kuitenkin, että 11 vuotta puitesopimuksen voimaantulon jälkeen EN:n jäsenmaista kahdeksan ei ole vielä ratifoinut sopimusta: Belgia, Kreikka, Islanti ja Luxemburg ovat sopimuksen allekirjoittaneet, mutta eivät ole sitä ratifioineet. Andorra, Ranska, Monaco ja Turkki eivät ole sopimusta edes allekirjoittaneet. Lisäksi useissa sopimuksen ratifioineissa maissa on ollut ongelmia toimeenpanossa; kansallisilla viranomaisilla on mm. ollut hankaluuksia saada viranomaisia hoitamaan velvollisuutensa paikallistasolla. Mitä tulee vähemmistökielten peruskirjaan, vasta alle puolet EN:n jäsenvaltioista, eli 24 valtiota on sen ratifoinut. Lisäksi yhdeksän maata on allekirjoittanut peruskirjan. Suomi on ratifoinut molemmat sopimukset. *Päätöslauselmassa 1713 (2010)* yleiskokous vaatii jäsenvaltioita varmistamaan, että syrjimättömyys, tasa-arvo ja erilaisuuden kunnioitus toteutuvat käytännössä ja valvomaan, että kaikilla vähemmistöryhmillä, olivat ne sitten kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä, on oikeus määrittää identiteettinsä. Suvaitsevaisuutta, pluralismia, avoimuutta ja vähemmistöjen ja viranomaisten välistä dialogia tulisi edistää niin kansallisella kuin alue- ja paikallistasolla. Yleiskokous kehottaa jäljellä olevia kahdeksaa valtiota ratifioimaan viipymättä vähemmistöjen suojelua koskevan puitesopimuksen ja sen jo tehneitä valvomaan sopimuksen toimeenpanoa käytännössä. Erityisesti maiden, joilla on vahva paikallishallinto, tulisi varmistaa sopimuksen toimeenpano paikallistasolla mm. selkeyttämällä toimivallan jakoa, huolehtimalla valvonnan riittävydestä ja ohjaamalla riittävästi varoja paikallistasolle. *Suosituksessa 1904 (2010)* yleiskokous kehottaa EN:n ministerikomiteaa tehostamaan toimiaan vähemmistöjen oikeuksia koskevien sopimusten ratifioinnin edistämiseksi ja kehittämään yhteistyötä tällä alueella mui-

den kansainvälisten järjestöjen kanssa, erityisesti EU:n, Etyjin ja YK:n kanssa.

Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevaa puiteyleissopimusta käsitellään myös erillisessä raportissa (dok.12422), jonka perusteella hyväksytyssä *päätöslauselmassa 1770* (2010) yleiskokous korostaa puitesopimuksen tärkeää roolia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämisessä. On valitettavaa, että osalla puitesopimuksen ratifioineista jäsenmaista on edelleen voimassa olevia varaumia, jotka estävät sopimuksen täyden toteutumisen. Euroopan parlamentin nostettua vähemmistöjen suojelun agendalle, olisi entistä tärkeämpää lisätä EN:n ja EU:n sekä Etyjin välistä yhteistyötä. Ministerikomitealle yleiskokous ehdottaa *suosituksessa 1944* (2010) monitorointikomitean resurssien lisäämistä sopimuksen tehokkaan valvonnan takaamiseksi.

Kertomusvuonna romanit olivat erityisen vahvasti esillä vähemmistöjen asemaa käsittelevissä keskusteluissa. Kesäkuussa yleiskokous hyväksyi *romanien asemaa* koskevan raportin (dok.12174) ja toteaa *päätöslauselmassa 1740* (2010), että kaikilla jäsenmailla on moraalinen ja oikeudellinen velvollisuus parantaa romanien asemaa ja varmistaa heidän oikeuksiensa täyttyminen. Viimeaikaiset mustamaalaamiset ja muut romanivastaiset toimet useissa jäsenmaissa järkyttävät ja yleiskokous muistuttaa, että Euroopan neuvosto perustettiin nimenomaan tämänkaltaisten tapahtumien estämiseksi. Kahdessakymmenessä vuodessa romanien asema ei ole parantunut tavoitteiden mukaisesti ja yleiskokous vaatii jäsenmaita ottamaan velvollisuutensa vakavasti kestävä tilanteen aikaansaamiseksi. Yleiskokous huomauttaa, että vaikka romanien asemaa käsitellään useissa kansainvälisissä järjestöissä, oikeuksien toteutus kuuluu kuitenkin jäsenmaille. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita kohtelemaan romaneja kansallisena vähemmistönä ja varmistamaan, että kaikki viranomaiset ovat tietoisia vähemmistön oikeuksista. Romaneilla täytyy olla samat oikeudet koulutukseen, asumiseen, työntekoon ja terveydenhuoltoon kuin valtaväestöllä. Lisäksi yleiskokous tukee Suomen aloitteesta perustetun Euroopan romanifoorumin aseman vahvistamista, romaniasioden koordinoinnin ja romanien edustamisen kehittämiseksi. Yleiskokous kehottaa valtuuskuntia valitsemaan jäsenikseen myös romaneja, jos romanivähemmistö on edustettuna

kansallisessa parlamentissa. *Suosituksessaan 1924* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa pitämään romanien aseman kohentamisen agendan kärjessä ja perustamaan romanikoordinaattorin toimiston, joka voisi toimia pääsihteerin neuvonantajana.

Euroopassa tapahtuneiden romanien syrjimis- ja karkotustapausten vuoksi, yleiskokouksen lokakuun istunnon yhteydessä järjestettiin ajankohtaiskeskustelu aiheesta *kansallisten turvallisuuskysymysten esiinnouseminen Euroopassa ja sen vaikutus romanien asemaan* (dok.12386). Yleiskokous on järkyttynyt, siitä, että vain pari kuukautta romanien asemaa käsittelevän päätöslauselman hyväksymisestä jotkut jäsenmaat hyväksyivät suoraan romaneihin kohdennettuja karkotustoimenpiteitä. Huolestuttavinta on, että Euroopassa vallitseva turvattomuudentunne yhdistetään usein etnisiin vähemmistöihin kansallisessa turvallisuuskeskustelussa, mikä puolestaan on lisännyt ääriliikkeiden kannatusta. Äänestäjien houkuttelemiseksi myös valtapuolueet ovat lisänneet radikaalia ja syrjivää kielenkäyttöään. Raportissa muistutetaan, että vaikka rikollisuus onkin lisääntynyt Euroopassa, sen kitkemiseksi käytävissä keskusteluissa on pystyttävä tekemään eroa rikollisten ja etnisten ihmisryhmien välillä. Samalla todetaan, että sananvapaus on erittäin tärkeä oikeus, mutta sitä voidaan rajoittaa yksilöiden oikeuksien turvaamiseksi. Rasistinen ja muukalaisvihaa sisältävä kielenkäyttö on oikeutettu peruste sananvapauden rajoittamiselle. Raportissa todetaan myös, että politiikoilla on erityisvastuu stereotyyppien ja vähemmistöjen leimaamiseen tarkoitetun kielenkäytön poistamisessa poliittisesta keskustelusta. *Päätöslauselmassa 1760* (2010) yleiskokous kehottaa jäsenmaita varmistamaan, että kansallinen lainsäädäntö kunnioittaa ihmis-oikeussitoumuksia ja että lainsäädäntö sisältää myös vihapuhetta ja syrjintää kieltäviä määräyksiä. Lisäksi viranomaisten on julkisesti tuomittava vihaa lietsovat puheet sekä käytettävä tarkkaa harkintaa karkottaessaan kokonaisia ihmisryhmiä yleisen järjestyksen nimissä. Yleiskokous myös korostaa median roolia ja pyytää toimittajia välttämään vihamielistä ilmaisua ja etnisyyden tai kansalaisuuden mainitsemista rikoksista raportoitaessa. Yleiskokous on tyytyväinen että EN:n pääsihteerin on tартunut aiheeseen järjestämällä ministerikomitean istunnon yhteydessä korkean

tason romanien asemaa käsittelevän kokouksen ja toivoo tämän johtavaan konkreettisiin toimenpiteisiin. Myös EN:n ihmisoikeuskomissaari Thomas Hammarberg on omassa toiminnassaan tarttunut romaniasiaan. Romanian vierailunsa jälkeen maan pääministerille lähettämässään kirjeessä Hammarberg ilmaisee huolensa maassa julkisesti käytävästä romanivastaisesta retoriikasta ja toteaa romanien kohtaavan syrjintää monessa eri tilanteessa, etenkin asumisasioissa, työllistymistilanteissa ja koulutukseen pääsyssä. Hän pyytää Romanian hallitusta tehostamaan toimenpiteitä ja pyrkimään tasa-arvoa tukeviin ratkaisuihin.

Romanien asemaa on tarkasteltu myös raportissa *Romanitaustaiset turvapaikanhakijat Euroopassa* (dok.12393). Raportissa huomautetaan, että kotimaissaan rasististen hyökkäysten kohteeksi joutumisen vuoksi tuhannet romanit ovat anoneet turvapaikkaa muualta Euroopasta. Kuitenkin he saavat kielteisen päätöksen siksi, että tulevat EU:n sisältä eli turvallisesta lähtömaasta. Yli kolme kuukautta työttöminä olleet ja varattomat eivät täytä EU:n vapaan liikkuvuuden ehtoja, joten turvapaikka-anomus jää alkeellisista oloista tulleiden ja työelämässä syrjäytettyjen romanien ainoaksi mahdollisuudeksi. Tämän lisäksi EN:n jäsenmaissa asuu Balkanin sodan jäljiltä paenneita romaneja, joita ollaan EN:n ihmisoikeuskomissaarin kehotuksista huolimatta palauttamassa Kosovoon. *Päätöslauselmassa 1768* (2010) yleiskokous kehottaa jäsenmaita varmistamaan, että kaikki turvapaikkapäätökset ovat oikeudenmukaisia ja perustuvat tosiseikkoihin sekä tukemaan kotouttamista etenkin palauttaessa romaneja Kosovoon. Huonosti hoidetut palauttamiset johtavat usein palautettujen pyrkimykseen lähteä uudestaan, mikä vain pitkittää ongelmia eikä ole pitkällä tähtäimellä kustannustehokasta.

Seksuaalivähemmistöihin kuuluvien niin kutsuttujen LGBT-henkilöiden, eli homojen, lesbojen, biseksuaalien ja transsukupuolisten oikeuksista on keskusteltu yleiskokouksessa jo vuodesta 1989. Aihe nostettiin esiin huhtikuun istunnossa raportissa *Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä* (dok.12185). Raportissa todetaan, että vaikka homoseksuaalisuuden kriminalisointi on poistettu kaikista jäsenmaista, kohtaavat LGBT-henkilöt edelleen laajalle levinnyttä syrjintää. Kansainvälisen oikeuden mukaan kaikki ihmiset ovat syntyneet

vapaiksi ja tasa-arvoisiksi. Vaikka LGBT-henkilöitä ei mainita erikseen ihmisoikeussopimuksissa, heillä on silti samat oikeudet tasa-arvoiseen kohteluun kuin kaikilla muilla. Etenkin arvostettujen julkisten henkilöiden jopa vihapuheeksi luokiteltavat lausunnot ja joidenkin jäsenmaiden rajoitukset ja asenteet LGBT-henkilöiden järjestämiä tapahtumia vastaan osoittavat, että valistustyötä on lisättävä ja suunnattava kaikkialle yhteiskuntaan. *Päätöslauselmassa 1728* (2010) yleiskokous kiittää ministerikomiteaa kertomusvuonna hyväksytystä suosituksesta CM/Rec(2010)5, jossa esitetään jäsenmaille toimenpiteitä seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvan syrjinnän torjumiseksi. Myös ihmisoikeuskomissaarin toiminta seksuaalivähemmistöjen puolesta on ollut tervetullutta. *Suosituksessa 1915* (2010) yleiskokous toteaa Euroopan neuvostolla olevan hyvät edellytykset kehittämään seksuaalivähemmistöihin suunnattuja syrjinnänvastaisia ihmisoikeusstandardeja. LGBT-toiminnan kehittämiseksi EN:ssa yleiskokous pyytää ministerikomiteaa seuramaan suosituksensa implementointia jäsenmaissa sekä lisäämään aiheen näkyvyyttä erilaisilla järjestön sisäisillä ja ulkopuolisilla toimenpiteillä.

Syrjimättömyysperiaate on esillä myös *Turkin ei-islamilaisten vähemmistöjen uskonnonvapauden ja muiden ihmisoikeuksien toteutumista* (dok.11860) käsittelevässä raportissa. Sen mukaan Kreikan ja Turkin täytyy kohdella kaikkia uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvia kansalaisiaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti ja luopua maiden välillä solmitun Lausannen sopimuksen vastavuoroisuusperiaatteesta, joka kieltää vähemmistöiltä tiettyjä oikeuksia. Raportissa tiedostetaan kysymyksen olevan maille hyvin arkaluontoinen, mutta molempien maiden kansalaisia tulisi kohdella syrjimättömyysperiaatteen mukaisesti riippumatta siitä mitä naapurimaa tekee. *Päätöslauselmassa 1704* (2010) yleiskokous yhtyy ihmisoikeuskomissaari Thomas Hammarbergin toteamaan, että ”vapaus samastua omaan identiteettiinsä on demokraattisen yhteiskunnan perustuksiin kuuluva tärkeä pluralistinen periaate, joka kuuluu kaikille vähemmistöille olivat ne sitten kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä”. Lisäksi maita pyydetään allekirjoittamaan ja ratifioimaan kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus ja kehoitetaan panostamaan

etenkin koulutukseen. Yleiskokous antaa molemmille maille joukon ohjeita ja ehdotuksia, joiden täytäntöönpanosta tulee raportoida vuoden 2011 helmikuun mennessä.

3.1.2 Naisten ja miesten välinen tasa-arvo

Naisten ja miesten välisen tasa-arvon toteutumisen kuuluu vuosittain yleiskokouksen keskusteluihin puheenaiheisiin, sillä useista toimenpiteistä huolimatta Eurooppa on vielä kaukana tavoitteistaan.

Raportissa *Edistyksellisimpien eurooppalaisten tasa-arvolakien suosiminen* (dok.12427) todetaan naisten ja miesten välisen tasa-arvon toteutumisen olevan välttämättömyys demokratiassa. Saatavuuksista huolimatta oikeuden toteutumisesta on kuitenkin edelleen suuria eroja Euroopan maiden välillä, ja kansallisilla parlamenteilla on suurin vastuu asenteiden muuttamisesta. Ranskalainen aloite, jonka mukaan naiset EU:ssa saisivat vedota minkä tahansa EU-maan tasa-arvolainsäädäntöön oikeuksiensa toteutumisesta on innoittava, ja yleiskokous haluaa tukea ja laajentaa sitä EN:n jäsenmaat kattavaksi. *Päätöslauselmassa 1780* (2010) yleiskokous toteaa aikovansa esittää edistyksellisten maiden naisten ja miesten välisen tasa-arvonormien hyväksymistä etenkin naisiin kohdistuvan väkivallan, ihmiskaupan vastaisen toiminnan, naisten politiikkaan osallistumisen ja seksististen stereotyyppien kitkemisen, lisääntymisterveyden sekä naisten talouselämään osallistumisen kannalta. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita hyödyntämään Euroopan edistysellisimpiä tasa-arvolakeja omaa lainsäädäntöään kehittäessään. Lisäksi yleiskokous aikoo laatia kansanedustajille suunnatun naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi tarkoitetun käsikirjan. *Suosituksessa 1949* (2010) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa pyytämään valmistelukomiteoita selvittämään tasa-arvolle edistysellisimmät lait Euroopassa sekä varmistamaan tasa-arvon toteutumisen valmistelemalla Euroopan ihmisoikeussopimukseen naisten ja miesten välistä tasa-arvoa vahvistavan lisäpöytäkirjan.

Kesäkuun istunnossa yleiskokous hyväksyi ed. Krista Kiurun raportin siitä, miten *naisten roolia konfliktien ennaltaehkäisyssä ja jälkihoidossa* pitäisi vahvistaa (dok.12169). Raportin mukaan naiset kärsivät konflikteista pahemmin kuin muut siviilit mm. naisiin kohdistuvan seksuaalisen väkival-

lan vuoksi. Mutta naiset eivät ole vain uhreja vaan heidät pitäisi nähdä myös aktiivisina toimijoina rauhanneuvotteluissa ja yhteiskunnan konfliktien jälkeisessä jälleenrakentamisessa. Naisilla on harvoin sananvaltaa päätöksiin, jotka kuitenkin vaikuttavat heidän jokapäiväiseen elämäänsä, ja heillä on konflikteissa miehiä suurempi riski joutua ihmiskaupan, pakotetun prostituution ja järjestelmällisten raiskausten uhreiksi. Sekä YK että EN ovat päätöslauselmissaan vaatineet jäsenvaltioitaan toimimaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan sekä lisäämään naisten osuutta konfliktien ennaltaehkäisyssä ja jälkihoidossa. Asenteesta kertoo se tosiasia, että YK itse ei ole toistaiseksi nimittänyt naispuolista rauhanvälittäjää. Myös EN:llä on paljon parannettavaa naisten osallisuuden vahvistamiseksi.

Raporttiin pohjautuvan *päätöslauselman 1716* (2010) mukaan suositukset eivät ole juurikaan johtaneet käytännön toimiin, ja vain kymmenen maata on laatinut YK-suosituksen (1325) mukaisen toimintaohjelman. Yleiskokouksen mukaan onkin tärkeää, että esimerkiksi rauhanturvaajien ja kriisinhallintajoukkojen koulutuksessa kerrotaan erityisongelmista, joita konfliktialueiden naiset ja lapset kohtaavat. *Kiurun* raportti käsittelee erityisesti ns. jäätyneitä konflikteja, joita Euroopassa on esimerkiksi Kyproksella, Vuoristo-Karabahissa, Kaukasuksella ja Moldovan Transnistriassa. *Päätöslauselmassa* ehdotetaan, että alueen naisille annettaisiin enemmän mahdollisuuksia osallistua neuvotteluihin, mikä voisi toimia sysäyksenä, jolla jäätyneiden konfliktien ratkaiseminen voisi edetä.

Kiurun raporttiin pohjautuvassa *suosituksessa 1909* (2010) yleiskokous painottaa sukupuolien välisen suhteen huomioon ottamisen hyödyllisyyttä konfliktinratkaisussa. Sen mukaan naisten asema tulisi ottaa huomioon systemaattisesti ottamalla käyttöön mekanismeja, jotka takaavat tasapuolisen naisten ja miesten osallistumisen kriisinhallintaan sekä konfliktien ehkäisyyn ja ratkaisuun. Yleiskokouksen mukaan tulee huolehtia siitä, että myös konfliktien aikana naisiin kohdistuneet rikokset, kuten raiskaukset, on tutkittava ja tekijöitä rankaistava. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa laatimaan suosituksen naisten ja miesten roolista konfliktin ehkäisyssä ja ratkaisussa ja rauhanrakentamisesta niin pian kuin mahdollista ja valvoa suosituksen toimeenpanoa jäsenvaltioissa.

Se myös kehottaa ministerikomiteaa varmistamaan, että tuleva EN:n yleissopimus naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan tulee kattamaan myös konfliktitilanteet ja varmistamaan molempien sukupuolten osallistuminen omissa konflikteja käsittelevissä elimissään ja työryhmissään.

Vaikean taloustilanteen myötä myös naisten ja miesten välinen palkkaero on korostunut yleiskokouksen keskusteluissa. *Naisten ja miesten välistä palkkaeroa* (dok.12140) käsittelevässä raportissa todetaan, että vielä 60 vuotta samapalkkaisuuden oikeuden hyväksymisestä naisten ja miesten keskimääräisen tuntipalkan ero suhteellisella mittauksella on 17,4 %. EU:n ulkopuolella luvun arvellaan olevan vielä suurempi. Syiksi palkkaerolle esitetään usein naisten matalampaa koulutustasoa ja kokemusta sekä lastenhoidosta ja muusta hoitotyöstä johtuvaa erilaista työaikaa. Kuitenkaan yli puolta tapauksista ei voida selittää tällaisilla rakenteellisilla syillä vaan naisiin kohdistuvalla syrjinnällä: koulutukseen ja jatkokoulutukseen pääsyn erolla, työmarkkinoiden rakenteilla sekä vanhanaikaisilla sukupuolistereotyyppioilla.

Päätöslauselmassa 1715 (2010) yleiskokous toteaa palkkauseron olevan yhteydessä sukupuolten välisen tasa-arvon muihin tekijöihin kuten tyttöjen ja poikien tasa-arvoisiin oikeuksiin ja mahdollisuuksiin, naisten ja miesten tasa-arvoiseen osallistumiseen poliittiseen, julkiseen ja taloudelliseen päätöksentekoon sekä reilumpaan kotitalous- ja hoivatöiden jakoon miesten ja naisten välillä. Yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen palkkauksen samasta työstä naisille ja miehille lainsäädännöllä. *Päätöslauselmassa* kiinnitetään huomiota myös palkkavertailujen laskentatapaan, jossa tulisi verrata myös koko työuran aikana kertyneitä tuloja eikä pelkästään tuntipalkkaa. Yleiskokous rohkaisee jäsenvaltioita käymään keskustelua eri työpaikkojen arvostuksesta ja palkkauksesta ja yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa pyrkiä nostamaan naisvaltaisten alojen arvostusta. Jäsenvaltioiden tulisi myös pyrkiä nostamaan naisten osuutta työmarkkinoilla parantamalla kodin ulkopuolisia lasten- ja vanhusten hoitopalveluita sekä kotitaloustöiden tasapuolisempaa jakoa. *Päätöslauselmassa* nostetaan esiin Norjan ja Islannin tekemät uudistukset samoin kuin Ranskan päätös taata lailla naisten riittävä osuus (40 %) tiettyjen yhti-

öiden johtokunnissa esimerkkeinä, joista muiden jäsenmaiden tulisi ottaa mallia. Yleiskokous myös esittää, että hallitukset kaikissa EN-maissa antaisivat vuosittain naistenpäivänä 8.3. raportin parlamentilleen työmarkkinoiden tasa-arvoisuutta lisäävien uudistusten edistymisestä. Työmarkkinajärjestöjä yleiskokous kehottaa kunnioittamaan ja puolustamaan tasa-arvoa työmarkkinoilla mm. edistämällä avoimuutta töiden vaativuusluokkajärjestelmien palkkataulukoiden suhteen. *Suosituksessa 1907* (2010) yleiskokous kehottaa EN:n ministerikomiteaa ottamaan palkkauksen tasa-arvoisuuden tärkeyslistansa kärkipäähän.

Naisten ja miesten väliset palkkaerot liittyvät myös vahvasti kesäkuussa käsiteltyyn raporttiin *Kohtuulliset eläkkeet naisille* (dok.12274), jossa yleiskokous toteaa jäsenmaiden välillä olevan suuria eroja naisten ja miesten eläkkeissä. Perinteiset eläkejärjestelmät perustuvat usein miesten lineaariseen uraputkeen ja ovat kaukana nykypäivän todellisuudesta. Myös ns. selviytymiseläke on vanhentunut avioerojen, uudelleenavioitumisten ja yksinhuoltajaperheiden yleistymisen myötä. Naisten kotona tehtyä työtä ei huomioida eläkelaskelmissa lainkaan. Kuitenkin eläkejärjestelmien tulisi varmistaa sekä miehille että naisille kohtuullinen elintaso. *Päätöslauselmassa 1752* (2010) yleiskokous toteaa olevansa vakuuttunut, että eläkkeet muuttuvat tasa-arvoisiksi naisten ja miesten välisen palkkaeron poistuttua. Jäsenmaita myös pyydetään muuttamaan eläkelainsäädäntöään niin, että se sallii myönteisen syrjinnän ja huomioi uratauot sekä naisten ja miesten erilaiset uratyypit. *Suosituksessa 1932* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa lisäämään tietoisuutta aiheesta poliittisella tasolla.

Marraskuun pysyvän komitean kokouksessa hyväksytyssä raportissa vaaditaan *kansallisiin valtuuskuntiin vähintään 30 %:n osuus yleiskokouksessa aliedustetusta sukupuolesta* (dok.12260). Tällä hetkellä kaikissa valtuuskunnissa ainakin yksi jäsenistä tai varajäsenistä edustaa aliedustettua sukupuolta. 47. delegaatiosta 24 yltää tällä hetkellä 30 prosentin rajaan ja jäsenmaista 12:ssa naisedustajien osuus on yli 40 %, mikä on tasa-arvon saavuttamiseksi asetettu kynnyks. Prosessi on kuitenkin ollut hidasta, ja tavoitteen toteutuminen rajoittuu vain tiettyihin jäsenmaihiin. Edistymisen tukemiseksi yleiskokous lisää *päätöslauselman 1781* (2010) mukaan menettelysään-

toihin lauseen, joka velvoittaa kansallisia valtuuskuntia laatimaan kokoonpanonsa niin, että aliedustetun sukupuolen jäsenten osuus vastaa jäsenmaan parlamentissa olevaa osuutta. Lisäksi uutena vaatimuksena on, että vähintään yksi varsinaisista jäsenistä edustaa aliedustettua sukupuolta. Yleiskokous aikoo myös lisätä parlamenttienvälistä vuoropuhelua naisedustajien osuuden lisäämiseksi ja tulee ehdottamaan toimenpiteitä tavoitteen toteutumiseksi.

Sukupuolinäkökulman sisällyttämistä budjettiin keinona parantaa naisten terveyttä koskevassa raportissa (dok.12231) todetaan budjettien vaikuttavan sukupuoliin eri tavalla, mitä ei useinkaan tiedosteta. Sen vuoksi budjettia laatiessa sen vaikutukset naisiin ja miehiin tulisi selvittää budjetin laatimisen eri vaiheissa. Raportin mukaan sukupuolinäkökulma tulisi sisällyttää olennaisena tekijänä valtioiden terveystalitiikkaan, ja näin ollen se tulisi ottaa huomioon myös terveysalan budjettia laadittaessa. *Suosituksessa 1921* (2010) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa varmistamaan, että jäsenmaat noudattavat ministerikomitean suositusta CM/Rec (2008) ja edistämään tasa-arvoa terveystalitiikassa ja sitä koskevissa toimenpiteissä selvittämällä erot naisten ja miesten kohtelussa.

3.1.3 Lapset ja nuoret

Euroopan neuvosto on käsitellyt perheväkivaltaa naisnäkökulmasta jo pitkään ja on parhailaan laatimassa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista yleissopimusta. Yleiskokous on ollut etulinjassa vaatimassa sitovampaa instrumenttia naisiin kohdistuvaan lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja on tiiviisti mukana yleissopimuksen laadintaprosessissa. Tänä vuonna yleiskokoukselta ilmestyi raportti *väkivaltaisissa perheissä elävistä lapsista* (dok.12111). Aihetta koskevassa raportissa muistutetaan väkivallan jättävän jälkensä lasten psyykeen, vaikka se ei kohdistuisi heihin itseensä. Väkivaltaisuuden on myös todettu siirtyvän sukupolvelta toiselle. *Päätöslauselmassa 1714* (2010) yleiskokous kiittelee EN:n aktiivisuutta lasten oikeuksia koskevan lainsäädännön kehittäjänä. Vastikään avattu EN:n lasten oikeuksien periaateohjelma sekä juuri hyväksytyt ohjeet kansallisten strategioiden laatimisesta lasten suojelemiseksi väkivallalta ovat edistysaskel, mutta vielä tarvitaan tarkemmin kohdistettuja toimia

perheväkivallasta kärsivien lasten suojelemiseksi. Yleiskokouksen mukaan lasten tilanne tulisi ottaa huomioon naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevassa yleissopimuksessa. *Suosituksessa 1905* (2010) ministerikomitealle yleiskokous ehdottaa lasten ottamista huomioon sopimuksessa ns. toissijaisina uhreina (secondary victims). Sopimukseen tulisi liittää lauseke väkivallasta kärsivien lasten riittävästä sosiaalipalveluista, jotta heidän etunsa tulisi perheväkivaltatapauksissa huomioitua.

Lokakuun istunnossa hyväksytyssä raportissa *Sairaiden tai vammaisten lasten koulutuksen takaamisesta* (dok.12262) todetaan, että maailman vammaisista kolmasosa on lapsia, ja 75 miljoonasta koulun ulkopuolella olevasta peruskouluikäisistä lapsista noin kolmannes on vammaisia. Tähän on monta syytä, kuten vammaisten lasten huomioon ottamisen puute koulutuspolitiikasta ja vanhempien tietämättömyys vammaisen lapsensa koulukunnosta. Suurin osa lapsista saataisiin kuitenkin kouluun verraten pienellä vaivannäöllä. *Päätöslauselmassa 1761* (2010) yleiskokous toteaa oikeuden peruskoulutukseen olevan yleismaailmallinen ja koskevan kaikkia lapsia sairaudesta ja vammaisuudesta huolimatta. Sairautta ja vammaisuutta syrjimättömät koulut edistäisivät monimuotoisuutta arvostavaa yhteiskuntaa. Yleiskokouksen mielestä kaikki lasten hoito- ja koulutuslaitosten tulisi vastaanottaa vammaisia lapsia ja antaa heille tarvittavaa tukea osallisuuden vahvistamiseksi. Siksi jäsenvaltioissa pitäisi tehdä entistä enemmän yhteistyötä pedagogien kanssa syrjimättömän koulumaailman kehittämiseksi. Yleiskokous myös kiittää EN:n ihmisoikeuskomissaaria työstään sairaiden ja vammaisten puolesta. *Suosituksessa 1938* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa kehittämään jäsenmaiden hallituksia käyttämään asiaa koskevan päätöslauselman pohjana koulutuspolitiikkansa kehittämisessä.

Samassa istunnossa käsiteltiin myös raportti *Orvot lapset: tarvitaan kiireellisiä toimenpiteitä* (dok.12345). Raportissa pyydetään jäsenmaita panostamaan vanhemmista elävien lasten elämänlaadun parantamiseen ja varmistamaan, että vanhempien huostasta viety lapsi sijoitetaan mahdollisimman pysyvän järjestelyn mukaisesti ja että hän saa kaiken tarvitsemansa tuen. Lasten oikeudet ovat viime vuosina kehittyneet maailmanlaajuisesti myönteisellä tavalla, mut-

ta hankaloitunut taloustilanne on tuonut uusia riskitekijöitä. Valitettavan moni lapsi joutuu edelleen ihmiskaupan uhriksi tai jätetään heitteille kun vanhemmat lähtevät ulkomaille uuden rikkaamman elämän toivossa. *Päätöslauselmassa 1762* (2010) yleiskokous pyytää jäsenmailta yhtenäisempää lähestymistapaa hylättyjen lasten tilanteen parantamiseksi sekä miettimään uutta yhteisöllisempää tapaa järjestää lastenhoitoa. Lisäksi jäsenmailta pyydetään toimia lapsikaupan ja lasten heitteille jättämisen estämiseksi. *Suosituksessa 1939* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa täydentämään ja saattamaan päätökseen EN:n ohjelman ”Building a Europe for and with Children 2009–2011 ” (Rakennetaan Eurooppa lapsille lasten kanssa) sekä vahvistamaan lapsiasi-oissa yhteistyötä Unicefin, Euroopan komission ja eurooppalaisten lapsijärjestöjen kanssa.

Raportti *Lasten hyväksikäyttö instituutioissa: edellytyksenä uhrien täysi suojele* (dok.12358) käsiteltiin myös kertomusvuonna. Aihe liittyy viime vuosina julkisuuteen tullesiin tapauksiin, joissa lapsia on käytetty seksuaalisesti, psykologisesti tai fyysisesti hyväksi normaalisti turvallisiksi määritellyissä instituutioissa kuten sisäoppilaitoksissa tai nuorisoseuroissa. Usein näistä tapauksista on vaiettu kauan, eikä syytöksiin ole haluttu tarttua. Yleiskokous muistuttaa, että kansallinen lainsäädäntö koskee kaikkia instituutioita samalla tavalla ja peräänkuuluttaa kriittistä suhtautumista kaikenlaisiin lasten hyväksikäyttöön liittyviin tapauksiin. Lasten ja nuorten oikeuksia voi turvata vain lainsäädäntöä kiristämällä. Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan astui voimaan kertomusvuonna ja sisältää selkeitä määräyksiä oikeudellisista toimenpiteistä lapsiin kohdistuvissa seksuaalisissa hyväksikäyttötapauksissa. *Suosituksessa 1934* (2010) yleiskokous antaa ehdotuksia jäsenmaiden lainsäädännön parantamiseksi ja pyytää ministerikomiteaa kehittämään jäsenmaita allekirjoittamaan ja ratifioimaan lasten hyväksikäyttöä kieltävän yleissopimuksen mahdollisimman pian. Suomi on allekirjoittanut yleissopimuksen, ja se astuu voimaan vuoden 2011 aikana. Lisäksi jäsenmaita pyydetään osallistumaan kertomusvuonna lanseerattuun myös Suomen tukemaan yleiseurooppalaiseen kampanjaan lasten seksuaalisen hyväksikäytön pysäyttämiseksi. Yleiskokous aikoo myös laajen-

taa kyseisen kampanjan parlamentaarista ulottuvuutta saadakseen kampanjalle lisää näkyvyyttä jäsenmaissa. Ministerikomiteaa pyydetään jäsenmaiden hallituksia konsultoituaan raporttoimaan yleiskokoukselle jäsenmaissa implementoiduista toimenpiteistä ja saavutetuista tuloksista vuoden 2013 tammikuuhun mennessä.

Kesäkuun istunnossa käsiteltiin raportti *Mosquito eli Hyttynen -nimisestä nuorisokarkoittimesta* (dok.12196). Laite, jota on käytetty kauppakeskuksissa mm. Isossa-Britanniassa ja kokeiltu myös Lahdessa, pitää ikävää hyttynen ininää muistuttavaa ääntä, jonka kuulevat vain alle 25-vuotiaat. Raportissa todetaan, ettei korkean äänen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin ole vielä riittävää tutkimusta. Lisäksi laite selkeästi syrji yhtä ihmisryhmää eli nuoria koska laitteella ei ole vaikutuksia vanhempiin. Yleiskokous painottaa, ettei tämä ole poliittisesti hyväksyttävää eikä ihmisoikeussäännösten mukaista. Yleiskokous ilmaisee myös tyrmistyksensä siitä, että alaikäisiä näytetään laitteen käytön perusteella pidettävän ei-toivottuina häiriönaiheuttajina tai jopa yhteiskunnalle vaarallisena ryhmänä. *Suosituksessa 1930* (2010) yleiskokous neuvoo jäsenmaita kieltämään julkisilla paikoilla kaikkien nuoria ihmisiä syrjiviä laitteiden käytön. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita myös kieltämään tämänkaltaisten laitteiden myynnin ja markkinoinnin tai ainakin vaatimaan laitteen omistajaa asettamaan näkyvät varoituskilvet, mikäli laitteita käytetään yksityisissä tiloissa. Yleiskokous suosittelee ministerikomiteaa kehittämään jäsenmaita kieltämään laitteet ja seuraamaan tilanteen kehittymistä.

3.1.4 Maahanmuuttokysymykset

Yleiskokous on viime vuosien aikana käsitellyt yhä enemmän maahanmuuttajien oikeuksiin liittyviä kysymyksiä. Yleisellä tasolla yleiskokous on huolissaan jäsenmaissa lisääntyneistä kielteisistä asenteista ja kiristyneestä maahanmuuttopolitiikasta. Turvapaikanhakijoiden tilanne on erityisen huolenaihe, ja kertomusvuonna yleiskokous muistuttaa jäsenmaita useissa päätöslauselmissaan maahanmuuttajien kohteluun liittyvistä ihmisoikeusvelvoitteista.

Huhtikuun istunnossa esitettiin siirtolaisuuskysymysten nostamista tärkeämmäksi aiheeksi EN:n poliittisella agendalla yleiskokouksen keskustellessa *Siirtolaiset ja pakolaiset: Euroopan neu-*

voston haaste jatkuu raportista (dok.12201). Lisäksi aihetta tulisi priorisoida järjestön uudistamisprosessissa. Siirtolaiset, pakolaiset, turvapaikanhakijat ja maansisäiset pakolaiset eli evakot kuuluvat Euroopan haavoittuvaisimpiin ihmisryhmiin, joiden oikeuksia tulisi vahvistaa ja oikeuksien toteutumista valvoa. EN voisi esimerkiksi täydentää EU:ssa tapahtuvaa maahanmuuttoprosessiin liittyvää sääöstötyötä tarkastelemalla aihetta ihmisoikeuksien täyttymisen näkökulmasta. Siksi EN tarvitsee oman maahanmuuttostrategian, joka kattaisi koko Euroopan alueen, jossa siirtolaisten ja suojelua tarvitsevien ihmisten ihmisoikeuksia kunnioitetaan ja oikeusvaltioperiaatteesta, perusoikeuksista ja oikeuskeinojen saatavuudesta pidetään kiinni. *Suosituksessa 1917* (2010) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa valmistelemaan strategiaa, sekä täydentämään siirtolaisuuteen liittyvää lainsäädäntöä seuraavalla tavalla: Euroopan ihmisoikeussopimukseen tulisi kirjata oikeus turvapaikanhakuun; laillisten maahanmuuttajien oikeudet sekä laittomien maahanmuuttajien vähimmäisoikeudet pitäisi saada Euroopan sosiaalisen peruskirjan alaisuuteen; lisää standardeja ja ohjeistusta tarvitaan kotouttamiselle; yhteisten standardien ja minimioikeuksien asettaminen laittomille maahanmuuttajille sekä strategia selaisille, joita ei saa tai voi palauttaa; Eurooppaan vankilasäännöt pitäisi ulottaa koskemaan myös vastaanottokeskuksia; ohjeita tarvitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen palautuskieltoa käsittelevien tapausten vähentämiseksi; jäsenmaiden turvapaikkapäätösten johdonmukaisuutta ja laatua tulisi monitoroida; ohjeet vapaaehtoiselle paluulle ja takaisinottosopimusten implementoinnista; ohjeet palautettujen kotouttamiselle omaan kotimaahansa; sekä kestävä ratkaisu maansisäisten evakkojen paluulle ja uudelleensijoittamiselle ja näiden henkilöiden oikeuksien turvaamiselle.

Lainsäädännön puutetta moititaan myös raportissa *Turvapaikanhakijoiden ja laittomien maahanmuuttajien pidättäminen Euroopassa* (dok.12105). Raportissa todetaan maahanmuuttajien pidätyksen lisääntyneen olennaisesti jäsenmaissa, vaikka vangitsemista tulisi Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan käyttää ainoastaan viimeisenä keinona. Etenkin turvapaikanhakijoiden pidätykset ja vangitsemisen käyttö pelotuskeinona huolestuttavat. Raportissa huomautetaan tutki-

musten osoittavan, että pidätykset vain lisäävät kustannuksia ja että vankiloiden täyttyessä myös muut vankeinhoitoon ja vankiloihin liittyvät ongelmat kasvavat. Oikeutetun pidättämisen määritelmän puuttuminen kansainvälisestä ja kansallisesta maahanmuuttolainsäädännöstä on ongelmallista, sillä säännöstelemättömyys johtaa liian usein mielivaltaan. *Päätöslauselmassa 1707* (2010) yleiskokous esittää kymmenen ohjeellista periaatetta tilanteisiin, jolloin turvapaikanhakijan ja laittoman maahanmuuttajan pidättäminen voi olla sallittua: kaikki muut keinot on kokeiltu; turvapaikanhakijan ja laittoman maahanmuuttajan välinen ero on selvä, ja heitä suojellaan luvattomasta maahantulosta johtuvista rangaistuksista; vangitseminen tapahtuu oikeudellisen prosessin mukaisesti ja on oikeusviranomaisen hyväksymä; pidätys määrätään ainoastaan luvattoman maahantulon estämiseksi tai henkilön käännättämiseksi; pidätys ei perustu mielivaltaan; pidätys on välttämätön; vangitseminen on suhteessa saavutettavaan etuun; paikka, olot ja järjestelmä ovat asianmukaiset; haavoittuvaisessa asemassa olevia ja yksintulleita alaikäisiä ei vangita; ja pidätys on mahdollisimman lyhyt. *Suosituksessaan 1900* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa asettamaan turvapaikanhakijoiden ja laittomien maahanmuuttajien pidättämiselle samanlaiset minimivaatimukset, jotka on jo asetettu rikoksen perusteella vangittaville. Lisäksi yleiskokous pyytää ministerikomiteaa tutkimaan jäsenmaiden käytäntöjä, joiden perusteella jäsenmaille voisi laatia suositukset. Yleiskokous ehdottaa myös aihetta käsittelevän tilapäisen asiantuntijakomitean mandaattia pysyväksi.

Toista ajankohtaista aihetta käsitellään raportissa *Takaisinottosopimukset: mekanismi laittomien maahanmuuttajien palauttamiseksi* (dok.12168). Raportissa tarkastellaan sopimusten mahdollisia negatiivisia vaikutuksia. Takaisinottosopimukset velvoittavat valtioita palauttamaan kolmansien maiden kansalaiset, jotka oleskelevat tulomaassa laittomasti. Vaikka takaisinottosopimukset on suunniteltu sääntöjen mukaisesti, ne voivat kuitenkin pahimmassa tapauksessa johtaa tilanteisiin, joissa henkilö palautetaan ennen kun hän on ehtinyt edes anoa turvapaikkaa. Tämä voi olla ihmisoikeuksien vastaista. *Päätöslauselmassa 1741* (2010) yleiskokous toteaa, että palauttamispäätökset tulee aina tehdä kokonaisvaltaisesti eikä

sen perusteella onko maiden välillä voimassa olevaa takaisinottosopimusta. *Suosituksessaan 1925* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa vaatimaan sopimusosapuolilta tiettyjen ihmisoikeuskriteerien kunnioittamista ennen takaisinottosopimusneuvottelujen aloittamista. Näiden sopimusten vastapainoksi yleiskokous ehdottaa vapaaehtoisten paluuhjelmien lisäämistä. Aihetta käsittelevässä *päätöslauselmassa 1742* (2010) yleiskokous toteaa *vapaaehtoisten paluuhjelmien olevan toimiva, inhimillinen ja kustannustehokas tapa laittomien maahanmuuttajien palauttamiseksi* (dok.12277). Useimpien vapaaehtoisohjelmien sisältämä kotouttamisapu on todettu olevan tehokas tapa rajoittaa siirtolaisuutta, ja se toimii samalla tietynlaisena kehitysapuna. Kolmenkymmenen vuoden aikana 1,6 miljoonaa henkilöä on palautettu vapaaehtoisesti yli 160 maahan, ja tutkimus osoittaa hyvin suuren osan palautetuista pysyneen kotimaissaan. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita hyödyntämään vapaaehtoisia paluuhjelmia, kuitenkin niin, että palautukset perustuvat todelliseen vapaaehtoisuuteen, ja että jäsenmaat yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa varmistavat kaikkien paluuhjelmiin kuuluvien vaiheiden toteutuvan. Yleiskokous ehdottaa *suosituksessa 1926* (2010) ministerikomitealle vapaaehtoisten paluuhjelmien kehittämistä yhteistyössä EN:n maahanmuuttoasiain komitean kanssa.

Raportissa *Euroopan demografinen tulevaisuus ja maahanmuutto* (dok.12429) todetaan, että maapallon väestö kasvaa 40 % seuraavien 40 vuoden aikana. Samalla EN:n alueen väestö vähenee 6 prosenttia. Nykyisen yhteiskunnallisen mallin ylläpitämiseksi Euroopan valtioiden on siis pärjättävä entistä pienemmillä resursseilla. Siksi väestönkasvun pysähtymistä, demograafisia muutoksia ja maahanmuuttoa tulee tarkastella yhdessä, jotta tilanteen tuomiin haasteisiin voitaisiin vastata. Useat jäsenmaat ovat suurten uudistusten edessä, kun ikääntyvästä väestöstä on pidettävä huolta samalla kun talouskasvuun on suunnattava varoja. Monen jäsenmaan väestönkasvu on jo tällä hetkellä maahanmuuttajien varassa, ja lisääntynyt maahanmuuttoa on monissa maissa esitetty keinoksi väestöongelman ratkaisemiseksi. *Päätöslauselmassa 1767* (2010) yleiskokous kuitenkin huomauttaa, että tulijoiden määrän kasvattaminen ei ratkaise mitään, jos laittoman maahanmuuton kitkemiseksi ja kotouttamiseen

ei suunnata tarpeeksi resursseja. Maahanmuuttopolitiikan pitää tulevaisuudessa perustua pitkän aikavälin talousvaatimuksiin ja työmarkkinoiden tarpeeseen. Avaamalla rajat ilman kohdennettuja toimenpiteitä syntyy riski, että Eurooppaan muodostuu uusi maahanmuuttajien alakasti. Väestörakenteen muutoksen estämiseksi yleiskokous ehdottaa kohdennettuja toimenpiteitä lapsiperheen ja työelämän yhdistämiseksi, ikääntyneiden aktivoimiseksi sekä eläkeiän nostamiseksi. Maahanmuuttopolitiikan kehittämiseksi yleiskokous ehdottaa lisää suunnitelmallisuutta rekrytointiin, avoimuutta keskusteluihin ja lisää resursseja kotouttamiseen. EU on viime vuosina hyväksynyt paljon maahanmuuttoa tukevia uudistuksia, ja yleiskokous toivoo, että vuonna 2001 ehdotettu EU:n yhteinen sisäänottojärjestelmä (unified admission system) ”Blue Card” otettaisiin uudelleen tarkasteluun.

Päätöslauselmassa 1765 (2010) yleiskokous toteaa *sukupuoleen perustuvien turvapaikka-anomusten* (dok.12350) käsittelyssä olevan edelleen puutteita, ja sukupuolinäkökulman jäävän usein käsittelyvaiheessa taka-alalle. EN:n jäsenmaissa turvapaikkaa anovilla naisilla ja tyttöillä on oikeus järjestelmään, joka ottaa huomioon heidän sukupuoleensa liittyvän vainon ja ihmisoikeusloukkaukset. Ministerikomitealle antamassaan *suosituksessa 1940* (2010) yleiskokous pyytää aiheesta lisää tutkimusta, ja jäsenmaita ottamaan huomioon myös sukupuoliasioihin liittyvät seikat turvapaikka-anomuksia käsitellessään.

Raportissa *Pakolaisten ja sisäisten evakkojen omaisuusasioiden selvittämisestä* (dok.12106) muistutetaan, että kriisitilanteen takia hylätyn asuinpaikan tuhoaminen, valtaaminen tai takavarikointi loukkaa alkuperäisen omistajan oikeuksia, pahentaa maanpakolaisuutta ja vaikeuttaa rauhanrakentamista. Siksi asuinpaikan palauttaminen tai korvaaminen vastaavalla on ainut tapa hyvittää sisäisille evakoille aiheutuvaa vahinkoa. *Päätöslauselmassaan 1708* (2010) yleiskokous kehottaa jäsenmaita tarttumaan tilanteeseen mahdollisimman nopeasti ja pyytämään apua tarpeen vaatiessa. *Suosituksessa 1901* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa antamaan ohjeistuksen jäsenmaiden käytäntöjen selvittämiseksi ja valmistelemaan omaisuusasioiden selvittämiseksi tarkoitettuja EN:n periaatteita kunnioittavia ohjeita.

3.1.5 Demokratian nykyhaasteet

Euroopan valtiot elävät tällä hetkellä murrosvaiheessa, sillä globalisaatio on tuonut mukanaan uusia ilmiöitä kuten maailmanlaajuisen talouskriisin ja ääriliikkeiden suosion kasvun. Valtiot ovat yhä riippuvaisempia toisistaan. Muutoksen myötä myös perinteisten demokratiatoimijoiden asema kyseenalaistetaan ja protestiliikkeet kasvattavat suosiotaan. EN muistuttaa kuitenkin, että vastatessaan uusiin haasteisiin valtioiden on kunnioitettava ihmisoikeussitoumuksia ja demokratia- ja oikeusvaltioperiaatetta.

Kertomusvuoden ensimmäisessä istunnossa käsiteltiin ed. *Kimmo Sasin* raportti *oikeusjärjestelmän korruptiosta* (dok.12058). Raportissa todetaan, että korruptoitunut oikeusjärjestelmä heikentää kaikkien julkisten viranomaisten asemaa ja suosii rankaisemattomuutta, minkä poistaminen on yksi EN:n tämänhetkisistä prioriteeteista. *Sasin* raportin mukaan vuoden 2009 korruptiota koskevassa kyselyssä Armenian, Bulgarian, Kroatian, Georgian, Makedonian ja Kosovon kansalaiset pitivät oikeuslaitosta maittensa korruptoituneimpina instituutioina. Raportissa huomauteaan, että korruptiota ei myöskään voi vähätellä maissa, joissa sitä tutkimusten mukaan ei esiinny yleisesti. Esimerkiksi Saksassa on hyvästä tilanteesta huolimatta tehty perusteellinen tutkimus oikeusjärjestelmän korruptiosta. Lisäksi muistutetaan korruption poistamisen olevan vaikeampaa kuin sen ehkäisemisen, ja *Sasin* mukaan korruptionvastaisia toimia tulisi siksi järjestää suunnitelmallisesti ja kohdistaa etenkin tuomioistuimiin. Korruption ehkäisymenetelmäksi *Sasi* esittää, että tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuvista korruptiotapauksista pidettäisiin säännöllisesti päivitettävää luetteloa. Raporttiin pohjautuvassa päätöslauselmassa 1703 (2010) yleiskokous ehdottaa, että kaikki jäsenmaat ottavat käyttöön minimistandardit kuten kohtuulliset palkat tuomareille ja riittävät resurssit korruption kitkemiseksi. Tuomareiden ja syyttäjien tulisi myös luoda omat eettiset norminsa ja vaatia kunnioitukseen perustuvaa työkuultuuria. Lisäksi tuomareiden virkojen täyttöö ja irtisanomista koskevien ohjeiden täytyy olla läpinäkyvät ja perustua ansioihin. *Suosituksessa 1896* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa laatimaan oikeusalan viranomaisille mallitoimintasäännösten, jolla pyrittäisiin

estämään tuomareiden ja syyttäjien korruptiota ja muuta epäasiallista vaikuttamista. Tämän pohjaksi voisi käyttää Eurooppalaisten tuomareiden neuvoo-antavan neuvoston kannanottoa, joka keskittyy etenkin tuomareiden etiikkaan, käytöseen ja puolueettomuuteen. Yleiskokous pyytää ministerikomiteaa tiivistämään yhteistyötä EU:n toimielinten kanssa päällekkäisyyksien ehkäisemiseksi ja synergian luomiseksi.

Vuonna 2007 aloitettu työ jäsenmaiden vaali-prosessien selvittämiseksi sai tammikuussa jatkoa yleiskokouksen käsitellessä raportin *Vaalijärjestelmien äänikynnykset ja muut piirteet, jotka vaikuttavat edustatutuumiseen Euroopan neuvoston jäsenmaiden parlamenteissa* (dok.12107). Raportissa todetaan, että vaalijärjestelmän valitseminen on demokraattisen valtion tärkeimpiä institutionaalisia päätöksiä. Raportissa selvitetään Euroopan valtioiden eri vaalijärjestelmien ominaisuudet oikeudenmukaisten ja vapaiden vaalien periaatteiden asettamiseksi. *Päätöslauselmassa 1705* (2010) yleiskokous toteaa, että vaikka täydellistä vaalijärjestelmää ei ole, on tärkeää, että valittu parlamentti edustaa valittujen poliittista kokoonpanoa mutta myös maantieteellistä jakaumaa, molempia sukupuolia, etnisyyttä tai muuta ryhmäidentiteettiä. Demokraattisen järjestelmän legitimeetti perustuu usein siihen, että jokainen kansalainen tuntee olevansa osa päätöksentekoa. *Suosituksessa 1898* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa miettimään kehittämismahdollisuuksia jäsenmaiden vaalijärjestelmiä ohjaaviin sääntöihin etenkin liittyen vaalikomiteoihin, pienten puolueiden ja sitoutumattomien valitsemisen kynnyksiin, naisten ja vähemmistöjen vaalikelpoisuuteen, vaalirahoitukseen, äänestysmenettelyyn ja vaalitarkkailuun. Samalla hyväksyttiin myös *päätöslauselma 1706* (2010) *naisten osuuden lisäämisestä politiikassa vaalijärjestelmän avulla* (dok.19027). *Suosituksessa 1899* (2010) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa pyytämään jäsenmaita miettimään toimenpiteitä, joilla eri vaalijärjestelmissä voitaisiin edistää naisten osuutta esim. asettamalla kiintiöitä. Lisäksi ministerikomiteaa pyydetään luonnostelemaan Euroopan ihmisoikeussopimukseen lisäpöytäkirjaa, jossa vahvistettaisiin naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja sallittaisiin myönteistä syrjintää aliedustetun sukupuolen hyväksi.

Raportissa *Demokratia Euroopassa: kriisi ja näkökulmia* (dok.12279) todetaan maailmanlaajui-

sen talouskriisin vain korostaneen viime vuosina kasvanutta demokratian kriisiä. Raportoi ja erityisen huolestunut sääntelyn ja yhteistyömuotojen puutteesta yhä pienenevässä globalisoituvassa maailmassa, globaalien tason päätöksenteon parlamentaarisen kontrollin vähyydestä, rahan ja vallan keskittymisestä pienelle ryhmälle, demokraattista prosessia kohtaan esiintyvistä julkisesta välinpitämättömyydestä, populistisista ja ääriilikkeistä ja uusista säännöistä, jotka antavan valtioille luvan kerätä lähes rajattomasti tietoa kansalaisistaan. Myös edustamisjärjestelmä on kriisissä, ja tilanteen ratkaisemiseksi tarvitaan entistä avoimempaa demokratiajärjestelmää, joka perustuu vastaanottavuuteen, vastuuvetoisuuteen ja läpinäkyvyyteen. *Päätöslauselmassa 1746* (2010) yleiskokous toteaa, että oikeus osallistua julkisiin asioihin pitäisi kirjata Euroopan ihmisoikeussopimuksen alaisuuteen tulevaan lisäpöytäkirjaan. EN voisi myös luoda ohjeet, jotka varmistaisivat ihmisoikeuksien, sosiaalisten oikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen huomioon ottamisen globalisaatioprosessissa. Euroopan neuvoston kolmesta periaatteesta demokratia tarvitsee lisää näkyvyyttä, ja yleiskokous ehdottaa *suosituksessa 1928* (2010) ministerikomitealle Strasbourgin Demokratiafoorumin perustamista, jonka johtoon valittaisiin maailmalla arvostettu korkean tason henkilö. Demokratiafoorumi voisi toimia demokratiajärjestelmän kehittämiskattojärjestelmänä ja synergioiden luomiseksi EN:n eri toimielinten välille.

Poliittiseen lobbaukseen liittyvistä ongelmista keskusteltiin huhtikuun istunnossa. Raportissa *Lobbaus demokraattisessa yhteiskunnassa* (dok.11937) todetaan erilaisten etujärjestöjen vaikutusvallan kasvaneen Euroopassa viime vuosina, aiheuttaen ristiriitaa pluralistisen yhteiskunnan toteutumisen ja demokratian ja hyvän hallinnon periaatteiden välille. Lobbauksen laajuudesta huolimatta, vain neljällä EN:n jäsenvaltiolla on lobbausta koskevaa lainsäädäntöä. Sääntelyn puute voi aiheuttaa ongelmia etenkin uusissa demokratioissa sekä tilanteissa, joissa lobbaus tapahtuu salassa eikä ole läpinäkyvää. *Suosituksessa 1908* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa laatimaan lobbausta koskevan menettelyohjeen, joka määritteli lobbauksen niin, että ero ammatillisen lobbauksen ja kansalaisyhteiskunnan harjoittaman vaikuttamisen

välillä on selvä. Lobbauksen tulee olla läpinäkyvää ja päätöksentekijöihin suunnattu kaupallisten intressien ajaminen tulisi olla laissa säädetty. Lisäksi lobbausjärjestöt tulee luetteloida. Intressikonfliktien välttämiseksi yleiskokous ehdottaa myös, että korkean tason poliitikkojen ja ylempien virkamiesten toimiminen lobbareina kieltäisiin tietyksi ajaksi tehtävästä luopumisen jälkeen. Puheenvuoroissa esitettiin, että ainakin ministerien osalta pitäisi vahvistaa sääntö, jonka mukaan ministeri ei saa toimia lobbarina 12 kuukauteen tehtävänsä jättämisen jälkeen.

Samaan aiheeseen liittyy myös raportti *Demokraattisen järjestelmän toimielinten ulkopuoliset toimijat* (dok.12278), jossa todetaan politiikkaan osallistuvan perinteisten toimijoiden lisäksi myös kansalaisjärjestöjä, liittoja, lobbareita, uskonnollisten yhteisöjen ja median edustajia, joiden toiminta on otettava huomioon demokratian vahvistamis- ja kehittämisprosessissa. Ulkopuolisten toimijoiden vaikuttamiseen liittyy kuitenkin myös ongelmia, sillä ne eivät edusta koko yhteiskuntaa eikä niillä ole kansalaisten antamaa mandaattia. Ne voivat kuitenkin olla erittäin vaikutusvaltaisia ja saattavat väärinkäyttää saamansa asemaa. *Päätöslauselmassa 1744* (2010) yleiskokous korostaa tukevasa pluralistista yhteiskuntaa ja toteaa, että päätöksenteon tulee olla entistä läpinäkyvämpää. Instituutioiden ulkopuolisten toimijoiden toimintaa tulee tarkastella Euroopan neuvoston demokratian tulevaisuusfoorumin kautta. Lisäksi yleiskokous pyytää Venetsian komissiota tutkimaan aihetta tarkemmin.

Venetsian komissio laati vuonna 2008 *uudet poliittisia puolueita koskevat menettelyohjeet*, joista yleiskokous päätti myöhemmin laatia *raportin* (dok.12246). *Päätöslauselmassa 1736* (2010) yleiskokous toteaa Venetsian komission ohjeiden tarjoavan puolueille yksissä kansissa olevat Euroopan parhaat toimintatavat. Myös valtion viranomaiset voivat hyödyntää ohjeita poliittisten puolueiden toiminnan arvioimiseksi. Yleiskokouksen mukaan ohjeet vahvistavat demokratiaa edistämällä tasa-arvon, vuoropuhelun, yhteistyön, avoimuuden ja korruptionvastaisen toiminnan periaatteita.

Euroopassa kiristyneet maahanmuuttovastaiset asenteet ovat viime vuosien aikana nostaneet ääriilikkeiden kannatusta. Yleiskokous on todennut, että ääriilikkeiden torjuminen demokrati-

an, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen asettamien rajojen puitteissa muodostaa jatkuvan haasteen Euroopan neuvoston jäsenmaille. Ilmiötä tarkasteltiin yleiskokouksen lokakuun istunnossa raportissa *Ääriliikkeiden torjuminen: saavutukset, puutteet ja epäonnistumiset* (dok.12265). Ääriliikkeiden suosion kasvu on ollut havaittavissa etenkin kansallisiin parlamentteihin valituissa puolueissa. Esimerkiksi vuonna 2009 Euroopan parlamenttiin valittiin ääripoluoleita Ranskasta, Belgiasta, Britanniaista ja Unkarista. Ääripoluoleista näkyvimmit yhdistetään usein rasismiin, kun taas ääriliikkeiden taustalla on islamilainen fundamentalismi. Huolestuttavaa on myös, että ääriliikkeistä kiinnostuneiden äänestäjien houkuttelemiseksi yhä useampi jäsenmaiden valtiopuolueista on lisännyt rasistista kielenkäyttöään. Erilaisista muodoista huolimatta, ääriliikkeiden syyt ovat yleensä samankaltaiset: poliittisen järjestelmän puutteet, tasavertaisten mahdollisuuksien puute, syrjintä ja ulkopuolisuuden tunne. Liikkeiden ehdottamat toimenpiteetkin ovat usein samanlaiset: vihan ja väkivallan lietsominen. *Päätöslauselmassa 1754* (2010) yleiskokous muistuttaa, että kaikki liikkeet, jotka yllyttävät väkivaltaan toimivat Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisesti ja että ne tulee pysäyttää. Sanan- ja kokoontumisvapautteen liittyviä oikeuksia voidaan rajoittaa lailla yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja rikosten estämiseksi. Yleiskokouksen mielestä joidenkin jäsenmaiden ääriliikkeitä torjuva lainsäädäntö menee kuitenkin liian pitkälle, ja muistuttaa, että liian epämääräiset lakipykälät voivat johtaa mielivaltaan. Myös fundamentalismin torjunnassa pitää muistaa ideologian ja uskonnonvälistä eroa, eikä toimenpiteillä saa rajoittaa oikeutta harjoittaa omaa uskontoaan. Syrjinnänvastainen toiminta yhdistettynä kansalaiskasvatukseen, kulttuurien- ja uskontojenväliseen vuoropuheluun sekä kansalaisyhteiskunnan osallistuminen päätöksentekoon ovat tärkeitä työkaluja ääriliikkeiden torjumiseksi. *Suosituksessa 1933* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa selvittämään miten jäsenmaat ovat noudattaneet vuonna 2008 hyväksyttyä suositusta vihapuheen kitkemiseksi. Lisäksi Euroopan suvaitsemattomuuden ja rasisminvastaisen komission (ECRI) tulisi tutkia aihetta laajemmin ja saada lisää näkyvyyttä seurantatoimilleen.

Kertomusvuoden aikana sikainfluenssapan-

demiasta nousi kohu, ja yleiskokous keskusteli raportista joka vaatii *H1N1-pandemian käsitteelyyn lisää läpinäkyvyyttä* (dok.12283). Aihetta pohdittavassa *päätöslauselmassa 1749* (2010) yleiskokous toteaa olevansa pettynyt tilanteeseen, joka aiheutti terveysjärjestelmiin turhia uudelleenpriorisointeja ja kustannuksia. Lääkelobbareiden toiminnasta johtuneiden rokotuspäätösten läpinäkyvättömyys johti luottamuspulaan, jolla voi olla vakavia seurauksia mahdollisen uuden epidemian puhjetessa. Kehotuksista huolimatta maailman terveysjärjestö WHO ja EU eivät ole julkistaneet neuvoa-antavien valmiuskomiteoidensa jäsenten nimiä tai heidän sidonnaisuuksia. Yleiskokous muistuttaa läpinäkyvyyden olevan oleellinen osa hyvää hallintoa ja toteaa tämän koskevan myös kansainvälisiä järjestöjä. Ministerikomitealle annetussa *suosituksessa 1929* (2010) yleiskokous huomauttaa, että ainoastaan H1N1-pandemianaikaisen päätöksentekoprosessin ja päätösten avoin tarkastelu, ja sitä seuraava keskustelu julkisesta terveydenhuollosta auttavat kansalaisten luottamuksen palauttamisessa. Lisäksi yleiskokous pyytää ministerikomiteaa lisäämään panostaan hyvän hallinnon edistämiseksi.

Seksuaalirikollisia vastaan suunnattuja toimenpiteitä koskevassa raportissa (dok.12243) pohditaan ”seksuaalirikosrekistereiden” hyötyjä. Raportin mukaan seksuaalirikosten uusimisen todennäköisyys on korkea, minkä vuoksi joissakin maissa on päädytty rekisteröimään seksuaalirikoksiin syylistyneet ja valvomaan heitä paremmin. Raportin mukaan näin on onnistuttu tehokkaasti estämään heidän pääsynsä työtehtäviin, joissa työskennellään lasten tai muiden haavoittuvien ihmisryhmien parissa. *Päätöslauselmassa 1733* (2010) todetaan rekistereiden olevan oikein ja vastuullisesti käytettynä hyvä keino rikoksen uusimisen ehkäisyssä. Yleiskokous on kuitenkin huolestunut seksuaalirikollisten siirtymisestä toisiin maihin, joissa heidän rikoksistaan ei tiedetä ja kehottaa jäsenvaltioita vaihtamaan tietoja Interpolin kautta, siten että rikollisten liikkeitä ulkomailla voidaan seurata.

3.1.6 Oikeusnormiston kehittäminen

Euroopan neuvosto on laajin yleiseurooppalaisia oikeusnormeja kehittävä kansainvälinen järjestö. EN:n sopimussarjassa on nyt yhteensä 211 yleissopimusta, jotka kattavat EN:n kaikki toi-

mialueet. EN:n 211 yleissopimuksesta Suomi on allekirjoittanut 101 sopimusta, joista 18 ei ole vielä ratifioitu. EN:n oikeusnormistoon kuuluu lisäksi ministerikomitean laatimat suositukset sekä muut ohjesäännöt (*guidelines*). EN:n yleiskokous on ollut monien normien aloitteentekijä ja antaa säännöllisesti lausuntoja erityisesti yleissopimuksista.

Yleiskokous on kertomusvuonna keskustellut yleisellä tasolla *Euroopan neuvoston sopimusoikeuden tehokkuuden vahvistamisesta* (dok.12175) ja tässä yhteydessä ilmaissut huolensa siitä, että EN:n jäsenvaltioiden halu sitoutua sopimuksiin on vähentynyt. Yleiskokous pahoittelee jäsenvaltioiden yleistynyttä vaatimusta saada sopimuksiin erilaisia varaumia ja muita poikkeuslausekkeita. Raportissa käydään läpi EN:n tärkeimpien sopimusten ratifiointitilanne ja ehdotetaan laajaa EN-kampanjaa EN:n pääsopimusten ratifioinnin edistämiseksi. *Päättöslauselmassa 1732 (2010)* yleiskokous huomauttaa joidenkin EN:n sopimusten vanhentuneen tai menettäneen merkityksensä. Osa ei ole tullut koskaan voimaan, vaikka niiden hyväksymisestä on jo yli 20 vuotta. Yleiskokouksen mielestä EN:n sopimusjärjestelmän tulisi heijastaa nykyajan yhteiskunnan todellisuutta. Se kehottaa jäsenvaltioita ratifioimaan EN:n ydinsopimukset, poistamaan niistä varaumansa ja kansallisia parlamentteja vaatimaan hallituksiltaan vaalikausittaisia raportteja aikeistaan ratifioida EN:n sopimuksia. *Suosituksessa 1920 (2010)* yleiskokous pyytää ministerikomiteaa laatimaan toimintasuunnitelman uusien sopimusten nopean ratifioinnin edistämiseksi jäsenvaltioissa ja ohjeistamaan oikeusasioita käsittelevät komiteansa (CDDH, CDCJ ja CDPC) käymään läpi nykyiset EN-sopimukset ja selvittämään, mitkä sopimukset ovat yhä relevantteja, mutta vaativat päivitystä, ja onko sopimuksia, jotka ovat vanhentuneet tai menettäneet muuten merkityksensä ja jotka pitäisi kumota.

Euroopan neuvosto on vuonna 2010 hyväksynyt allekirjoitettavaksi kaksi uutta yleissopimusta, joista yleiskokous on antanut lausunnot. *EN:n lääkkeiden väärentämisen ja muiden ihmisen terveyden vaarantavien rikosten vastainen yleissopimus* on ensimmäinen sitova kansainvälinen sopimus, joka kriminalisoi lääkkeiden väärentämisen ja muut vastaavat kansanterveydelle haittaa aiheuttavat toiminnot. Sopimukseen voivat liittyä myös

EN:n ulkopuoliset maat. *Lausunnossa 276 (2010)* yleiskokous antaa sopimukselle tukensa ja toteaa terveyden suojelun olevan henkisen omaisuuden suojelua tärkeämpi asia. Yleiskokous tekee sopimukseen joitakin parannusehdotuksia, jotka tähtäävät väärennetyjä lääkkeitä käyttävien parempaan suojeluun. Yleiskokous myös painottaa kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden välisen koordinaation olevan erittäin tärkeää sopimuksen tehokkaaksi toimeenpanemiseksi. Tämän vuoksi asian parissa toimivien kansainvälisten järjestöjen tulee yhdistää voimansa.

EN:n on yhteistyössä OECD:n kanssa päättänyt päivittää yhteistä veroasioissa annettavaa virka-apua koskevaa yleissopimustaan (CETS 127) laatimalla siihen lisäpöytäkirjan. Lisäpöytäkirjan tarkoituksena on saattaa sopimus ajan tasalle veroasioihin liittyvää avoimuutta ja tiedonvaihtoa koskevien kansainvälisten sopimusten kanssa ja avata sopimus myös EN:n ja OECD:n ulkopuolisten maiden allekirjoitettavaksi. *Lausunnossa 277 (2010) veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevasta yleissopimuksesta* (CETS 127) (dok.12161) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa kiinnittämään huomiota yksityisten tietojen suojaan sekä painottaa virka-avun laajentamisen tärkeyttä koskemaan myös verorikoksia koskevien tietojen vaihtoa sekä tarvetta varmistaa sopimuksen yhtenevyys EU:n asiaa koskevien säädösten kanssa. Lausunnossa kehoitetaan myös Itävaltaa, Liechtensteiniä, Luxemburgia ja Sveitsiä osoittamaan enemmän joustavuutta ja hyväksymään lisäpöytäkirjan sisältämät muutokset. Pysyvän komitean kokouksessa käydyissä keskusteluissa pahoiteltiin, että sopimusteksti oli hyväksytty OECD:ssä ennen kuin EN:n yleiskokous ehti antaa asiasta lausuntonsa.

Toukokuussa hyväksyttiin yleiskokouksen *lausunto 278 (2010)*, jolla kommentoidaan ministerikomitean *luonnosta lisäpöytäkirjaksi rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamista koskevan eurooppalaiseen yleissopimukseen* (dok.12235). Lausunnossa yleiskokous antaa tukensa uudelle lisäpöytäkirjalle, jonka tarkoituksena on helpottaa rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista yhdestä eurooppalaisesta maasta toiseen ns. yksinkertaistetun proseduurin kautta, jolla mm. pyritäisiin lyhentämään ennen oikeudenkäyntiä tapahtuvan vangitsemisen pituutta. Yleiskokous on tyytyväinen siihen, että lisäpöytäkirja rajataan

vain niihin luovutuksiin, jotka tapahtuvat vangitun suostumuksella.

Vuonna 2005 hyväksytty *ihmiskauppaa koskeva eurooppalainen yleissopimus* (CETS 197) on EN:n ensisijainen ihmiskaupan torjuntaan kehitelty juridinen väline. Yleissopimus astui voimaan vuonna 2008 ja sen on tähän mennessä ratifioinut 33 maata. Kymmenen maata on allekirjoittanut, muttei ratifioinut sopimusta. Suomi allekirjoitti sopimuksen vuonna 2006, mutta ratifiointiprosessi on edelleen kesken. Yleissopimus kattaa kaikki ihmiskaupan muodot, niin kansallisen kuin ylikansallisenkin riippumatta siitä, onko se kytköksissä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Yleissopimuksen noudattamista ja valvontaa varten on asetettu asiantuntijoista koostuva riippumaton toimikunta. Yleiskokouksen vuoden 2010 alussa hyväksymässä raportissa käsitellään yleissopimuksen ratifioinnin tilaa ja kehoitetaan maita saattamaan ratifiointiprosessit päätökseen. Yleissopimus muistuttaa, että myös tarkkailijamaat voivat allekirjoittaa sopimuksen. Yleiskokouksen mielestä ihmiskaupan torjunta tulisi olla hallitusten yhteinen poliittinen prioriteetti.

Päätöslauselmassa 1702 (2010) parlamentaarikoja kehoitetaan painostamaan maansa hallitusta vauhdittamaan ratifiointiprosessia. Niitä maita, jotka eivät ole ratifioineet sopimusta, yleiskokous kehottaa noudattamaan sopimuksen yleisiä määräyksiä, erityisesti uhrien suojelua koskevia säännöksiä. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita tutustumaan mm. Ruotsissa ja Iso-Britanniassa kehiteltyihin käytäntöihin prostituutioon pakotettujen naisten suojelemiseksi. Päätöslauselmassa korostetaan yleissopimuksella asetetun asiantuntijatoimikunnan (Group of Experts of Action against Trafficking in Human Beings, GRETA) merkitys ja kehoitetaan ministerikomiteaa ja jäsenmaita varmistamaan, että asiantuntijatyöryhmällä on tarpeelliset taloudelliset ja henkilöresurssit.

Suosituksessa 1895 (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa vahvistamaan yhteistyötä EU:n ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön sekä YK:n kanssa.

3.1.7 Sananvapaus, uskonnonvapaus ja kulttuuri

Tietoyhteiskunnan räjähdysmäinen kasvu on mullistanut ihmisten tiedonhakumahdollisuuksia. Samalla tiedonkulku ja nimettömien kom-

menttien tekeminen on entistä helpompaa, mikä on näkynyt lisääntyneissä äärimielisissä kirjoituksissa. Pyrkimyksissään estää suoranaisten rikollisten viestien leviämistä hallitukset ovat asettaneet myös sanan- ja mediavapauden koetukselle. Yleiskokous on pohtinut aihetta useassa raportissa kertomusvuoden aikana. Myös uskonnonvapautta ja kulttuuriin liittyviä oikeuksia on pohdittu.

Tammikuun istunnossa yleiskokous jatkoi vuonna 2005 aloitettua keskustelua sananvapauden tilasta. Aihetta on viime vuosien aikana käsitelty etenkin toimittajien oikeuksien näkökulmasta, ja myös sananvapauden toteutumista tutkivan seurantamekanismin perusteella. Toimenpiteistä huolimatta *mediavapauden kunnioittamista* (dok.12102) käsittelevässä raportissa todetaan toimittajien kohtaamien hyökkäysten lisääntyneen jäsenmaissa. Viimeisten neljän vuoden aikana vähintään 20 toimittajaa on tapettu, joista suurin osa Venäjällä, Georgiassa ja Turkissa. Raportissa käsitellään myös muissa jäsenmaissa sattuneita tapauksia ja pyydetään hallituksilta ripeää toimintaa sanan- ja mediavapauden vahvistamiseksi. Yleiskokous muistuttaa, että kriittisten mielipiteiden salliminen ja keskusteleminen on osa tervettä demokratiaa. Raportin käsittelevävaiheessa esitetyissä puheenvuoroissa kauhisteltiin jäsenmaiden poliittisten johtajien saamattomuutta ja todettiin, että ilman sanan ja median vapautta ei ole muitakaan oikeuksia ja vapauksia. *Suosituksessa 1897 (2010)* yleiskokous toteaa lisääntyneiden mediatalomonopolienvievän mediavapautta väärään suuntaan ja kehottaa ministerikomiteaa varmistamaan, etteivät jäsenmaiden terrorisminvastaiset lait rajoita sananvapautta. Jäsenmaiden tulee kouluttaa lainvalvontaviranomaisiaan kunnioittamaan mediavapautta sekä suojelemaan toimittajia ja median edustajia väkivaltaisista uhkauksista. Ministerikomiteaa kehoitetaan myös vaatimaan lainsäädäntömuutoksia maissa, joiden medialait ovat ristiriidassa yleiskokouksen päätöslauselmien kanssa. Yleiskokous muistuttaa, että kaikilla ehdokkailla pitää olla samat mahdollisuudet käyttää mediaa ennen vaaleja. Venäjää kehoitetaan erityisesti panostamaan toimittajien murhien tutkimuksiin, rikollisten saattamiseksi oikeuteen. Lisäksi pääsihteeriä pyydetään suuntaamaan tarpeeksi resursseja mediavapauden toteutumisen tukemiseksi.

Yleiskokouksen kulttuurikomitean raportin

mukaan tietoyhteiskunnan nopea kehitys on mullistanut *luovaa työtä koskevat tekijänoikeudet* (dok.12101). Esimerkkinä tällaisesta kehityksestä on mahdollisuus jakaa kirjoja, musiikkia, valokuvia ja elokuvia sähköisesti, mikä on romahduttanut erityisesti musiikin ja elokuvien myynnin. Sähköisten kirjastojen perustaminen saattaa aiheuttaa samanlaisia seurauksia kirjamyynnille. Raportin mukaan luovan työn tekijänoikeuksia koskevia kansainvälisiä sopimuksia ei ole saatu onnistuneesti sopeutettua Internet-aikakauteen. Teknologinen kehitys on nostanut esiin tarpeen tarkistaa näiden tekijänoikeuksien valvontaa koskevien mekanismien toimivuutta ja EN:n tulisi käynnistää laajat konsultaatiot luovan työn tekijöiden oikeuksien harmonisoimiseksi. *Suosituksessa 1906* (2010) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa panemaan alulle tulevaisuuteen suuntautuvan tutkimuksen digitaalisen aineiston tekijänoikeuksista ja tekemään sen tulosten perusteella ehdotuksia tarvittavista sopimusmuutoksista. Yleiskokouksen mukaan ministerikomitean tulee käydä avointa vuoropuhelua eri intressiryhmien kanssa mm. sananvapauskysymyksiä ja vapaan tiedonsaannin kannalta tarpeellisten rajoitusten ja poikkeuksien selvittämiseksi. Tiettyjen Internetissä toimivien palveluntarjoajien (yhteydentarjoajat, sisällöntarjoajat, hakukoneet) oikeusasemaa tulisi myös pohtia.

Median yhteiskunnallista roolia tasa-arvon edistäjänä pohditaan raportissa *Seksististen stereotyyppien torjuminen mediassa* (dok.12267). Siinä todetaan, että muutenkin huonosti mediassa edustettujen naisten ympärillä viljellään helposti naissukupuoleen liitettäviä stereotyyppioita julkisuudessa. Seksististen stereotyyppien ongelmallisuus pidetään usein vähäpätöisenä, ja ilmiö suvaitaan sananvapauden nimissä, mikä vain vahvistaa yhteiskunnassa vallitsevaa epätasa-arvoisuutta. Stereotyyppien salliminen voi vakavasti vinouttaa etenkin nuorten käsitystä yhteiskunnasta ja tasa-arvosta ja yllyttää jopa väkivaltaan. Median vastuulla on syrjimättömyyden, tasa-arvon ja ihmisarvon edistäminen. Raportissa todetaan, että seksismillä kuten rasismillakaan ei ole paikkaa mediassa. *Päätöslauselmassa 1751* (2010) yleiskokous korostaa median roolia naisten ja miesten välisen tasa-arvon tukemisessa ja kehottaa jäsenmaita lisäämään aiheita koskevaa koulutusta. Lisäksi yleiskokous pyytää kansallisia parlamentteja

hyväksymään lainsäädäntötoimia, joilla mediassa käytettävät seksistiset stereotyyppit saataisiin kuriin. Naisten osuutta mediassa tulisi myös lisätä. Ministerikomiteaa pyydetään *suosituksessa 1931* (2010) laatimaan toimintatapaohjeet seksististen stereotyyppien torjumiseksi, aiheita käsittelevän käsikirjan median edustajille sekä stereotyyppivastaista toimintaa lisäävän lausekkeen naiseen kohdistuvan väkivallan poistamista koskevaan yleissopimukseen.

Raportissa *Ilmiantajien suojeleminen* (dok.12006) muistutetaan niin kutsuttujen ”whistle-blower”ien tärkeästä yhteiskunnallisesta asemasta pyrkiessään estämään kanssaihmiin kohdistuvia vääryyksiä tai tapaturmia paljastamalla tietoja, joiden myötä itse joutuvat haavoittuvaan asemaan. Raportin pohjaksi tehdyssä kyselyssä ilmeni, että useiden jäsenmaiden lainsäädännöt asettavat ilmiantajat niin vaikeaan asemaan, että epäkohtien paljastamista vältetään. Tämän takia moni vaaratai väärinkäyttötilanne jää estämättä. Hyviä esimerkkejä kuitenkin löytyy: useiden vältettävissä olevien katastrofien myötä esimerkiksi Isossa-Britanniassa on säädetty ilmiantajia suojeleva laki, jonka tulokset ovat olleet myönteisiä. Raportoi ja huomauttaa, että ihmisille pitää turvata mahdollisuus osoittaa vakavia yhteiskunnallisia epäkohtia, ilman heihin tai heidän perheisiinsä kohdistuvaa vainoa. *Päätöslauselmassa 1729* (2010) yleiskokous antaa ohjeita ja periaatteita ilmiantajalainsäädäntöön, jonka lähtökohtana pitäisi olla turvallinen vaihtoehto vaikenemiselle. *Suosituksessa 1916* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa pohdittamaan mahdollista ilmiantajien suojele tukevaa puitesopimusta. Lisäksi pääsihteeriä pyydetään järjestämään aiheesta eurooppalainen konferenssi ja tekemään ehdotuksia järjestönsisäisestä ilmiantajamekanismista, joka ulottuisi EN:n kaikkiin toimielimiin ja osittaisopimuksiin.

Uskonnonvapautta ja uskontoon liittyviä ääri-ilmiöitä tarkastellaan *islamia, islamismia ja islamfobiaa Euroopassa* (dok.12266) käsittelevässä raportissa, jonka mukaan islamiin ja muslimeihin kohdistuvan suvaitsemattomuuden lisäksi myös islamismi eli uskontoon piilotettu poliittisen ääritulkinnan muoto on viime vuosina kasvanut. Raportoi ja on yhtä huolestunut ääri-islamista kuin islaminvastaisista ääri liikkeistäkin. Valtaosa ihmisistä tukee demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaattele rakennettua yhteiskun-

taa, ja siksi islamfobian kitkeminen on erittäin tärkeää ääriliikkeiden torjumisessa. *Päätöslauselmassa 1743* (2010) muistutetaan, että yleiskokous on useissa päätöslauselmissa todennut, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen sanan- ja uskonnonvapautta voidaan rajoittaa, jos niitä käytetään solvaamaan tai kohtuuttomasti rajoittamaan sopimuksen myöntämiä oikeuksia ja vapauksia. Kuitenkin joissakin jäsenmaissa rajoitetaan muslimien oikeuksia, kun taas toisissa sallitaan koraaniin perustuvan sharia-lain kirjaaminen sekulaariseen lainsäädäntöön. Sveitsin minareettikielto ja tanskalaiseen Muhammed-pilapiirtäjään kohdistuneet hyökkäykset ovat vain muutamia esimerkkejä saman aiheen molemmista ääripäistä Euroopassa. Myös Euroopassa keskusteltu burkakielto liittyy koraanin liian kirjaimelliseen tulkintaan ja yleiskokous toteaa, että burkapakon tai -kiellon sijasta pitäisi sallia naisille oikeus vapaaseen valintaan. Ministerikomitealle antamassaan *suosituksessa 1927* (2010) yleiskokous toteaa, että asemansa, maantieteellisen vastuualueensa ja kokemuksensa puolesta Euroopan neuvoston pitäisi toimia yleiseurooppalaisena foorumina yhteisten islamismin- ja islamfobiavastaisten strategioiden kehittämiseksi. Yleiskokous myös pyytää ministereitä laajentamaan EN:n kulttuuri- ja koulutusopimuksia niin, että myös järjestön ulkopuoliset maat voisivat allekirjoittaa ne sekä pyytää Euraasian, Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maita osallistumaan Euroopan suvaitsemattomuuden ja rasisminvastaisen komission (ECRI) työhön.

Marraskuussa pysyvä komitea käsitteli myös Suomen vahvasti tukemaa raporttia *erittäin uhanalaisten kielten suojelemiseksi ja vahvistamiseksi tehtävistä toimenpiteistä* (dok.12423). Raportissa todetaan, että kielellinen monimuotoisuus on tärkeä osa kulttuuria ja että sitä on tuettava ja ylläpidettävä. Oman kielen käyttäminen on tärkeä osa ihmisoikeuksia, ja esimerkiksi Unescon yleissopimusten mukaan valtioiden täytyy tukea ja edistää kulttuurista ilmaisua sekä suojella kieliä aineettomana kulttuurisena perintönä. Myös EN:n kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus korostaa monikielisyyttä ja muistuttaa, että uhanalaisten kielten suojeleminen vahvistaa Euroopan kulttuuririkkautta ja edistää demokratiaa. Puiteyleissopimuksen sisältämän monitorointimekanismin myötä esimerkiksi Suomi on tunnustanut karjalan kielelle vä-

hemmistökielen aseman. Maailmassa puhutaan noin 7000 eri kieltä, joista kuitenkin vain murtoosa (6 %) on laajemmin levinneitä valtakieliä. Euroopassa esiintyy monta erittäin uhanalaisia kieltä, jotka ovat vaarassa hävitä kokonaan. Tämä kielikato on ilmeinen, sillä viimeisten 50 vuoden aikana noin 20 kieltä on poistunut Euroopan kielikartalta, etenkin Venäjän alueelta. Siksi yleiskokous ehdottaa *päätöslauselmassa 1769* (2010), että jäsenmaat jatkavat maidensa rajojen sisällä esiintyvien uhanalaisten kielten vahvistamista parantamalla ihmisten kielitietoisuutta ja tukemalla vähemmistökielten näkyvyyttä valtakunnallisella tasolla. Lisäksi *suosituksessa 1943* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa hyödyntämään puiteyleissopimuksen asiantuntijakomitean osaa- mista ja ehdottaa vähemmistökieliin liittyvien parhaiden käytäntöjen kirjaamista menettelytapohjeeseen. Tämän pohjalta jäsenmaat voisivat rakentaa vahvan oikeudellisen perustan erittäin uhanalaisten kielten suojelemiseksi.

Kertomusvuonna käsiteltiin myös raportti *oikeudesta kieltäytyä lääkeshoidosta vakaumuksellisista syistä* (dok.12347). Aihetta koskevassa *päätöslauselmassa 1763* (2010) yleiskokous toteaa, ettei ketään henkilöä tai yhtäkään instituutiota saa pitää vastuussa tai syrjiä vakaumuksellisiin syihin perustuvasta lääkeshoidon kieltäytymisestä. Yleiskokous perää jäsenmailta lainsäädännön vahvistamista, jotta vakaumukseen perustuvan lääkeshoidosta kieltäytyminen noudattaisi ihmisoikeussopimuksissa määrättyä uskonnonvapautta ja oikeutta nauttia korkeimmasta saavutettavissa olevasta ruumiin- ja mielenterveydestä.

3.2 Demokratiatilanne maittain

Euroopan neuvoston suurin laajentumisvaihe alkoi vuonna 1990 (Unkari, Puola), ja se on vuoden 2010 loppuun mennessä saavuttanut lähes loppupisteen. Euroopan maista ainoastaan Valko-Venäjä ja Kosovo eivät vielä ole jäseniä. Kaikki viimeisen laajentumisprosessin myötä hyväksytyt uuden jäsenmaat (yhteensä 24) ovat olleet jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten tarkkailun (monitorointi) kohteena. Näistä maista vuonna 2010 kymmentä jäsenmaata tarkkaillaan tehostetusti demokratian osalta. Eli näiden maiden ei katsota täyttävän Euroopan neuvoston asettamia standardeja ja noudattavan oikeusvaltioperiaatteita

tydyttävällä tavalla. Nämä maat ovat Albania, Armenia, Azerbaidžhan, Bosnia-Hertsegovina, Georgia, Moldova, Montenegro, Serbia, Ukraina ja Venäjä. Näiden lisäksi neljä maata ovat nk. *postmonitoroinnin* kohteena (Bulgaria, Makedonia, Monaco, Turkki).

Jäsenvelvoitteet ja -sitoumukset on kirjattu EN:n peruskirjaan sekä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, ja maiden puutteet liittyvät täten näiden sitoumusten noudattamiseen. Yleiskokouksen ja EN:n muiden monitorointimekanismin tavoitteena on auttaa välttämättömien demokratiaudistuksen tunnistamisessa ja läpiviemisessä sekä tarjota hyvän hallinnon esimerkkejä hallinnon eri aloilta.

Yleiskokous on kertomusvuonna hyväksynyt monitoroinnin kohteena olevien maiden maa-raportit sekä myös raportin *demokratian tilasta Euroopassa ja monitorointiprosessin saavutuksista* (dok.12275), *päätöslauselma 1747* (2010).

Yhteenvetona voidaan todeta, että suurimmat ongelmat liittyvät riippumattoman oikeusjärjestelmän toimivuuteen, vaalilainsäädäntöön ja vaalien toimitukseen, perusoikeuksien ja -vapauksien toteutumiseen kuten sananvapauden, yhdistymis- ja kokoontumisvapauden, ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaamiseen. Perustuslain uudistamista tarvitaan edelleen monissa maissa. EN:n asiantuntijaelimet kuten ihmisoikeusvaltuutettu, Venetsian komissio, ECRI, CPT, kuntakongressi ym. tarjoavat jatkuvasti asiantuntija-apuaan sekä lainsäädännön kehittämisessä että uusien hallintomenettelyjen käyttöönottoisissa. Eräksi ongelmaksi on nimenomaan todettu uusien käytäntöjen sisäistäminen ja uusien hallintomenettelyjen omaksuminen käytännön tasolla. Tämä puolestaan on korostanut eritasoisen koulutus- ja informaatio-toiminnan merkitystä.

Jäsenmaiden demokraattisen suorituskyvyn eräs mittari on alusta lähtien ollut vaalien toimitus. Monien maiden kohdalla tasapainoisen ja hyvän vaalilainsäädännön tekeminen on osoittautunut olevan edelleen suuri haaste. Yleiskokous onkin huolissaan vaalitoimituksissa esiintyvistä toistuvista puutteista ja heikkouksista.

EN:n yleiskokous on tarkkailut kaikkien uusien jäsenmaiden sekä parlamentti- että presidentinvaaleja ja EN:n kuntakongressi paikallisvaaleja. Vaalitarkkailussa esille tulleet puutteet ja

ongelmat ovat omalta osaltaan vahvistaneet käsitystä siitä, että demokraattisten menettelytapojen sisäistäminen on pitkä prosessi. EN:n yleiskokous on kertomusvuonna lähettänyt vaalitarkkailija-valtuuskuntia seuraaviin maihin: Ukrainan presidentinvaalit 17.1.2010, Bosnia-Hertsegovinan yleiset vaalit 3.10.2010, Azerbaidžhanin parlamenttivaalit 9.11.2010 sekä kansanäänestys 5.9. ja Moldovan parlamenttivaalit 28.11.2010. EN:n kuntakongressi seuraa kunta- ja aluehallintovalien toimitusta. Tänä vuonna Montenegron, Bosnian ja Ukrainan raporteissa vaalilain ja perustuslain puutteet olivat keskipisteessä.

EN:n yleiskokous toteuttaa vaalitarkkailun yleensä yhteistyössä Etyjin ja Euroopan parlamentin kanssa. Kertomusvuonna on keskusteltu myös kansainvälisestä vaalitarkkailusta yleisesti. Marraskuussa hyväksytyssä *päätöslauselmassa 1771* (2010) *Kansainvälisesti tunnustetusta asemasta vaalitarkkailijoille* (dok.12355) yleiskokous viittaa Venetsian komission hyväksymiin asiakirjoihin (*Guidelines on international recognized status for election observers*, *Code of Conduct for international election observers*, *Declaration of Principles for international election observers*) ja kehottaa jäsenmaita ottamaan huomioon ja noudattamaan niitä. Jäsenmaiden tulisi myös määritellä omat säännöt ja toimintaperiaatteet vaalitarkkailijoille edellä mainittujen periaatteiden pohjalta. Yhteisten, sovittujen sääntöjen ja toimintaperiaatteiden hyväksyminen edistäisi kansainvälisen vaalitarkkailun uskottavuutta ja vaikuttavuutta. *Suosituksessa 1945* (2010) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa ponnekkaasti edistämään edellä mainittujen vaalitarkkailuasiakirjojen noudattamista jäsenmaissa sekä ministerikomiteaa hyväksymään *Guidelines on international recognized status for election observers* ministerikomitean suosituksen muodossa.

Keskustelussa on noussut esille myös ongelmat Etyjin ja erityisesti Etyjin Demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto ODIHR:n kanssa tapahtuvassa yhteistyössä. Monet parlamentaarikot ovat paheksuneet ODIHR:n toimintaa ja suhtautumista parlamentaarikkoihin. Keskusteluissa on ehdotettu yhteiskokouksen järjestämistä eri kansainvälisten toimijoiden kanssa (EN, Etyj, EP ym.) kansainvälisestä vaalitarkkailuyhteistyöstä, jossa keskusteltaisiin mm. yhteisistä menettelytavoista. Ym. *Hurskainen* ehdotti vaalitarkkailijoiden koulutus-

tilaisuuksien järjestämistä yhteisten sääntöjen ja kriteerien noudattamiseksi.

Toinen keskeinen huomio liittyy parlamentin rooliin ja asemaan. Yleiskokous korostaa parlamentin merkitystä toimeenpanevan vallan vastavoimana ja vakauttavana voimana sekä rakentavan vuoropuhelun paikkana eri poliittisten aatesuuntien välillä. Tarkastelussa todetaan, että parlamentin asema vuoropuhelun paikkana eri poliittisia suuntia edustavien puolueiden välillä ei toimi tyydyttävästi mm. Albaniassa, Georgiassa ja Moldovassa. Myös opposition merkitystä demokratiassa ei ole ymmärretty riittävästi monissa uusissa demokratioissa. Yleiskokous kiinnittää myös raportissaan huomiota monipuolisen median toimintaedellytysten turvaamiseen.

Päätöslauselmassa 1771 (2010) kirjataan yhteenvetona ongelmalliset kysymykset sekä tilanne useissa maissa. Yleiskokous viittaa myös siihen, että monet maat eivät ole ratifioineet kaikkia allekirjoitettuja sopimuksia.

3.2.1 Albania

Albaniassa järjestettiin kesäkuussa 2009 parlamenttivaalit, jotka voitti niukasti pääministeri Sali Berishan demokraattinen puolue. EN:n, Etyjin ja Euroopan parlamentin vaalitarkkailijoiden mielestä vaaliprosessin lainsäädännölliset puitteet olivat tyydyttävät ja tekninen toteutus sujui hyvin, mutta vakavina puutteina nostettiin esiin mm. ääntenlaskennan heikkoudet ja vaalien keskusvaalilautakunnan toiminta. Vaalien jälkeen Albanian sisäpolitiikka ajautui kriisiin johtuen pääoppositi puolue SP:n (sosialistinen puolue) parlamenttiboikotista. Oppositioon jääneet sosialistit syyttivät vaalivoittajia vilpistä ja boikotoivat parlamentin työtä. Hallituspuolueilla ei ollut parlamentissa riittävästi enemmistöä Albanialle tärkeiden uudistusten toteuttamiseksi, ja maa ajautui poliittiseen umpikujaan. Tämän seurauksena Albanian EN:n valtuuskunnan valtakirjoista syntyi valtakirjakiista jo syksyllä 2009 (ks. vuoden 2009 toimintakertomus), ja Albanian valtuuskunnan valtakirjat hylättiin. Sisäpoliittinen tilanne Albaniassa jatkui ennallaan vuoden 2010 alussa, joten parlamentin esittämässä valtuuskunnassa ei ollut oppositi puolueiden edustajia, koska nämä kieltäytyivät osallistumasta toimintaan. Yleiskokouksen ensimmäisessä istunnossa 25.1.2010 asia nostettiin esille, ja Albanian valtakirja-asia

lähetettiin menettelytapakomitean käsiteltäväksi. Uuden säännön mukaan menettelytapakomitean päättyessä arvioinnissaan myönteiseen tulokseen (eli että valtakirjat tulee hyväksyä) riittää, että komitea ilmoittaa yleiskokouksen presidentille päätöksestään. Menettelytapakomitea päätyi myönteiseen lopputulokseen, ja Albanian valtuuskunnan valtakirjat hyväksyttiin. Kuitenkin tammikuun istunnossa keskusteltiin vielä Albaniasta monitorointikomitean raportin pohjalta. EN:n yleiskokouksen puolesta *Albanian tilannetta* on raportoijana seurannut ed. *Jaakko Laakso*, joka esitteli *raportin* (dok.12113).

Raportti sisältää suosituksia maan poliittisen kriisin ratkaisemiseksi. *Päätöslauselmassa 1709 (2010)* yleiskokous kehottaa Albanian hallitusta sekä oppositiota lopettamaan politiikan nykyisen kriisin ja noudattamaan velvoitteitaan. Hallitus ei pysty päättämään enemmistöllään tärkeistä uudistuksista, ja tilanne haittaa albanialaisten pyrkimyksiä lähestyä Eurooppaa. Yleiskokous pahoittelee myös sitä, että EN:n suhteet Albaniaan ja sen yhteistyö ovat tilanteen vuoksi huonontuneet. Yleiskokous kehottaa Albanian hallitusta muodostamaan parlamentaarisen tutkijakomitean tutkimaan kesäkuun 2009 parlamenttivaaleja, oppositiota palaamaan parlamenttiin ja kaikkia puolueita pyrkimään parantamaan maan poliittista ilmapiiriä yhteistyön kautta. Albanian viranomaisia yleiskokous kehottaa edistämään vaalilainsäädännön uudistuksia, joilla parannetaan mm. naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä kaikkien puolueiden tasapuolista mahdollisuutta osallistua vaaleihin. EN:n parlamentaarikot vetoavat voimakkaasti myös albanialaisiin puolue-tovereihinsa poliittisen kentän kaikilla laidoilla sen puolesta, että epäilyt vaalivilpistä tutkittaisiin perusteellisesti ja että sosialistien kansanedustajat lopettaisivat boikotin ja palaisivat töihin. Albania muistutetaan siitä, että poliittisen vuoropuhelun paikka on parlamentissa eikä kaduilla.

Suosituksessa 1902 (2010) yleiskokous painottaa EN:n säädöksiin perustuvaa vastuuta auttaa jäsenmaita ratkaisemaan demokraattisin keinoin Albanian kokemat ja muut samankaltaiset kriisit. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa yhteistyössä muiden kansainvälisten järjestöjen ja jäsenmaiden edustajien kanssa toimimaan aktiivisesti poliittisen ratkaisun löytämiseksi ja tukemaan vahvasti pyrkimystä saada albanialaiset puolueet

saman pöydän ääreen. Lisäksi yleiskokous neuvoo ministerikomiteaa laajentamaan Albanian tilanteen monitorointia, esim. demokratiaa valvovan GR-DEM-työryhmän kautta ja käymään dialogia yleiskokouksen kanssa siitä, miten EN voi paremmin vaikuttaa kriisin ratkaisuun.

Yleiskokous tukee päätöslauselmassa monitorointikomitean ehdotusta siitä, että yleiskokouksen puheenjohtajisto vierailisi maassa raportojien kanssa heti yleiskokouksen tammikuun istunnon jälkeen, jotta vaalitulosten hyväksymiseen perustuva boikotti lopetettaisiin ja parlamentaarinen demokratia palautettaisiin. Yleiskokouksen puheenjohtajisto ja raportorit *Laakso* ja *Wilshire* vierailivat helmikuussa 2010 Tiranassa. Ryhmä tapasi Albaniassa mm. presidentin, pääministerin ja sosialistipuolueen johtajan.

Osa oppositiopuolueiden (sosialistipuolue) edustajista palasi parlamenttiin 25. helmikuuta. Maaliskuussa Albanian parlamentti ehdotti tutkintakomission asettamista tutkimaan kesäkuun 2009 vaaleja. Puolueet eivät kuitenkaan saavuttaneet yhteisymmärrystä tutkintakomission toimenkuvasta ja Albanian parlamentti ei voinut toimia täysipainoisesti. Epävakaa tilanne jatkui vielä huhtikuussa EN:n yleiskokouksen istunnon aikoihin. Yleiskokouksen puheenjohtajisto hyväksyi 26.4.2010 julkilausuman (*declaration*), jossa vedottiin eri osapuoliin yhteistyön ja vuoropuhelun aikaansaamiseksi. Puheenjohtajisto ehdotti lisäksi, että Venetsian komissio voisi auttaa tutkintakomission asettamisessa.

Poliittinen tilanne Albaniassa on jatkunut jännittyneenä, ja vaaditut demokratia uudistukset ovat tämän takia jääneet tekemättä. Yleiskokouksen monitorointikomitea seuraa edelleen tilannetta.

3.2.2 Armenia

Armeniasta ja Azerbaidzhanista tuli Euroopan neuvoston jäseniä samanaikaisesti vuonna 2001, ja molemmat maat ovat sen jälkeen olleet monitorointilistalla. Demokratian tilaa koskeva maaraaportti vuodelta 2009 osoitti edelleen puutteita ja lisä uudistusten tarvetta demokraattisten instituutioiden ja kansalaisten perusoikeuksien vahvistamiseksi. Yleiskokouksen monitorointikomitea on jatkanut vuonna 2010 tilanteen seurantaa ja pyytänyt mm. Venetsian komission lausuntoa vaalilainsäädäntöön suunnitelluista muutoksista.

Parlamentaarinen yleiskokous ei ole vuoden 2010 aikana keskustellut Armeniaa koskevista raporteista täysistunnossa, mutta monitorointikomitea on seurannut tilannetta ja laatii uutta kokonaisvaltaista maaraaporttia.

3.2.3 Azerbaidzhan

Azerbaidzhan on ollut yleiskokouksen monitorointikomitean tyolistalla vuodesta 2001, jolloin maa hyväksyttiin EN:n jäseneksi. Yleiskokous on siitä lähtien käsitellyt kuusi Azerbaidzhanin demokratian tilaa koskevaa raporttia ja tarkkaillut parlamentti- ja presidentinvaaleja. EN:n kuntakongressi on tarkkaillut paikallisvaaleja. Uusin *Azerbaidzhania käsittelevä maaraaportti* käsiteltiin huhtikuussa 2010 (dok.12270).

Keväällä 2010 hyväksytyssä raportissa yleiskokous käsittelee demokratian eri osa-alueita, mutta kiinnittää erityistä huomiota vaalilainsäädäntöön ja vaalien toimitukseen liittyviin asioihin marraskuussa pidettäviä parlamenttivaaleja silmällä pitäen. Parlamentin asema poliittisen keskustelun foorumina on vahvistunut, mutta silti on vielä paljon tehtävää täytäntöönpanovallan parlamentaarisen valvonnan parantamiseksi. Maan demokraattinen uskottavuus on vaarassa, sillä poliittinen pluralismi ei ole toteutunut. Opposition asema on heikentynyt jatkuvasti, ja kehitys kohti todellista demokratiaa hidastunut. Azerbaidzhan on edelleen vahva presidenttivetoinen tasavalta, jossa parlamentin asema suhteessa toimeenpanevaan valtaan ei ole riittävän vahva. Muun muassa Venetsian komissio on avustanut maan perustuslain ja muun lainsäädännön uudistamisessa, mutta uudistustyö on edelleen kesken. Yleiskokouksen tietoon tuli kertomusvuonna lukuisia tapauksia perusoikeuksien loukkauksista kuten kokoontumisvapauden ja mediavapauden rikkomuksia.

Päätöslauselmassa 1750 (2010) viranomaisia kehoitetaan jatkamaan välttämättömien demokratia uudistusten työstämistä sekä luomaan edellytykset eurooppalaisten normien mukaisille vaaleille. Yleiskokous kehottaa jatkamaan yhteistyötä Venetsian komission kanssa. On tärkeä edistää poliittisen enemmistön ja opposition välistä keskustelua, jotta poliittinen ilmapiiri parantuisi ja väestön luottamus vaaliprosessiin saavutettaisiin. Valtion tulee seuraavissa vaaleissa pyrkiä mahdollistamaan myös naisten pääsy poliittisiin

asemiin. Lehdistön riippumattomuuteen liittyen yleiskokous tuomitsee ehdottomasti toimittajien pidätykset ja kiusaamisen. Azerbaidzhania kehoitetaan myös saattamaan ihmiskauppaa koskevan lainsäädäntönsä EN:n ihmiskauppaa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen määräysten mukaiseksi.

Tähän mennessä Azerbaidzhanissa järjestetyt vaalit eivät ole täyttäneet normeja, joten yleiskokoukselle oli tärkeää, että marraskuussa 2010 järjestettävät Azerbaidzhanin EN-jäsenyyden aikaiset toiset parlamenttivaalit osoittavat maan sitoutumisen demokratiaan ja että vaalit järjestetään eurooppalaisten normien mukaisesti. Yleiskokouksen vaalitarkkailijavaltuuskunnassa oli mukana *Sinikka Hurskainen*. Vaalitarkkailijoiden arvion mukaan vaalit sujuivat rauhanomaisesti, ja vaaleissa mukana olleet puolueet edustivat eri tahoja. Vaalien tekninen toteutus sujui myös hyvin. Yleisarvio muilta osin ei kuitenkaan ollut tyydyttävä. Medioiden toimintaedellytyksiä ja kokoontumisoikeutta oli rajoitettu, ja ehdokasasettelussa oli ongelmia. Vaalien alla ei syntynyt aitoa ja tasavertaista kilpailuasetelmaa eri puolueiden välille.

Monitorointikomitea jatkaa maan tilanteen seuraamista vuonna 2011.

3.2.4 Bosnia-Hertsegovina

Edellinen Bosnia-Hertsegovinaa käsittelevä maa-raportti hyväksyttiin syyskuussa 2008. Raportin laatijat olivat *Kimmo Sasi* ja Mevlüt Çavuşoğlu (Turkki). Vuoden 2008 raportin keskeinen aihe oli Bosnian perustuslakiuudistus, jonka ei katsottu etenevän toivotulla tavalla. Yleiskokouksen raportti sisälsi luettelon vaadittavista uudistuksista (*roadmap*). Silloin toivottiin tilanteen kehittyvän parempaan suuntaan lokakuussa 2008 pidettävien paikallisvaalien jälkeen. Uuden, vuoden 2010 maaraportin laadintaa varten raportioijat vierailivat Bosniassa vuonna 2009.

Sasin laatimat raportit Bosnia-Hertsegovinan tilanteesta käsiteltiin yleiskokouksessa tammikuussa ja huhtikuussa. Tammikuussa käsiteltyssä oli raportti *Bosnia-Hertsegovinan demokraattisten instituutioiden toimivuudesta* (dok.12112) ja huhtikuussa raportti *tarpeesta uudistaa Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki kiireellisesti* (dok.12222).

Jo tammikuun raportissa *Sasi* ilmaisi huolensa siitä, ettei perustuslakiuudistusta ole toteutettu, ja

hän kiirehti perustuslakimuutosta. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien totesi joulukuussa 2009, että Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki on ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Ongelmana on, että perustuslaki turvaa täydet poliittiset oikeudet vain perustajakansallisuuksille eli bosniakeille, kroaateille ja serbeille. Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan myös muilla kuin näihin kansallisuuksiin kuuluvilla pitää olla oikeus tulla valituksi parlamentin toiseen kamariin eli kansojen huoneeseen ja presidentiksi. *Sasin* mukaan on täysin kestämaton tilanne, jos Euroopassa pidetään vaalit, jotka eivät täytä ihmisoikeussopimuksen vaatimuksia.

Sasi lupasi raportissa Bosnialle myös teknistä asiantuntija-apua uudistuksiin ja esitti harkittavaksi kansainvälisen konferenssin järjestämistä, jossa myös kaikki tärkeät Bosnian kansainväliset yhteistyökumppanit olisivat mukana. Konferenssi pitäisi järjestää viimeistään huhtikuussa, jotta perustuslakimuutos ehditään tehdä ennen vaaleja.

Raportin pohjalta laaditussa *päätöslauselmassa 1701* (2010) yleiskokous ilmaisee huolensa Bosnia-Hertsegovinan tilanteen kehityksestä ja ilmoittaa jatkavansa edelleen Bosnian seurantaa. Lainsäädännön uudistustyö on maassa täysin pysähdyksissä. Bosnian serbitasavalta Republika Sprska on kyseenalaistanut ylintä valtaa käyttävän korkean edustajan toimivaltuudet. Jo sovittu väestölaskennasta, jolla piti selvittää eri kansanryhmien väestösuhteet, on luovuttu. Raskaan hallinnon purkamisen ei etene, ja kansanryhmien välinen vihanlietsonta jatkuu. *Sasin* raportin arvion mukaan näyttää siltä, että Bosnia etenee kaikkein hitaimmin kaikista Balkanin maista kohti Eurooppaa. *Suosituksessa 1894* (2010) yleiskokous kehottaa Bosnia-Hertsegovinaa muuttamaan perustuslakiaan kevään aikana.

Sasi nimitettiin myös EN:n Bosnia-Hertsegovinan perustuslain muuttamista pohtivaan työryhmään. Työryhmä ei ole vielä saavuttanut työlle asettamia tavoitteitaan. Ryhmän jäsenet yrittivät huhtikuussa Sarajevossa käydyissä kokouksissa yhdessä Bosnia-Hertsegovinan poliittisten ryhmien johtajien kanssa löytää ratkaisun, joka voitaisiin pikaisesti viedä lävitse. Perustuslaki olisi pitänyt muuttaa 6.5.2010 mennessä, jotta seuraavat vaalit olisi voitu käydä ihmisoikeussopimuksen vaatimusten mukaisesti.

Aiheen käsittelyä jatkettiin yleiskokouksen piirissä huhtikuussa, jolloin hyväksyttiin *Sasin* raportti otsikolla *Tarve uudistaa kiireellisesti Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki* (dok.12222). Sasin raportin pohjalta laaditussa *päätöslauselmassa* 1725 (2010) yleiskokous vaatii yksimielisesti Bosnia-Hertsegovinaa aloittamaan pikaisesti perustuslain uudistamisen siten, että se täyttää Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimukset. *Suosituksessa* 1914 (2010) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa tukemaan Bosniaa perustuslakiuudistuksessa antamalla asiantuntija-apua ja kehittämällä yhteistyöohjelmia, jotka sitovat mukaan uudistukseen myös Venetsian komission.

Venetsian komissio antoi kesäkuussa 2010 lausunnon Sarajevon kantonin kokoontumisvapautta koskevasta laista (CDL-AD 82010) 016) sekä intressikonfliktilaista (CDL-AD (2010) 018). Professori Kaarlo Tuori Suomesta on osallistunut työhön.

Yleiskokous lähetti Bosnia-Hertsegovinaan kolmekymmentä kansanedustajaa eri vaalitarkkailuoperaatioihin 1.–3.10.2010. Suomesta osallistui *Sinikka Hurskainen* (sd.) ja *Reijo Kallio* (sd.). Bosnia-Hertsegovinan vaaleissa valittiin presidenttineuvosto sekä edustajat kansalliseen ja alueellisiin parlamentteihin. Vaalien ennakkojärjestelyihin syyskuussa tutustunut EN:n valtuuskunta ilmaisi huolensa siitä, että vaalirahoitusta koskeva lainsäädäntö ei ole tarpeeksi selkeä, vaalikampanjointi on ollut enemmän repivää kuin rakentavaa ja että ehdokkaita ei kohdella julkisen palvelun medioissa tasapuolisesti.

Kansainvälisten vaalitarkkailijoiden arvioiden mukaan vaalit sujuivat kuitenkin yleisesti eurooppalaisten normien mukaisesti. Vaalitarkkailijat pahoittelevat kuitenkin sitä, ettei Bosnia-Hertsegovinassa ole kyetty sopimaan perustuslain uudistamisesta ja että maan nykyinen perustuslaki on edelleen ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12. lisäpöytäkirjan ja Etyjin Kööpenhaminan asiakirjan kanssa. Muilta osin edistystä on tapahtunut: ehdokkaita oli runsaasti ja he edustivat eri poliittisia suuntauksia. Myös rekisteröintiprosessi sujui tyydyttävästi.

Yleiskokouksen monitorointikomitea jatkaa Bosnia-Hertsegovinan demokraatiakehityksen tarkkailua.

3.2.5 Bulgaria

Bulgaria liittyi Euroopan neuvostoon vuonna 1992, vuonna 2004 Natoon, ja vuonna 2007 Bulgariasta tuli EU:n jäsen. EN:n yleiskokous lopetti varsinaisten jäsenisotoumusten monitoroinnin vuonna 2000 mutta sitoutui samalla seuraamaan demokratia uudistuksia nk. postmonitoroinnin puitteissa. Lisä uudistuksia edellytettiin edelleen monilla aloilla kuten sananvapaudessa, median riippumattomuuden takaamisessa ja hallituksen osallistumisessa valtion radio- ja televisioyhtiön toimintaan, vähemmistöjen oikeuksien ja paikallishallinnon kehittämisessä, korruption vastaisessa taistelussa, poliisin toimintatavoissa sekä työläinsäädännön uudistamisessa. *Bulgariaa koskevassa post-monitorointiraportissa* (dok.12187) käsitellään edellä mainittuja kysymyksiä.

Yleiskokous toteaa, että Bulgarian lainsäädännön kattava uudistustyö on tehty EU:n jäsenyyttä silmällä pitäen, mutta osa lakimuutoksista on pinnallisia ja keskeneräisiä kuten esim. oikeuslaitoksen ja osa perustuslain uudistaminen. *Päätöslauselmassa* 1730 (2010) todetaan, että mm. oikeuslaitoksen uudistamista on edelleen jatkettava, korruption vastaista taistelua on tehostettava, tiedotusvälineiden riippumattomuus on taattava ja vähemmistöoikeudet toteutettava. Yleiskokous on huolissaan rikoslakiin ja oikeuslaitosta koskevaan lainsäädäntöön tehdyistä muutoksista, jotka eivät ole Venetsian komission suositusten mukaiset. Yleiskokous kehottaa Bulgariaa käyttämään Venetsian komission asiantuntemusta näiden lakihankkeiden loppuunsaattamisessa oikeuslaitoksen riippumattomuuden turvaamiseksi. Oikeuslaitoksen riippumattomuus on lisäksi turvattava tuomareiden koulutuksella.

Vähemmistöjen oikeuksia koskevassa osiossa yleiskokous viittaa ihmisoikeuskomissaarin helmikuussa 2010 julkistamiin suosituksiin ja toteaa, että oikeudet on turvattava kehittämällä kielten opetusta ja edistämällä vähemmistöjen kulttuurien tuntemusta. Yleiskokous on huolissaan vähemmistöihin kohdistuvista kielteisistä toimenpiteistä ja vihapuheista. Bulgariaa kehoitetaan ratifioimaan alueellisia kieliä ja vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja. Erityistä huomiota on kiinnitettävä romanien oikeuksien ja aseman turvaamiseen. *Päätöslauselmassa* on kirjattu lukuisia toimenpide-ehdotuksia edellä

mainituilla osa-alueilla. Yleiskokous kehottaa Bulgarian parlamenttia keskustelemaan vakavasti päätöslauselmasta ja harkitsemaan ehdotettuja muutoksia ja uudistuksia.

EN:n ihmisoikeuskomissaari on myös kiinnittänyt huomiota Bulgarian kansallisten ja uskonnollisten vähemmistöjen asemaan. Marraskuussa ihmisoikeuskomissaari Thomas Hammarberg lähetti asiaa koskevan kirjeen Bulgarian pääministerille. Kirjeessä Hammarberg viittaa erityisesti romaneihin ja makedonialaisvähemmistöihin.

3.2.6 Georgia

Georgiasta tuli Euroopan neuvoston jäsen huhtikuussa 1999, ja järjestön toimielimet ovat sen jälkeen tarkastelleet demokratian tilaa. Parlamentaarisen yleiskokouksen viimeisin laaja maaraportti hyväksyttiin tammikuussa 2008. Yleiskokouksen monitorointikomitea laatii nyt uutta raporttia. Raporttoijat ovat vierailleet maassa useita kertoja, ja Euroopan neuvoston kuntakongressi (CLRAE) on yhteistyössä ODIHR:n kanssa myös valvonut toukokuussa 2010 pidettyjä kuntavaaleja. Raporttijen alustava raportti on lähetetty Georgian viranomaisille kommentoitavaksi, ja raportti tulee keskusteluun täysistunnossa vuoden 2011 aikana. Kysymystä Georgian ja Venäjän elokuisen sodan vaikutuksista on käsitelty erikseen (ks. 3.2.14). Muun muassa Venetsian komissio on laatinut lausunnon Georgian perustuslakiuudistuksesta, jolla pyritään vähentämään presidentin valtaoikeuksia, ja Euroopan neuvoston kuntakongressi on yhteistyössä ODIHR:n kanssa valvonut toukokuussa 2010 pidettyjä kuntavaaleja.

3.2.7 Moldova

Moldovan parlamentin kyvyttömyys toimittaa huhtikuussa 2009 pidettyjen parlamenttivaalien jälkeen valtionpäämiehen vaalit johti poliittiseen kriisiin, joka saavutti ratkaisun syksyllä 2010. Yleiskokous keskusteli Moldovan tilanteesta useaan kertaan vuosien 2009 ja 2010 aikana, ja myös Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu Thomas Hammarberg ja Venetsian komission perustuslakiasiantuntijat olivat esittäneet suosituksia ratkaisun kiirehtimiseksi (ks. vuoden 2009 kertomus). Euroopan neuvoston pääsihteeri Jagland paneutui vahvasti asiaan ja vieraili Chisinaussa kesäkuussa 2010. Kriittiset seikat koskivat perustuslain 78 §:ää koskien presidentin valinta-

tapaa (suora kansanvaali vai parlamentin valinta) ja vaalitapaan liittyviä yksityiskohtia. Koska johtavat puolueet eivät pystyneet saavuttamaan asiassa yksimielisyyttä, hallitsevan koalition Euroopan integraation liittouman neljä puheenjohtajaa päättivät kesäkuussa kansanäänestyksen järjestämisestä perustuslakiuudistuksesta ja sen jälkeen parlamenttivaaleista. Venetsian komissio ja ihmisoikeusvaltuutettu kannattivat päätöstä. Äänestäjiä pyydettiin ottamaan kantaa presidentin suoraan kansanvaaliin tai presidentin valintaan parlamentissa.

Yleiskokouksen monitorointikomitean raporttoijat vierailivat maassa 2010 (dok. AS/Mon(2010)25 rev) ja järjestivät kuulemisen koskien syyskuun 2010 kansanäänestystä perustuslakiuudistuksesta. Tarkkailijoista koostuva valtuuskunta seurasi tämän jälkeen sekä kansanäänestystä 5. syyskuuta 2010 ja vaalitoimitusta 28. marraskuuta 2010.

Euroopan neuvosto oli ainoa järjestö, joka lähetti valtuuskunnan seuraamaan kansanäänestystä. Tarkkailijoiden yleinen arvio oli myönteinen, mutta valitettavana pidettiin äänestysaktiivisuuden jäämistä alhaiseksi (30,91 %) (ref. dok. 12379). Äänestys vaalihuoneistoissa sujui kuitenkin rauhallisesti, vaikka kampanjaa leimasikin edelleen epäluulo ja syytökset siitä, kuka oli syyllinen pitkäksi venyneeseen poliittiseen kriisiin. Kansanäänestyksen tulos julistettiin mitätömäksi, koska äänestysaktiivisuus ei yltänyt vaadittuun 33 prosenttiin. Vaalitarkkailijat suosittelevat Moldovalle marraskuun parlamenttivaalien valmistelujen jatkamista ja vetosivat poliittisiin puolueisiin yhteistyön tekemiseksi rakentavassa hengessä poliittisen ratkaisun saamiseksi pitkäksi venyneeseen poliittiseen kriisiin.

Moldovalaiset kävivät vaalit 28. marraskuuta 2010 kolmannen kerran kahteen vuoteen. Vaaleja seurasivat Euroopan neuvoston ja mm. Etyjin vaalitarkkailijat. Tarkkailijoiden kokonaisarvio vaalitoimituksesta oli myönteinen: poliittiset puolueet tarjosivat uskottavia poliittisia vaihtoehtoja ja joukkotiedotuksen monipuolisuus on lisääntynyt. Tilanteesta tiedottaneita tv-kanavia ja radioasemia oli aiempaa enemmän. Suuri osa aiemmin toimitettujen vaalien yhteydessä todetuista puutteista oli korjattu, mutta jatkotoimet ovat tarpeen kansalaisten luottamuksen palauttamiseksi poliittisiin prosesseihin. Äänestysaktiivisuus oli 59,10 %.

Alustavien tulosten mukaan kommunistipuolueesta tuli suurin puolue (40 %), ja seuraavina olivat liberaalidemokraatit (lähes 30 %), sosiaalidemokraatit (Demokraattinen puolue) 14 % ja Liberaalipuolue (oikeistopuolue) noin 9 %. Tarkkailijoiden loppuraportti tulee keskusteluun yleiskokouksessa tammikuun istunnossa 2011, jolloin myös vaalituloksen poliittiset vaikutukset ovat selvinneet. Mikään blokki (Kommunistipuolue sekä Euroopan integraation liittouma) ei ole saanut riittävästi enemmistöä presidentin valitsemiseksi, koska 61 paikkaa 101 paikasta tarvitaan tähän.

Moldova tulee jatkossakin olemaan monitorointikomitean tarkkailussa.

3.2.8 Montenegro

Kun päätös Montenegron hyväksymisestä Euroopan neuvoston jäseneksi tehtiin keväällä 2007, sen edellytettiin jatkavan demokraattista uudistustyötä. Ministerineuvoston päätöslauselmassa ja yleiskokouksen *lausunnossa* 261 (2007) täsmennetään alueet, joilla uudistuksia tulee toteuttaa. Yleiskokouksen monitorointikomitea on seurannut maassa tehtävää uudistustyötä vuodesta 2007 lähtien.

Demokraattisten vaalien toimittaminen vakiintuneiden eurooppalaisten normien mukaisesti on tärkeää osa demokraattista hallintoa. Yleiskokous tarkkaili tämän vuoksi presidentinvaaleja 6.4.2008 (dok. 11567) ja parlamenttivaaleja 29.4.2009 (dok. 11876).

Euroopan neuvoston perustuslaillinen asiantuntijaelin Venetsian komissio on antanut asiantuntija-apua mm. perustuslain, vaalilain, vähemmistöjen asemaa ja oikeusturvaa koskevan lain, kansanäänestysten järjestämistä koskevan lain, syyttäjälaitosta koskevan lain sekä ihmisoikeusvaltuutettua (Protector of human rights) koskevan lain ja syrjintäkieltoa koskevan lain laatisemisessa. Mainittu lainsäädäntö ei kuitenkaan kaikilta osin vastaa vakiintuneita eurooppalaisia normeja. Yleiskokous suosittelee tämän vuoksi, että Montenegro jatkaa yhteistyötä Venetsian komission kanssa ja että Montenegro pidetään edelleen yleiskokouksen monitorointikomitean tarkkailussa.

Yleiskokouksen huhtikuussa 2010 käsittelemässä *maaraportissa* (dok. 12192) todetaan Montenegron saavuttaneen merkittävää edistys-

tä. Uudistustyö ei ole kuitenkaan vielä saatettu loppuun, ja uudistusten jatkamista monilla alueilla tarvitaan. Maa on ratifioinut 76 Euroopan neuvoston yleissopimusta, mutta yleiskokous edellyttää edelleen eräiden keskeisten yleissopimusten (CETS 200, 160, 190, 70, 116, 106, 166, 82) ratifiointia ja kansallisen lainsäädännön harmonisointia eurooppalaisten normien mukaan.

Uusi perustuslaki hyväksyttiin vuonna 2007, ja se ottaa huomioon monet Venetsian komission suositukset. Yleiskokous huomauttaa kuitenkin, että eräät komission keskeiset suositukset mm. ihmisoikeuksista ja vähemmistöjen asemasta ja oikeuksista eivät sisälly perustuslakiin, ja se kehottaa Montenegroa hoitamaan asian ja huolehtimaan siitä, että kyseisiä myös seurataan ja että ne otetaan huomioon muussa lainsäädännössä. Vähemmistöryhmien oikeusturva ei ole tyydyttävä, ja lakia syrjintäkiellosta ei ole vielä hyväksytty. Parlamentin asemaa ja sen edellytyksiä hallituksen toiminnan valvontaan tulee vahvistaa. Niin vaalilakiin kuin puoluerahoituslakiinkin tarvitaan edelleen tarkistuksia. Sama koskee kunnallishallintolakia. Oikeuslaitosta on uudistettu, mutta sen resurssien vahvistaminen on tarpeen kaikkien selvittämättömien tapausten hoitamiseksi ja tuomioistuineläytöksen riippumattomuuden ja arvostuksen vahvistamiseksi yhteiskunnassa. Montenegro on tehnyt hyvää yhteistyötä EN:n korruptionvastaisten erityiselinten (GRECO ja MONEYVAL) kanssa, mutta kansalaisten luottamus oikeuslaitokseen ja hallintoon on edelleen heikkoa.

Joulukuussa 2008 Montenegro jätti EU:n jäsenyyshakemuksen. Joulukuussa 2009 viisumivaihtimukset kumottiin. Suhteet naapurimaihin ovat kehittyneet myönteisesti. Kansalaisuuskysestä on keskusteltu naapurimaiden kanssa, ja ratkaisu tähän asiaan on odotettavissa. Montenegro on tehnyt yhteistyötä entisen Jugoslavian kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa.

Mittavasta uudistustyöstä huolimatta tehtävää on edelleen paljon. Yleiskokous kehottaa tämän vuoksi monitorointikomiteaa seuraamaan tilannetta ja antamaan asiasta uuden raportin (*päätöslauselma* 1725 (2010)).

3.2.9 Serbia

Yleiskokous hyväksyi edellisen laajan maarapor-

tin ja päätöslauselman demokratian tilasta Serbiassa huhtikuussa 2009. Vuonna 2010 Serbian tilannetta on seurattu komiteatasolla lähinnä monitorointikomiteassa. Monitorointikomitea on nimennyt kaksi raporttija, jotka vierailivat kahdesti Serbiassa vuonna 2010 (tammikuussa ja marraskuussa). *Sinikka Hurskainen* valittiin raporttijaksi huhtikuussa 2010, ja hän osallistui marraskuun vierailuun.

Vuoden 2009 *päätöslauselmassa 1661* (2009) on lueteltu tärkeimmät uudistushankkeet, joita Serbian edellytetään jatkavan. Päätöslauselmassa esitetyt näkökohdat muodostavat selkeän tiekartan (*roadmap*) uudistustyölle, ja raportit ovat seuranneet Serbian viranomaisten toimintaa näillä osa-alueilla, joista tärkeimmät ovat oikeusjärjestelmän uudistaminen, parlamentin ja poliittisten puolueiden asema, korruptionvastainen toiminta, vähemmistöjen aseman ja oikeuksien edistäminen. Tarkastelun kohteena on ollut sekä lainsäädäntö että koulutustoiminta mainituilla aloilla. Edellä mainittu tiekartta on laadittu siten, että siinä käydään ensin läpi Serbian jo tekemät uudistukset, ja toisena kohtana ovat ne toimet, jotka vielä aiotaan panna täytäntöön. Alustavana huomiona voidaan todeta, että vuoden 2009 päätöslauselman hyväksymisestä lähtien Serbia on ollut aktiivinen sen velvoitteiden toimeenpanossa. Institutionaaliset uudistukset ja lainsäädännön kehittäminen ovat olleet kattavia ja Serbia on myös hyväksynyt useita lakeja, jotka luovat pohjan näille uudistuksille. Serbia on allekirjoittanut ja ratifoinut useita Euroopan neuvoston lainsäädännöllisiä instrumentteja.

Monitorointikomitea on myös seurannut muiden EN:n toimielinten raportteja Serbiasta kuten ECRI:n, GRECO:n ja Venetsian komission raportteja ja kutsunut EU:n edustajia seuraavaan kokoukseen 2011.

Joulukuussa 2010 EN:n GRECO-työryhmä eli EN:n korruptiosopimukseen liittyvä lahjonnanvastainen valtioiden ryhmä julkaisi kolmannen raportin Serbiasta. GRECO:n tavoitteena on parantaa jäsenmaidensa kapasiteettia korruptionvastaisessa taistelussa seuraamalla kuinka ne noudattavat EN:n korruptionvastaisia standardeja. GRECO:n arviointikierrokset ovat temaattisia. Jokaiselle kierroksella tehdään maakohtaiset raportit, joissa pyritään tunnistamaan puutteet kansallisessa korruptionvastaisessa politiikassa ja

aloittamaan tarvittavat lainsäädännölliset, institutionaaliset ja käytännölliset uudistukset. Raportissa on kirjattu useita myönteisiä toimenpiteitä korruption ehkäisemiseksi, mutta myös todettu, että viranomaisten tulisi toimia aktiivisemmin ja kiinnitettävä huomiota mm. puoluerahoituksen avoimuuteen. GRECO:n Serbia-raportti sisältää 15 toimenpidesuosituksen. Seuraavan GRECO-raportin on määrä valmistua loppuvuodesta 2012.

EN:n perustuslakiasiantuntijaelin Venetsian komissio on julkaissut lausunnot Serbian kahdesta lainsäädäntöhankkeesta: CDL-AD (2010) 031 *Joint opinion on the public assembly act of the Republic of Serbia* ja CDL-AD (2010) 006 *Opinion on the draft law on referendum and civil initiative of Serbia*.

Yleiskokouksen monitorointikomitea jatkaa Serbian tilanteen seurantaa vuonna 2011.

3.2.10 Venäjä

Venäjistä tuli Euroopan neuvoston jäsen vuonna 1995, ja se on siitä lähtien ollut monitorointikomitean tarkkailussa velvoitteiden noudattamisesta. Viimeisimmästä laajasta maaraportista keskusteltiin vuonna 2005 (dok.10568), ja tässä raportissa tehtiin yhteenveto alueista, joilla Venäjän edellytettiin tekemän laajoja uudistuksia. Georgian ja Venäjän välisen vuoden 2008 sodan jälkeen yleiskokous ei ole keskustellut täysistunnossa Venäjän demokratiatilanteesta raportin perusteella. Ulkoasiainministeri Sergei Lavrovin yleiskokouksessa huhtikuussa 2010 pitämä puhe antoi parlamentaarisille mahdollisuuden esittää hänelle kysymyksiä.

Euroopan neuvoston muut toimielimet ovat omien alueidensa osalta käyneet vuoropuhelua Venäjän viranomaisten kanssa. Ihmisoikeusvaltuutettu Thomas Hammarberg on seurannut Venäjän demokratiakehitystä ja esittänyt useita suosituksia. Euroopan neuvoston CPT-komitea julkisti Venäjää koskevan raporttinsa helmikuussa 2010.

Venäjän tilannetta on kuitenkin käsitelty jatkuvasti yleiskokouksen monitorointikomiteassa. Keskustelu on ollut kankeaa, ja sitä leimasivat pitkään Georgian ja Venäjän välisen sodan jälkiseuraukset samoin kuin asian jatkokäsittelyä. Vuonna 2010 työ on edennyt myönteisissä merkeissä Venäjän uudistusohjelman ja sodan jatkokäsittelyn osalta. Näitä kahta asiaa käsitellään nyt erikseen.

Komitean kaksi raportojaa vieraili Moskovassa ja Murmanskissa maaliskuussa, heinäkuussa ja lokakuussa 2010. Näiden vierailujen aikana raportoitijat tapasivat sekä hallituksen jäseniä (mm. apulaisulkoministeri Grushkon, varapääministeri Aleksander Hloponinin, oikeusministeri Aleksander Konovalovin ja duuman edustajia (mm. puhemies Boris Gryzlov) sekä Murmanskin johtavia poliitikkoja.

Komitea on keskittänyt työnsä ylipäänsä pluralistisen demokratian vahvistamiseen liittyviin kysymyksiin, vaalilainsäädäntöön, sananvapauden ja median riippumattomuuteen sekä oikeuslaitoksen (sisältäen vankilalaitoksen ja syyttäjälaitoksen) uudistamiseen. Murmanskin vierailun aikana keskusteltiin paikallisen ja alueellisen tason itsemääräämisoikeuden merkityksestä. Komitean viimeisin asiakirja informaatioasiakirja (dok. AS/Mon(2010) 28rev), joka on verkossa luettavissa, tiivistää raportoitijien tilannearvion ja tulee muodostamaan Venäjän viranomaisten edessä olevien uudistusten tiekartan (roadmap) rungon. Monitorointikomitea jatkaa tiekartan käsittelyä vuoden 2011 ensimmäisellä puoliskolla. Asiasta keskusteltaneen kesäkuun täysistunnossa 2011.

Yleiskokous keskusteli vuonna 2010 *ihmisoikeustilannetta Venäjän Pohjois-Kaukasiassa* käsittelevästä raportista (dok.12276) ja hyväksyi *päätöslauselman 1738* (2010) ja *suosituksen 1922* (2010). Raportin valmistelu aloitettiin jo vuonna 2004, ja raportoitijat ovat työn kuluessa tavanneet alueen ihmisoikeusaktivisteja ja ihmisoikeustuomioistuimen edustajia kokonaiskuvan saamiseksi tilanteesta. Useita informaatioasiakirjoja on julkaistu, ja mm. ihmisoikeusvaltuutettu Thomas Hammarberg ja CPT-komitea ovat seuranneet tilannetta. Ihmisoikeusrikokset Venäjän tasavalloissa Tsetseniassa, Dagestanissa och Ingusiassa ovat laajimmat koko Venäjällä ja muodostavat suurimman haasteen. Yleiskokous kiittää ihmisoikeusaktivisteja heidän panoksestaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien tuominut yli 150 päätöksessä Venäjän ihmisoikeuksien loukkaamisesta mainituissa tasavalloissa, ja lisää tapauksia on edelleen käsitelty. Suurin osa tapauksista sattui vuosien 2000 – 2002 välisenä aikana, ja noin 60 % tapauksista koskee henkilöiden katoamista. Raportti on monissa tapauksissa yksityiskohtainen. Raportissa todetaan infrastruktuurin ja jälleenrakennustyön edenneen

ylipäänsä myönteisesti, mutta ihmisoikeustilanne ja demokraattisten instituutioiden toiminta osoittaa vakavia puutteita. Päätöslauselma sisältää useita Venäjän viranomaisille osoitettuja toimenpide-ehdotuksia mm. perusteellisten ja uskottavien tutkimusten tekemiseksi tapauksista ja siten kansalaisten luottamuksen palauttamiseksi demokraattisiin instituutioihin. Yksityiskohtaisessa raportissa viitataan mm. syytöksiin turvallisuusjoukkojen ja viranomaisten toimista ja laittomien menetelmien käyttämisestä. Yleiskokous ilmaisee myös huolensa naisten tilanteen heikentymisestä.

Suosituksessa 1922 (2010) yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa kiinnittämään erityistä huomiota ihmisoikeustuomioistuimen päätösten seurantaan puutteellisten tutkimusten loppuun viemisen kiirehtimiseksi. Yleiskokous ehdottaa myös yhteistyössä asiantuntevien kansalaisjärjestöjen kanssa Pohjois-Kaukasian ihmisoikeusrikkomuksia koskevan todisteiden, lausuntojen ja toimenpiteiden kortiston (record-keeping system) perustamista. Yleiskokous korostaa, että sovintoon päästään ainoastaan avoimuudella.

3.2.11 Ukraina

Ukraina on edelleen yleiskokouksen monitoroinnin kohteena. Kertomusvuonna yleiskokouksen valtuuskunta tarkkaili Ukrainan presidentinvaaleja tammi-helmikuussa ja keskusteli maan poliittisesta tilasta syksyllä.

Ukrainan demokratian eräänä haasteena on pitkään ollut vaalilainsäädäntö. Ukraina allekirjoitti vuonna 2004 yhteistyösopimuksen EN:n Venetsian komission kanssa uuden vaalilainsäädännön kehittämiseksi. Tavoitteena on ollut mm. yhtenäisen vaalilain aikaansaaminen. Työ on kuitenkin edennyt vaikeasti. Heinäkuussa 2009 Ukrainan parlamentti teki muutoksia vaalilakiin, ml. presidentinvaalia koskeviin säännöksiin. Istuva presidentti Juštšenko ja joukko kansanedustajia vastusti lakimuutoksia ja vetosi perustuslakituomioistuimeen, joka julisti osan muutoksia perustuslain vastaisiksi. Venetsian komissio arvosteli myös muutoksia (vrt. CDL-AD (2009)040), ja pitkittynyt prosessi ei johtanut yhteisymmärrykseen vaalilakimuutoksista, joten tammikuun presidentinvaalit toimitettiin vuonna 2009 hyväksytyn lain mukaisesti.

EN:n vaalitarkkailu toteutettiin yhteistyös-

sä Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja ODIHR:n kanssa. Yleiskokous lähetti marraskuussa 2009 etuvaltuuskunnan tutustumaan vaalien valmisteluihin. Suomen valtuuskunnasta tarkkailijoina olivat ensimmäisellä kierroksella mukana *Hurskainen, Laakso ja Sasi*, jotka tarkkailivat EN:n puolesta vaaleja Kiovassa. Etyjin vaalitarkkailijoiden kanssa liikkuva *Markku Laukkanen* seurasi äänestyspäivän tapahtumia Simferopolissa. *Hurskainen* ja *Laakso* tarkkailivat myös vaalien toista kierrosta 7.2.2010.

Ukrainan presidentinvaaleissa käytiin kaksi kierrosta siten, että ensimmäisellä kierroksella oli mukana kaikkiaan 18 ehdokasta (dok.12132). Ensimmäisen vaalikierroksen tunnetuimmat ehdokkaat olivat entinen pääministeri Julija Tymošenko, istuva presidentti Viktor Juštšenko sekä edelliset vaalit niukasti hävinnyt entinen pääministeri Viktor Janukovitš. Vaalien toisella kierroksella 4.2.2010 vastakkain olivat pääministeri Julija Tymošenko, joka oli saanut 25.05 % äänistä ja edelliset presidentinvaalit niukasti hävinnyt entinen pääministeri Viktor Janukovitš, joka oli saanut 35.32 % äänistä.

Vaalitarkkailijoiden mukaan toinen kierros vahvisti ensimmäisen kierroksen aikana tehdyn arvion, jonka mukaan vaalit täyttivät suurimman osan EN:n ja Etyjin vaatimuksista (dok.12178). Tunnelma vaaleissa oli hyvä. Vaalitarkkailuraportissa kiitellään erityisesti vaaliviranomaisten toimintaa, jotka riippumatta puoluesidonnaisuuksistaan osoittivat toiminnallaan kannattavansa demokratiaa. Ongelmina nostettiin esiin uudistusta vaativa vaalilainsäädäntö sekä oligarkkien laaja vaikutusvalta Ukrainan politiikassa, joka näkyi erityisesti presidentinvaalien yhteydessä. Ukrainalaisia poliitikkoja muistutettiin tarpeesta noudattaa sääntöjä. Ukrainan parlamentti muutti kuitenkin vaalilainsäädäntöä vain neljä päivää ennen presidentinvaalien toista kierrosta. Lakeja ei saisi muuttaa jatkuvasti poliitikkojen tarpeiden mukaan: vaalilainsäädännön vakaus on ennakkoehto demokraattisille vaaleille. Raportissa pahoitellaan myös toiselle kierrokselle selvinneiden ehdokkaiden välistä epäluuloa ja epäluottamusta vaalitoimitukseen, mikä on johtanut turhiin spekulatioihin ja levottomuuksiin. Vaalitarkkailijat alleviivaavat uuden vaalilain merkitystä Ukrainan poliittisen vakauden kannalta. Uuden vaalilain tulee perustua poliittiseen konsensukseen ja eu-

rooppalaiseen vaalisäännöstöön ja ohjeistukseen. Vaalitarkkailijat pahoittelivat, että kaikki ehdotetut tapaamiset keskusvaalilautakunnan puheenjohtajan Shapovalin kanssa peruttiin viime hetkillä ilman tarkempia syitä.

Vastavalittu presidentti Viktor Janukovitš puhui yleiskokouksen istunnossa huhtikuussa Strasbourgissa. Puheessaan hän nosti esille suhteiden kehittämisen EU:n, Venäjän ja USA:n kanssa. Hän linjasi myös uuden koalitionhallituksen tulevia lainsäädäntöuudistuksia, joihin kuuluu oikeusjärjestelmän kehittäminen ja korruptionvastaisen toiminnan tehostaminen. Eräänä tavoitteena on myös houkutella lisää ulkomaisia sijoittajia. Muutama päivä aikaisemmin Ukraina ja Venäjä olivat allekirjoittaneet uuden kaasutoimituksia koskevan yhteistyösopimuksen.

Huhtikuussa yleiskokous hyväksyi myös *1930-luvun nälänhätää (holodomor) käsittelevän päätöslauselman 1723 (2010)*. Yleiskokous käsittelee vuonna 2006 kolme 1900-luvun pitkäikäisintä totalitääristä hallintoa (kommunismi, kansallissosialismi ja Francon hallitus) koskevaa raporttia. 1930-luvulla miljoonat ihmiset entisen Neuvostoliiton tasavalloissa, erityisesti Ukrainassa mutta myös Moldovassa, Valko-Venäjällä, Venäjällä ja Kazakstanissa, menehtyivät laajassa nälänhädässä, jonka syynä pidetään Stalinin hallinnon maatalouspolitiikkaa. Tämän politiikan eräs päätaVoite oli maatalouden kollektivisointi, joka johti tuotannon romahdukseen ja maaseudun väestöpakoon ja lopulta laajaan nälänhätään. *Päätöslauselmassa 1723 (2010)* yleiskokous kunnioittaa nälänhädän uhrien muistoa ja tuomitsee Stalinin hallinnon teot, jotka johtivat joukkonälänhätään laajoilla alueilla Neuvostoliitossa. Yleiskokous pitää tervetulleena pyrkimykset lisätä tietoisuutta tapahtumista ja mahdollisuuksia tutkia arkistojen tietoja aiheesta. Yleiskokous tervehtii Ukrainan hallituksen päätöstä julistaa Holodomorin muistopäivä, ja kehottaa muitakin asianomaisia maita tunnustamaan nälänhädän aiheuttamat kärsimykset.

Tuoreimman *Ukrainan maaraPortin* (dok.12357) aiheet ovat samat kuin edellisten raporttien: vaalijärjestelmä, oikeuslaitoksen ja syytäväviranomaisten toiminta, korruptionvastainen toiminta, kansalaisyhteiskunnan edistäminen sekä vapaan ja riippumattoman median toimintaedellytykset. Yleiskokous ilmaisi tukensa Uk-

rainan pyrkimyksille uudistaa maan lainsäädäntöä ja oikeusjärjestelmää. Raportissa käsitellään välttämättömiä uudistuksia ja korostetaan, että ensimmäisenä on uudistettava perustuslakia. Uudistusten onnistuminen edellyttää kuitenkin laajaa kansalaisten tukea ja päättäjien sitoutumista ja konsensusta. Yleiskokous on myös huolissaan siitä, että uudistuksia viedään läpi kiireellä epävakaa poliittisessa tilanteessa. Yleiskokous kehottaa Ukrainaa käyttämään Venetsian komission asiantuntija-apua myös jatkossa.

Parlamentaarikot ovat huolissaan eräiden perusoikeuksien kuten sanan- ja kokoontumisvapauden kaventumisesta Ukrainassa. Toimittajia uhkaillaan, pahoinpidellään ja jopa murhataan. Tilanne on huonontunut viime aikoina. Vaikuttaa siltä, että Ukrainan valtaeliitti on kiristänyt kuluneen vuoden aikana otettaan mediasta. Tietoon on tullut kymmeniä tapauksia, joissa median työskentelyyn on puututtu räikeästi. Erityisen huolestuttavaa on televisiokanavien keskittyminen poliittisesti ja taloudellisesti samoihin käsiin. Räikein esimerkki on Valeriy Khoroskovsky, joka on televisiokanava Interin pääomistaja, maan salaisen palvelun päällikkö ja Ukrainan korkeimman oikeuden jäsen. Puolueet eivät saisi olla riippuvaisia muutamasta oligarkista. Erityisen huolestuttavia ovat raportit turvallisuuspoliisin sekaantumisesta poliittiseen ja kansalaisjärjestötoimintaan. Yleiskokous korostaa, että kaikki tapaukset on tutkittava. Kansalaisten kokoontumisoikeus on turvattava. Ukraina tarvitsee nyt vakautta. Yhteenveto huomioista ja vaadittavista uudistuksista on kirjattu *päätöslauselmaan 1755* (2010).

Viitaten Ukrainan perustuslakituomioistuinten päätökseen 1.10.2010 palauttaa vanha presidenttijohtoinen hallintojärjestelmä yleiskokouksen monitorointikomitea päätti kokouksessaan lokakuussa 2010 pyytää Venetsian komissiolta lausuntoa maan perustuslaillisesta tilasta. Toimikunta hyväksyi joulukuussa Ukrainan valtiosääntötilannetta koskevan lausunnon. Toimikunta suhtautuu kriittisesti päätökseen ja kehottaa tuomioistuinta vahvistamaan tulevien parlamenttivaalien ajankohdan. Asiantuntijat kehittävät lisäksi Ukrainaa mahdollisimman pian saattamaan päätökseen valtiosääntöuudistuksen. Ukrainan lausuntoa on laadittu professori Kaarlo Tuorin (Suomi) johdolla.

Monitorointikomitea jatkaa Ukrainan tilanteen seuraamista ja esittää Ukrainan demokraatiakehitystä käsittelevää raporttia täysistunnossa seuraavan kerran huhtikuussa 2011. Ukraina toimii EN:n puheenjohtajana ensimmäistä kertaa touko-marraskuussa 2011.

3.2.12 Kosovo

Yleiskokous on seurannut Kosovon tilannetta tarkasti sen itsenäistymisjulistuksesta 2008 alkaen. Koska kaikki EN:n jäsenvaltiot eivät ole Kosovoa tunnustaneet, yleiskokous on päättänyt keskittyä Kosovon ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion tilaan riippumatta Kosovon statuksesta. Yleiskokous ei näin ota kantaa Kosovon itsenäisyysjulistukseen.

Yleiskokous hyväksyi kertomusvuonna raportin (dok.12281) *Kosovon tilanteesta ja Euroopan neuvoston roolista. Suosituksessa 1923* (2010) yleiskokous kehottaa Euroopan neuvostoa ottamaan suuremman roolin Kosovossa muiden kansainvälisten organisaatioiden rinnalla. EN:n suurempi sitoutuminen Kosovon auttamiseen voisi nostaa Kosovon demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion tasoa ja mahdollistaa Kosovon asukkailla vastaavat oikeudet kuin EN:n jäsenmaissa asuvilla. Yleiskokouksen mukaan erityisesti oikeusvaltion heikko toimivuus vaikeuttaa kosovolaisten päivittäistä elämää riippumatta siitä mihin yhteisöön he kuuluvat ja syö kansalaisten uskoa poliittiseen järjestelmään. Huolimatta hallinnon ja oikeuslaitoksen uudistuksista, Kosovolla on vielä paljon tekemistä instituutioiden demokraattisen toiminnan parantamisessa ja hyvän hallinnon rakentamisessa. Yleiskokouksen mukaan EN:n tulisi myös laajentaa toimintaansa Kosovossa uusille aloille ja pyrkiä löytämään uudenlaisia tapoja, joilla Kosovon tilannetta voidaan monitoroida huolimatta jäsenmaiden näkemyseroista suhteessa Kosovon itsenäisyyteen.

Yleiskokous ilmoittaa *päätöslauselmassa 1739* (2010) aloittavansa dialogin yhteisessä intressissä olevista asioista Kosovon parlamentin poliittisten ryhmien edustajien kanssa, ottaen kuitenkin huomioon Serbian Kosovoon liittyvät huolet. Päätöslauselma sisältää lisäksi suosituksia useille toimijoille kuten EU:lle, YK:lle, Kosovon hallinnolle ja Serbialle.

Loppuvuonna 2010 poliittisen komitean raportoi-ja vieraili Kosovossa ennen maan parla-

menttivaaleja (12.12.2010). Komitea järjesti myös kuulemistilaisuuden Kosovon parlamentin edustajien kanssa.

3.2.13 Valko-Venäjä

Valko-Venäjä on Kosovon lisäksi ainoa järjestön alueella sijaitseva valtio, joka ei ole Euroopan neuvoston jäsen ja jossa kuolemanrangaistus on vielä käytössä. Yleiskokous on useamman vuoden ajan seurannut huolestuneena maan kehitystä. Vuoropuhelua ei kuitenkaan haluttu katkaista kokonaan, sillä täydellisen eristämisen tie tuottaa harvoin tulosta. Euroopan neuvosto on yhdessä nk. kansainvälisen troikan (EN-Etyj-EU) kanssa pyrkinyt tukemaan maan demokraattisia tahoja ja suhtautumaan rakentavasti yhteistyöhön. Maa ilmaisi jo 1990-luvun alussa kiinnostuksensa liittyä Euroopan neuvostoon, mutta puutteet demokratian, ihmisoikeuksien ja laillisuusperiaatteen edistämiseksi johtivat vuonna 1997 erityisvieras-aseman lakkauttamiseen parlamentaarisisa yleiskokouksessa ja jäsenhakemuksen jäädyttämiseen. Tästä seurasi pitkä kausi, jolloin yhteydenpito oli hyvin vähäistä.

Vuosina 2008–2009 tapahtui pientä edistystä ihmisoikeuskysymyksissä, minkä tuloksena Euroopan neuvosto alkoi arvioida uudelleen suhtautumistaan Valko-Venäjään. Kesäkuussa 2009 yleiskokous suositti erityisvieraan aseman palauttamista sillä ehdolla, että maa pidättäytyy kuolemanrangaistusten toimeenpanosta. *Päätöslauselmassa 1671* (2009) Valko-Venäjän ja Euroopan neuvoston suhteiden lähentymisen ensimmäiseksi ehdoksi asetettiin tuomioiden täytäntöönpanosta pidättäytyminen ja pidemmällä aikavälillä kuolemanrangaistuksesta luopuminen kokonaan.

Yleiskokouksen poliittisen komitean alaisuudessa on vuodesta 2002 toiminut Valko-Venäjä alakomitea, jonka puheenjohtaja 2010 oli *Sinikka Hurskainen*. *Hurskainen* valmistelee seuraavaa raporttia, joka sisältää arvon suhteiden mahdollisesta uudelleenarvioinnista. Vuoden 2010 tapahtumat eivät kuitenkaan ole antaneet aihetta uuteen optimismiin.

Maaliskuussa 2010 tapahtuneet kaksi teloitusta aiheutti vakavan iskun suhteisiin. Teloitetut Andrei Zhuk ja Vasily Yuzephtshuk tuomittiin kuolemaan kesällä 2009, jolloin EN heti arvosteli vahvasti tuomioita. Vangit teloitettiin maaliskuussa

2010 täydellisen salaisuuden vallitessa ja heidän perheidensä tietämättä, kun YK:n ihmisoikeuskomitea oli vielä tutkimassa heidän tapauksiaan. Kyseessä oli vakava askel taaksepäin myös siinä mielessä, että edellisenä vuonna Valko-Venäjältä ei raportoitu yhdestäkään teloituksesta. Päätös panna kuolemantuomiot täytäntöön on myös poliittisesti täysin ristiriidassa Valko-Venäjän parlamenttiin vastikään perustetun ad hoc-komitean kanssa, joka asetettiin pohtimaan kuolemanrangaistusasiaa ja mihin suuntaan siinä pitäisi edetä. Yleiskokous reagoi heikentyneeseen ihmisoikeus- ja demokratiatilanteeseen jäädyttämällä korkean tason kontaktit yleiskokouksen ja Valko-Venäjän hallituksen sekä parlamentin välillä.

Pian teloitusuutisen jälkeen yleiskokous käsiteli uudelleen huhtikuun istunnossa kiireellisenä asiana (*urgent debate*) tilannetta Valko-Venäjällä (*päätöslauselma 1727* (2010), dok.12333). Keskusteluihin osallistui sekä Valko-Venäjän parlamentin että opposition edustajia, jotka esittivät näkemyksiä maan tämänhetkisestä ihmisoikeus- ja demokratiatilanteesta. Kahden miltei vastakkaisen totuuden olemassaolo tuli jälleen kerran ilmi. Siinä missä hallitus raportoi vapaista paikallisvaaleista, opposition edustaja kertoo, että ääntenlaskentaa ei valvonut kukaan. Kun valtapuolueen edustaja totesi mielipiteenvapauden parantuneen huomattavasti, opposition edustaja ilmoitti joutuneensa vangituksi pyrkiessään oikeustalolla järjestettyyn vaaleja koskevaan kuulemistilaisuuteen.

Kuolemanrangaistuksen lisäksi huolta ovat aiheuttaneet myös puolalaisvähemmistön sorto, kansalaisjärjestöjen toiminnan rajoittaminen ja keväällä käydyt paikallisvaalit, joihin ei vaalitarkkailijoita päästetty ja joissa valtaosassa vaalipiirejä oli vain yksi ainoa, valtapuolueeseen kuuluva ehdokas. Järjestäytymis-, mielipiteen- ja sananvapauten sekä demokraattisiin vaaleihin on vielä pitkä matka.

Poliittisen komitean raportoija *Sinikka Hurskainen* sai kuitenkin luvan vierailla 22. - 25.8.2010 Minskissä, jonne hän matkusti elokuun lopulla. Matkan tarkoituksena oli kerätä ajankohtaista tietoa Valko-Venäjän ihmisoikeus- ja demokratiatilanteesta raportointia varten. Minskissä *Hurskainen* tapasi maan ylintä poliittista johtoa, ministereitä sekä parlamentin puhemiehiä. Ohjelmassa oli lisäksi tapaamisia opposition, kansalaisjärjes-

tojen ja median edustajien kanssa. Keskustelunaiheina olivat muun muassa kuolemanrangaistus (tuomioden täytäntöönpanon lykkääminen), tulevat presidentinvaalit, poliittiset vapaudet (erityisesti yhdistymis- ja kokoontumisvapaus) sekä tiedotusvälineiden vapaa toiminta ja sananvapaus. Matkalla esillä olivat myös Euroopan neuvoston ja Valko-Venäjän yhteistyöhankkeet, mm. Minskin infopisteen toiminta.

Syyskuun alussa yleiskokous reagoi uutiseen valkovenäläisen ihmisoikeusaktivisti Oleg Bebeninin kuolemasta. Bebenin oli toinen demokratiaa Valko-Venäjälle vaativan Charter 97 -verkostoyhdistyksen perustajista. *Hurskainen* oli tavannut Bebenin elokuun lopulla Minskissä. Hänen kuolemansa olosuhteista heräsi vakavia epäilyjä, min-
kä johdosta yleiskokous seuraa tarkasti tutkinnan tuloksia kuten myös muuta kehitystä presidentinvaalien lähestyessä, erityisesti sananvapauteen ja kansalaisten poliittisiin vapauksiin liittyen.

Vuoropuhelu on kuitenkin jatkunut. Poliittisen komitean kokoukseen lokakuussa osallistui Valko-Venäjän edustajainhuoneen pysyvän lakivaliokunnan ja kuolemanrangaistusta pohtivan tilapäiskomitean puheenjohtaja Nikolai Samoseiko sekä Valko-Venäjän Helsinki-komitean puheenjohtaja Aleh Hulak. Marraskuussa poliittisen komitean kokoukseen osallistui Valko-Venäjän edustajahuoneen varapuhemies Mr Guminsky, Belarusian Christian Democracyn puheenjohtaja Vital Rymasheuski, Narodnaya Gazetan kansainvälisen yhteistyöosaston erityiskirjeenvaihtaja Andrei Babok ja Valko-Venäjän toimittajajärjestön varapuheenjohtaja Andrei Aliaksandrau.

Poliittisen komitean jäsenet ja *Hurskainen* tapasivat valkovenäläisiä poliitikkoja ja kansalaisjärjestöjen edustajia Pariisissa 18.11.2010. Tapauksessa *Hurskainen* toi esiin Euroopan neuvoston valmiuden vuoropuheluun Valko-Venäjän kanssa korostaen kuitenkin, että jos vuoropuhelun halutaan johtavan johonkin, Valko-Venäjän pitää nostaa kansalaisten demokraattiset perus- ja ihmisoikeudet EN:n vaatimusten tasolle. Erityisesti joulukuun presidentinvaalien alla Euroopan neuvoston yleiskokouksen kansanedustajia huolestutti sananvapauden tila Valko-Venäjällä.

Loppukesästä vahvistettiin seuraavien presidentinvaalien ajankohdaksi 19.12.2010. Euroopan neuvosto ei voi tarkkailla vaaleja maassa, jonka kanssa järjestöllä ei ole muodollisia institu-

tionaalisia suhteita. Euroopan neuvosto ei saanut kutsua tarkkailla presidentinvaaleja, mutta yleiskokouksen Valko-Venäjä ad hoc-komitean puheenjohtaja *Sinikka Hurskainen* osallistui Etyjin yleiskokouksen vaalitarkkailijavaltuuskuntaan ja seurasi vaaleja Minskistä itään Berazinon kaupungissa.

Kyseessä oli Valko-Venäjän neljännet presidentinvaalit itsenäistymisen jälkeen. Vaaleissa oli kymmenen ehdokasta. He olivat Rygor Kastuseu, Alexander Lukashenka, Ales Mihalevitsh, Vladimir Nekliajev, Jaraslau Ramantshuk, Vital Rymasheuski, Andrei Sannikau, Nikolai Statkevitch, Viktor Tereshenko ja Dmitri Us. Virallisten tietojen mukaan istuva presidentti Alexander Lukashenka voitti tällä kertaa 79,7 prosentilla äänistä. Etyj seurasi vaalien järjestelyjä Valko-Venäjällä marraskuun puolivälistä lähtien. Tällä kertaa kansainväliset vaalitarkkailijat saivat seurata äänestystä ja ääntenlaskentaa vaalipaikoilla. Vaalitarkkailijoiden arvio oli kuitenkin tälläkin kertaa kielteinen ja vaalit katsottiin puutteellisiksi. Vaikka vaalipäivä sujui rauhallisesti, ääntenlaskussa havaittiin puutteita. Vaalituloksen julkistamisen jälkeen oppositio on syyttänyt vaaleja vilpillisiksi. Viranomaiset kukistivat mielenosoitukset rajulla kädellä ja useita presidenttiehdokkaita pidätettiin. Valko-Venäjällä on vielä pitkä matka demokratiaan.

Hurskaisen uusi raportti Valko-Venäjästä valmistuneen alkuvuonna 2011.

3.2.14 Georgian ja Venäjän välisen sodan seuraukset

Monet parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenet reagoivat voimakkaasti Venäjän toimintaan Georgian ja Venäjän välisessä sodassa elokuussa 2008 ja Venäjän tekemään itsenäiseksi julistautuneiden valtioiden Etelä-Ossetian ja Abhasian tunnustamiseen. Sekä syksyllä 2008 että syksyllä 2009 esitettiin aloitteita Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen epäamisestä protestina Venäjän puutteelliseen yhteistoimintahaluun yleiskokouksen säännöissä tarkoitetulla tavalla. Lokakuussa 2009 esitetty aloite hylättiin täysistunnossa perustellen asiaa siten, että monitorointikomitean vuoropuhelu Venäjän kanssa jatkuisi (ks. vuoden 2009 kertomus).

Monitorointikomitea on siitä lähtien keskus-

tellut miten Venäjän ja Georgian välisen sodan seurauksia koskevaa kysymystä käsiteltäisiin jatkossa yleiskokouksen syyskuussa 2009 hyväksymän raportin (dok. 12010; päätöslauselma 1683 (2009)) pohjalta. Keskustelu eteni kankeasti, mutta maaliskuussa 2010 yleiskokouksen puheenjohtajisto asetti tilapäisen komitean, jonka tehtävänä oli edistää Georgian ja Venäjän välistä vuoropuhelua. Huhtikuussa raportioijat vierailivat sekä Georgiassa että Venäjällä, ja joulukuussa tilapäisen komitean puheenjohtaja Dick Marty (Sveitsi) vieraili toisen kerran molemmissa maissa. Moskovassa Marty tapasi mm. varaulkoministeri Grigory Karasinin ja Tbilisissä varapääministeri ja integraatioministeri Eka Tkeshelashvilin. Vierailujen tarkoituksena oli valmistella tammikuun puolivälissä 2011 tapahtuvaa kuulemistä (hearing). Asia tulee tämän jälkeen keskusteluun tammikuun istunnossa 2011. Ihmisoikeusvaltutettu Thomas Hammarberg vieraili alueella vuonna 2010 tarkastellakseen ihmisoikeustilannetta ja erityisesti pakolaisten asemaa.

3.3 Muut yleiskokouksen käsittelemät aiheet

3.3.1 Energia- ja ympäristö

Energia- ja ympäristökysymykset eivät kuulu Euroopan neuvoston varsinaisiin painopistealueisiin, mutta yleiskokous keskustelee kuitenkin aiheesta, sillä etenkin ilmastonmuutoksella voi olla vakavia seurauksia ihmisten elinoloihin. Lisäksi ilmastonmuutoksen aiheuttamat maailmalaajuiset seuraukset voivat uhata myös valtioidenvälistä vakautta, mikä vaikeuttaa demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista.

Huhtikuun istunnossa käsiteltiin raportti *Biodiversiteetti ja ilmastonmuutos* (dok.12198), jossa todetaan ihmisten toiminnan herkentävän luonnon monimuotoisuutta luultua nopeammin. Ihmisen toiminnasta johtuva ilmakehässä lisääntynyt hiilidioksidin määrä nostaa maapallon lämpötilaa, mikä vaikuttaa maapallon kasvillisuuteen ja eläinkuntaan. Tämä tarkoittaa vähemmän hiilidioksidia kuluttavia kasveja, mikä entisestään kasvattaa maan keskilämpötilaa. Noidankehä on valmis. Keskustelussa käytetyissä puheenvuoroissa todettiin, että luonnon monimuotoisuus on ihmisten hyvinvoinnin, talouden kehittymisen ja köyhyiden vähentämisen kannalta hyvin tärkeää.

Tavoitteena pitää olla, että biodiversiteetin kato saadaan pysähtymään ja vahingoittuneita ekosysteemejä pystytään korjaamaan. *Suosituksessa 1918* (2010) yleiskokous muistuttaa jäsenmaita kansainvälisistä velvoitteistaan ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi. Ministerikomitean tulisi myös pyytää jäsenmaita huomioimaan kertomusvuoden olevan biodiversiteetin kansainvälinen teemavuosi ja ehdottamaan erilaisia toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi.

Raportissa *Metsät: planeettamme tulevaisuus* (dok.12284) todetaan metsien olevan välttämättömyys maanpäällisen elämän ylläpitämiseksi. Maapallon pinnasta noin 38 miljoonaa neliökilometriä on metsää, ja ”planeettamme keuhkojen” tehtävä on säädellä ilmastoa ja suojella niin ilmaa kuin vesistöjäkin. Maailman metsäalueen kutistumisella voi olla arvaamattomia seurauksia luonnolle ja ympäristölle. Siksi metsiä on suojeltava. Euroopan metsät on onnistuneilla projekteilla saatu kasvu-uralle, mutta samojen puiden istuttaminen uhkaa luonnon monimuotoisuutta. Myös ihmisten aiheuttamat metsäpalot ovat viime vuosina lisääntyneet. *Päätöslauselmassa 1753* (2010) yleiskokous toteaa, että metsäkadon pysäyttämiseksi monitorointiin tulisi panostaa entistä enemmän ja että myös maiden välisen metsälainsäädännön parempi harmonisointi on toteutettava. Lisäksi EN:n kunta- ja aluekongressia pyydetään tutkimaan ja edistämään metsänhuollon parhaita käytäntöjä niin paikallisella kuin myös maailmanlaajuisella tasolla.

Pysyvä komitea käsittelee kokouksessaan Skopjessa myös *geotermista energiaa* koskevan raportin (dok.12249). Geoterminen energia tai geoterminen lämpö, eli maansisäinen energia tai lämpö, on maankuoreen johtuvaa energiaa, joka syntyy maan sisuksissa tapahtuvien radioaktiivisen hajoamisen seurauksena. Tätä energiaa voidaan hyödyntää sähkön tuotannossa ja lämmityksessä. Geoterminen energia on vain osittain sama asia kuin maalämpö. Geotermistä energiaa käytetään 90 maassa, joista 24 valmistaa siitä sähköä. Raportin mukaan geoterminen energia on kestävää, eikä saastuta. Sen etuna on myös sen laaja saatavuus. Ongelmana geotermisen energian laajemmalle hyödyntämiselle ovat tietyt lainsäädännölliset ja taloudelliset heikkoudet, kuten epäselvä lainsäädäntö, monimutkaiset lupahakemukset, puutteelliset vakuutusmekanismit ja investoin-

nit. *Päätöslauselmassa 1737* (2010) yleiskokous suosittelee geotermisen energian käyttöä keino-na ilmastonmuutoksen torjumisessa. Yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita nostamaan geotermisen energian kansallisiin energiastrategioihinsa ja helpottamaan sen käyttöä pyrkimällä korjaamaan raportissa mainitut puutteet. Kansainvälistä yhteistyötä teknologian kehittämiseksi ja osaamisen jakamiseksi tulisi lisätä.

Energiaturvallisuus on välttämättömyys valtioiden toimivuuden kannalta sekä hyvän kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi. Siksi raportissa *Euroopan energian lisääminen nesteytetyn maakaasun käyttöä kasvattamalla* (dok.12424) todetaan, että energiatuotteita, -teknologiaa ja -syöttöyhteyksiä pitää monipuolistaa. Moni Euroopan maa on riippuvainen öljystä ja kaasusta, jota yleensä tuodaan yhden välittäjän kautta, mikä aiheuttaa erittäin vakavia ongelmia kriisitilanteessa, kuten tapahtui vuoden 2008 ja 2009 Ukrainan ja Venäjän välisessä kaasukriisissä. Raportin mukaan nesteytetty maakaasu on oiva vaihtoehto maakaasulle, sillä sen käyttöönotto ei vaadi suuria rakenteellisia muutoksia infrastruktuuriin. Lisäksi Euroopan valtiot voisivat kehittää nesteytetyn maakaasun markkinoista kilpailuvaltti. *Päätöslauselmassa 1774* (2010) yleiskokous pyytää jäsenmaita tutkimaan nesteytetyn maakaasun käyttöönottoa. Lisäksi yleiskokous päättää tarkastella ympäristönsuojelun ja energiaturvallisuuden välistä yhteyttä.

Kertomusvuonna käsiteltiin myös raportti *Sotilaallisesta toiminnasta johtuvan jätteen vaikutuksesta ympäristöön* (dok.12354). Raportin mukaan sotajätteessä on monia ihmisen terveydelle ja ympäristölle haitallisia aineksia. Silti ensimmäisen ja toisen maailmansodanaikaisia aseita ja ammuksia löytyy vielä varastoista ja ympäristöstä. *Päätöslauselmassa 1775* (2010) yleiskokous pyytää jäsenmaita lieventämään sotajätteeseen liittyviä salassapitosäännöksiä. Lisäksi sotajätteen poistamiseksi voisi asettaa erityisen toimielimen. EN voisi myös lisätä yhteistyötä Naton kanssa. Ministeriokomitealle annetussa *suosituksessa 1946* (2010) todetaan, että EN:n jäsenmaiden tulisi luoda ja implementoida sotajätteen käsittelylle yhteisiä menettelytapaoheja sekä säännöt jätteen hävittämiselle.

Tähän aiheeseen liittyy myös marraskuun pysyvässä komiteassa käsitelty raportti *Melusta ja valosta aiheutuva saastutus* (dok.12179). Ympä-

rillämme on paljon erilaisia meluhaittoja, jotka vaikuttavat ympäristöön, ekosysteemiin ja voivat aiheuttaa ihmisen sairastumisen. Liiallisesta valaistuksesta on haittaa etenkin kasvi- ja eläinmaailmalle, mutta se vaikuttaa myös ihmisen aineenvaihduntaan. Lisäksi valaistukseen käytettävä energia saastuttaa ympäristöä. *Päätöslauselmassa 1776* (2010) yleiskokous pyytää jäsenmaita etsimään yhtenäisen menettelytavan melusta ja valosta aiheutuvan saastutuksen torjumiseksi. Liikenteen melun vähentäminen ja valaistuksen miettiminen ovat tärkeä osa kaupunkisuunnittelua. *Suosituksessa 1947* (2010) ministeriokomiteaa pyydetään kehittämään jäsenmaita tarkistamaan melu- ja valosaastetta koskevaa lainsäädäntöään.

3.3.2 Talouskysymykset

Kuluneen vuoden aikana EN:n yleiskokous on pohtinut maailmanlaajuisen taloustaantumun seurauksia etenkin tasa-arvon ja sosiaalisten oikeuksien näkökulmasta. Suomelle tärkeä Itämeri on myös ollut esillä aihetta käsitelleessä raportissa.

Vuonna 2007 Itämeri nousi eduskunnan vaalikauden erikoisteemaksi, ja hallitukselta pyydettiin Itämerta koskeva selvitys. Aiheen priorisoinnin yhteydessä Suomen valtuuskunta esitti Itämeren nostamista agendalle myös Euroopan neuvostossa. Suomen valtuuskunnan varapuheenjohtaja *Antti Kaikkosen* raportti *Itämeren alueen sosioekonomisen potentiaalin edistäminen* (dok.12264) käsiteltiin lokakuun istunnossa. Kaksi vuotta valmisteltu raportti käsittelee Itämeren alueen taloudellista kehitystä ja etsii ratkaisuja talouskriisin ja ympäristöongelmien tuomiin uusiin haasteisiin. Itämeren rantavaltioista vain Venäjä ja siihen kuuluva Kaliningrad ovat EU:n ulkopuolella, ja *Kaikkosen* raportissa korostetaan etenkin alueellisen yhteistyön merkitystä Itämeren alueen kehittämisessä. Itämeren valtioidenvälinen yhteistyö muodostaa tärkeän linkin EU:n ja Venäjän välille ja toimii hyvänä esimerkkinä muille alueellisille yhteistyöryhmille. Eroavuuksistaan huolimatta Itämeren alueen valtiot ovat purkaneet rajaesteitä kaupankäynnin tieltä esimerkiksi luoden kansainvälisesti hyvin pärjäävän ainutlaatuisen markkina-alueen. Taloustaantuma ja ympäristöongelmat ovat kuitenkin tuoneet alueelle uusia haasteita. Tukea tarvittaisiin etenkin energiayhteyksien ja liikenneväylien kehittämiseksi. Raportissa muistutetaan,

että hankalasta taloustilanteesta huolimatta, talouskasvun on tapahduttava ympäristön kannalta kestävällä tavalla. *Kaikkosen* mukaan esimerkiksi uusiutuvan energian kehittäminen alueella toisi uusia työpaikkoja. Yleiskokouksessa pitämässään puheenvuorossa *Kaikkonen* esitti myös, että kannattaisi pohtia alueen edunvalvojana toimivan organisaation ”Itämeren unionin” perustamista. *Päätöslauselmassa 1766* (2010) yleiskokous osoittaa tukensa Euroopan unionin vuonna 2009 hyväksytylle Itämeristrategialle ja toivoo EU:n ottavan Venäjän entistä aktiivisemmin mukaan strategian puitteissa toimiviin konkreettisiin toimenpiteisiin. Lisäksi yleiskokous ehdottaa, että Itämeren valtiot osallistuisivat aktiivisemmin yrittäjyyden ja demokratiaprojektien tukemiseen Valko-Venäjällä.

Raportti *talouskriisin yhteiskunnallisista vaikutuksista* (dok.12026) jatkaa viime vuonna aloitettua talouskriisin seurausten käsittelyä. Raportin mukaan kansainvälisen taloustaantumän vaikutukset ulottuvat kaikille elämäntilanteille, ja se toteaa EN:n perusarvojen sisällyttämisen jäsenmaiden taloudelliseen ja sosiaaliseen päätöksentekoon olevan entistä tärkeämpää. Erityisesti työmarkkinoiden inhimillisyyden lisäämiseen pitäisi panostaa sekä varmistaa tuloista riippumattomien sosiaali- ja terveyspalvelujen yleinen saatavuus. Toimiva ja johdonmukainen maailmanlaajuinen yhteistyö on tärkeää etenkin taloussektorin sääntelyn ja valvonnan, kansainvälisten markkinoiden toimivuuden ja vihreän talouden kehittämisessä. Näitä uudistustarpeita silmällä pitäen yleiskokous muistuttaa *päätöslauselmassa 1717* (2010) jäsenmaita voimassa olevan Euroopan sosiaalisen peruskirjan kattavasta normistosta ja kannustaa hallituksia soveltamaan tätä kansallisessa lainsäädännössään. Samalla korostetaan tarvetta vahvistaa EN:n ja kansainvälisen työjärjestön ILO:n ja maailman terveysjärjestön WHO:n välistä vuoropuhelua sosiaalisten oikeuksien vahvistamiseksi.

Maailmanlaajuisen talouskriisin poliittisia seurauksia käsittelevässä raportissa (dok.12282) todetaan talouskriisin sosiaalisten seurausten osoittautuneen luultua vakavimmiksi. Jäsenmaiden kamppaillessa taantuvan julkisen talouden kanssa julkisista menoista tingitään usein kansalaisten hyvinvoinnin kustannuksella. Kasvavan työttömyyden myötä radikaalipuolueet ympäri

Euroopan ovat nostaneet kannatustaan. Raportissa todetaan myös rahaunioni Euron kärsivän jäsenmaiden välisistä talous-, budjetti- ja finanssipoliittisista eroista. Epävakaa tilanne on osoittanut Euroopan maiden olevan edelleen eriarvoisia. *Päätöslauselmassa 1745* (2010) yleiskokous kehottaa Euroopan poliitikkoja pyrkimään yhteisiin ratkaisuihin velkataakan tasapainottamiseksi ja ehdottaa Eurooppaan yhtenäisempää koordinaatiota talouskriisin selvittämiseksi. Lisäksi kansallisia parlamentteja kehoitetaan analysoimaan talouteen vaikuttavien päätöksiensä seurauksia pitkällä tähtäimellä sekä monitoroimaan talous- ja rahoitushallinnon uudistamisprosessia.

Maailmanlaajuisen taloustaantumän seuraukset on raportoitu myös *sukupuolten välisen tasa-arvon* näkökulmasta (dok.12195). *Päätöslauselmassaan 1719* (2010) yleiskokous painottaa taloustaantumän kielteisiä vaikutuksia etenkin naisiin ja muistuttaa, että naisten ja miesten välisen tasa-arvokuilun kaventamiseen on keskityttävä niin huonoina kuin hyvinäkin aikoina. Harva nainen osallistui talouskriisin synnyttäneisiin toimiin, ja tutkimus on osoittanut, että monista ongelmista olisi välttytty lisäämällä naisten osallisuutta päätöksentekoon. On myös havaittu, että valtioiden elvytyspaketit näyttävät suuntautuvan etenkin miesvaltaisille aloille. *Suosituksessa 1911* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa kehittämään hallituksia varmistamaan sukupuolten välisen tasa-arvon kaikenlaisissa päätöksenteossa ja valtioiden elvytystoimien tasapuolisen suuntaamisen naisten syrjintäkiellon mukaisesti. Lisäksi yleiskokous esittää pikaisia toimia naisten osallisuuden lisäämiseksi yhtiöiden hallituksissa, johdossa ja päätöksentekokelemissä sekä sukupuolikielityksen huomioonottamisen myös taloussääntelyuudistuksissa.

Taloustaantumän vaikutus maahanmuuttoon käsitellään aihetta tutkivassa raportissa (dok.12200). *Päätöslauselmassa 1718* (2010) yleiskokous toteaa olevansa erityisen huolestunut siitä, että vaikeutuneen taloustilanteen myötä lailliset maahanmuuttajat syyllistyvät laittomuuksiin, mikä voi johtaa epäinhimillisiin työehtoihin sekä tilanteisiin, joissa he altistuvat väärinkäytöksen ja ihmiskaupan kohteiksi. Yleiskokous muistuttaa, että työtätekevät maahanmuuttajat osallistuvat talouskasvun rakentamiseen siinä missä muutkin. Kasvun päästyä vauhtiin olemme vanhenevan

väestörakenteemme myötä yhä riippuvaisempia maahanmuuttajien tuomasta lisätyövoimasta. *Suosituksessa 1910* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa kehottamaan jäsenmaita panostamaan pitkän aikavälin maahanmuuttostrategiaan myönteisten vaikutusten maksimoimiseksi sekä vahvistamaan yhteistyötä laittoman maahanmuuton kitkemiseksi ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla.

Talouskriisin lievittämiseksi on ehdotettu myös *perheen koheesion roolin vahvistamista* (dok.12103). Aihetta käsittelevässä raportissa todetaan, että taloustaantumien ongelmat ovat ulottuneet myös perheiden hyvinvointiin. Tähän on tartuttava, sillä perheen yhtenäisyys ja tuki ovat korvaamattomat kriisien ylipääsemiseksi. *Päätöslauselmassa 1720* (2010) on monta ehdotusta perheen roolin vahvistamiseksi. Yleiskokous myös huomauttaa, että perheen koheesion vahvistaminen tulisi ottaa huomioon myös väestön rakennemuutoksen kuten ikääntymisen ja maahanmuuton aiheuttamien yhteiskunnallisten uudelleenjärjestelyjen suunnitteluvaiheessa. *Suosituksessa 1912* (2010) yleiskokous pyytää ministerikomiteaa edistämään perheen koheesiopolitiikkaan liittyviä parhaita käytäntöjä ja jäsenmaita ottamaan nämä huomioon kansallista lainsäädäntöä kehittäessään.

Raportissa *Vauraus ja hyvinvointi: arvojen yhteensovittaminen muuttuvassa Euroopassa* (dok.12199) huomautetaan, että bruttokansantuotteen (BKT) käyttäminen hyvinvoinnin mittarina ei toimi, ja siinä ehdotetaan muiden, ei-taloudellisten instrumenttien pikaista kehittämistä ja käyttöönottoa. *Päätöslauselmassa 1721* (2010) yleiskokous muistuttaa, että tulevaisuudessa tulisi myös ottaa ympäristöasiat, kansalaisten terveydentila, sosiaalinen koheesio, EN:n perusarvot, koulutuksen taso ja työllisyystilanne huomioon hyvinvointia määriteltäessä. Näihin alueisiin suunnatut budjettivarat auttaisivat tasapainoisen ja terveemmän talouskasvun saavuttamisessa. Yleiskokous toivoo myös hyvinvointikeskustelun saavan enemmän huomiota kansainvälisissä foorumeissa sekä EN:n toimielimissä.

Kolme kertaa vuodessa kokoontuva EN:n pysyvä komitea pohti kokouksessaan Skopjessa kiristyneen kilpailun, kasvaneiden ilmastoa ja turvallisuutta koskevien vaatimusten, kasvavien polttoainekustannusten ja Eyjafjallajökul-tulivuoren tuhkan lentoyhtiöille aiheuttamia ongelmia.

Aihetta koskevassa *raportissa* (dok.12250) käydään läpi talouskriisin seurannaisvaikutukset lentoteollisuudelle ja pohditaan keinoja ongelmien ratkaisemiseksi. *Päätöslauselmassa 1735* (2010) tarjotaan ratkaisuna raportin esittämiin ongelmiin teollisuuden vakauttamista, lentoyhtiöiden yhdistymisiä ja kululeikkauksia, jotka tulisi toteuttaa osana laajempaa, koko EN:n alueen kattavaa yhteistä sääntelyjärjestelmää. Raportti nostaa esiin myös Air Francen valitusten halpalentoyhtiö Ryanairin toiminnalle aiheuttamat ongelmat. Raportin mukaan laillisesti toimiva Ryanair on joutunut vetäytymään mm. Strasbourg-Lontoo-reitiltä Air Francen valitettua Ryanairin Strasbourgien lentokentältä saamasta erityiskohtelusta. Samanaikaisesti Air France itse lopetti lennot vastaavalla reitillä. Raportoijan mukaan tapaus on esimerkki suurten lentoyhtiöiden monopoliaseman väärinkäytöstä.

Maailmantalouden ongelmiin liittyy myös ilmiöksi noussut merirosvous, jota käsitellään raportissa *Merirosvous: rikos ja haaste demokratiolle* (dok.12193). Ilmiötä esiintyy lähinnä Itä-Afrikan rannikolla, mutta se on aiheuttanut taloudellista vahinkoa myös EN:n jäsenmaille. Suurimmaksi ongelmaksi on muodostunut lainsäädännön puute merirosvojen vangitsemistilanteissa. *Päätöslauselmassa 1722* (2010) yleiskokous muistuttaa, että Euroopan ihmisoikeussopimus sitoo jäsenmaita myös tilanteissa, joissa ne harjoittavat alueensa ulkopuolista lainkäyttövaltaa. Myös lunnaiden maksaminen täytyy olla avointa ja perustua yhteisiin sääntöihin. *Merirosvouden torjumiseen vaadittavat kansainvälisoikeudelliset lisätoimenpiteet* (dok.12194) -raportin perusteella tehdyssä *suosituksessa 1913* (2010) yleiskokous pyytää jäsenmaita varmistamaan, että kaikki kolmansien maiden kanssa tekemät merirosvousta torjuvat sopimukset ovat ihmisoikeussopimuksien mukaiset. Lisäksi ministerikomiteaa pyydetään tarkastelemaan jäsenmaiden merirosvoudenvastaisia toimia ja laatimaan asiassa menettelytapaohjeen. Yhteistyötä pitää lisätä YK:n, Naton ja Afrikan unionin kanssa.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n parlamentaarinen tarkastelu tapahtuu EN:n parlamentaarisessa yleiskokouksessa, joka käsittelee vuosittain järjestön toimintakertomusta laajennetussa kokoonpanossa. *OECD:n toiminta vuosina 2009–2010* (dok.12340) -raportin käsitte-

lyvaiheessa esitetyissä puheenvuoroissa harmiteltiin, ettei kriisi johtanut suurempiin pitkäaikaisiin taloudellisiin rakennemuutoksiin. OECD:n toivottiin myös edesauttavan euroalueen 3 %:n alijäämäsäännön käyttöönottamisen kaikkialla maailmassa. Lisäksi nuorisotyöttömyyttä pidettiin yhtenä Euroopan pahimpina uhkina. *Päätöslauselmassa 1758* (2010) yleiskokous toteaa maailmantalouden nopean elpymisen tapahtuneen suurimmilta osin OECD:n ulkopuolella ja on erittäin huolestunut valtioiden elvytystoimien vaikutuksista julkiseen talouteen. Etenkin euroalueen kasvava alijäämä osoittaa tiukemman säännöstelyn, valvonnan ja sääntörikkomuksista annettavien sanktioiden lisääntyneitä tarvetta alueellisella, mutta myös maailmanlaajuisella tasolla. Yleiskokous toivottaa myös Chilen, Israelin ja Slovenian tervetulleiksi uusiksi jäseniksi ja toivoo OECD:n laajentumisen jatkuvan, kuitenkin vain demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen ehdon täytyessä.

Lokakuussa yleiskokous käsitteli raporttia *Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) toiminnasta vuonna 2009* (dok.12349). Viime vuonna EBRD lisäsi investointejaan Itä-Euroopassa, Länsi-Balkanilla, Etelä-Kaukasuksella Ukrainassa, Moldovassa ja Venäjällä historiallisen korkealle tasolle tuoden alueelle makrotaloudellista pysyvyyttä ja varmistaen alueen kasvupotentiaalia. *Päätöslauselmassa 1759* (2010) yleiskokous toteaa alueen rakenneuudistusten hidastuneen taloustaantumassa mutta myönteistä olevan, ettei yksikään maa päätynyt uudistusvastaiseen politiikkaan. EBRD:n tulisi säilyttää lainavolyyminsä korkeana alueen elpymisen tukemiseksi.

Kertomusvuonna yleiskokous käsitteli myös *Euroopan neuvoston kehityspankin strategiaa, hallintoa ja toimivuutta* (dok.12352). Vuonna 1956 osittaissopimuksella perustetun pankin tehtävänä on rahoittaa yhteiskunnallisia projekteja jäsenmaissa sosiaalisen koheesion vahvistamiseksi. Raportissa todetaan, että pankin toiminta on kehittynyt hyvin, ja että sen merkitys on kasvanut kansainvälisen talouskriisin syntyessä. *Suosituksessa 1937* (2010) yleiskokous pitää hyvänä, että vaikka pankin paineet kasvoivatkin kriisin aikana, sen ei tarvinnut radikaalisti kiristää lainanantoaan. Kuitenkin olisi tärkeää monipuolistaa ja vahvistaa pankin lainasalkkua. Siksi yleiskokous pyytää ministerikomiteaa kehottamaan pankin

jäsenmaita korottamaan pankin pääomaa. Myös pankin näkyvyyttä voisi parantaa lisäämällä muiden järjestöjen, kuten EU:n ja YK:n toimielinten kanssa tehtyjen sopimusten määrää. Yleiskokouksen mielestä EN:n arvojen ja pankin toiminnan välistä yhteyttä voisi vahvistaa lisäämällä pankin rahoittamaan toimintaan demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta tukevia aktiviteetteja, kuten oikeuslaitoksen ja virkamiesten koulutusta.

3.4 EN:n ulkosuhteet

Parlamentarisen yleiskokouksen ulkosuhteet muodostuvat toisaalta yhteistyöstä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa ja toisaalta yhteistyöstä ulkoeurooppalaisten valtioiden kanssa.

Yleiskokouksella on muodollisia yhteistyösopimuksia useiden järjestöjen kanssa, joista vanhin on sopimus, vuonna 2011 toimintansa lakkauttavan Länsi-Euroopan unionin parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa (sopimus vuodelta 1957). Toiseksi vanhin sopimus solmittiin OECD:n kanssa vuonna (1970). Yhteistyösopimuksia tai -järjestelyjä on lisäksi mm. Afrikan unionin parlamentin PAP:n (2005), Euroopan parlamentin (2007), Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin EBRD:n, Etyjin yleiskokouksen (1995), Itsenäisten valtioiden yhteisön IVY:n (1997), Parlamenttienvälisen liiton IPU:n (1993), Pohjoismaisen neuvoston (1989) sekä Latinalaisen Amerikan parlamentin (2008) kanssa. Yleiskokouksen poliittisen komitean ulkosuhteista vastaava alakomitea osallistuu vuosittain YK:n yleiskokoukseen.

Yleiskokous on myös ylläpitänyt suhteita lähialueensa maihin (lähinnä Pohjois-Afrikan Maghreb-maat ja eräät Keski-Aasian maat). Näiden maiden kiinnostuksen pohjalta yleiskokous hyväksyi vuonna uuden yhteistyömuodon eli demokratiakumppanuusohjelman. Yleiskokous esitti vuonna 2009 uutta yhteistyömuotoa niille EN:n naapurivaltioiden parlamenteille, jotka sitoutuvat tunnustamaan ja edistämään EN:n arvoja, pyrkivät vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien järjestämiseen, lakkauttamaan kuolemantuomion ja edistämään naisten tasa-arvoista osallistumista politiikkaan. Uusi demokratiakumppanuus mahdollistaa Välimeren etelärannan, Lähi-idän ja Keski-Aasian maiden parlamentaarikkovaltuus-

kuntien lähettämisen yleiskokouksen istuntoihin ja muuhun työhön. Kumppanuusmaiden edustajille myönnettäisiin oikeus osallistua keskusteluihin mutta ei äänestyksiin.

Vuonna 2010 Marokko ja Kazakstan ilmoittavat kiinnostuksestaan osallistua Partnership for Democracy-toimintaan. Marokon puhemiesvaltuuskunta vieraili huhtikuussa 2010 Strasbourgin ja jätti ensimmäisenä maana varsinaisen hakemuksen kumppanuusohjelman jäseneksi. Yleiskokouksen poliittinen komitea valmistelee raporttia, jota käsiteltäneen yleiskokouksessa vuonna 2011. Yleiskokouksen presidentti Çavuşoğlu vieraili Marokossa loppuvuonna.

Yleiskokous on myös keskustellut miten *Pohjois-Afrikan maiden kanssa voisi tiivistää yhteistyötä sosiaalisen koheesion alalla (päättölauselma 1779 (2010))*. Raportissa (dok.12353) kartoitetaan miten EN:n kokemuksia ja toimintaa voitaisiin hyödyntää Pohjois-Afrikassa. Yleiskokous ehdottaa käytännönläheistä yhteydenpitoa yleiskokouksen sosiaalikomitean kanssa ja EN:n Pohjoinen-Etelä keskuksen (North-South Center) kanssa (asiantuntijatapaamisia ym).

Kazakstan on myös ilmaissut kiinnostuksensa, mutta suhteiden etenemistä vaikeuttaa maassa käytössä oleva kuolemanrangaistus. Poliittinen komitea käsittelee myös Palestiinan kansallisuusneuvoston (Palestinian National Council) kumppanuushakemusta.

Viidellä ulkoeurooppalaisella maalla on tarkkailija-asema EN:n ministerikomiteassa (Pyhä istuin 1970, USA 1996, Kanada 1996, Meksiko 1999, Japani 2006). Kolmella maalla on tarkkailija-asema yleiskokouksessa (Israel 1957, Kanada 1997 ja Meksiko 1999).

Yleiskokouksen edellinen raportti suhteista USA:n kanssa hyväksyttiin vuonna 2005. Uusimmassa raportissa (dok.12420) yleiskokous pahoittelee, että vuoropuhelu USA:n kanssa on jäänyt vähäiseksi ja että USA:n edustajat eivät ole osallistuneet säännöllisesti esim. yleiskokouksen vuotuisiin OECD-keskusteluihin. USA osallistuu kuitenkin useiden Eurooppa-keskeisten kansainvälisten järjestöjen toimintaan (Etyj, Nato ja EP). *Päättölauselmassa 1772 (2010) parlamentaarisen vuoropuhelun jatkamisesta USA:n* kanssa yleiskokous toteaa olevansa tyytyväinen USA:n hallinnon myönteisempään suhtautumiseen multilateraaliin yhteistyöhön. Yleiskokous päät-

tää tiivistää yhteydenpitoa USA:n kongressiin ja kehottaa erityisesti poliittista komiteaa tutkimaan miten yhteistyötä voitaisiin kehittää. Yleiskokous kehottaa puheenjohtajistoa selvittämään yhteistyömahdollisuuksia EP:n *Transatlantic Legislators Dialogue'n* puitteissa.

Yleiskokous on 1950-luvulta saakka keskustellut Lähi-idän tilanteesta osana yleiskokouksen ulkosuhteita. Israel on ollut yleiskokouksen tarkkailija vuodesta 1957. Myös Palestiinan edustajia on viime vuosina kutsuttu osallistumaan niihin kokouksiin, joissa Lähi-idän tilannetta käsitellään. Kertomusvuonna 2010 yleiskokous on keskustellut Lähi-idän tilanteesta kahdesti.

Tammikuun istunnossa käsiteltiin raportti *Lähi-idän tilanteesta* (dok.12117), minkä pohjalta hyväksyttiin *päättölauselma 1700 (2010)*. Päättölauselmassa yleiskokous vahvistaa näkemyksensä siitä, että rauha alueella saadaan aikaiseksi vain osapuolten välisissä neuvotteluissa eikä suinkaan sotilaallisin toimin. Se kehottaaakin osapuolia pyrkimään vahvistamaan molemminpuolista luottamusta ja saattamaan rauhanneuvottelut loppuun. Yleiskokous vahvistaa myös aikomuksensa jatkaa toimiaan poliittisen vuoropuhelun edistämiseksi parlamentaarisella tasolla ja ns. kolmikanta forumin kokoontumisten järjestämisiä, joihin kutsutaan paitsi yleiskokouksen jäseniä myös Knessetin ja Palestiinan lakiasäättävän neuvoston jäseniä.

Kesäkuussa Gazan tilanne nousi ajankohtaisskeskustelun aiheeksi johtuen Israelin hyökkäyksestä Gazaan matkalla olevia avustuslaivoja vastaan. Ehdotuksen ajankohtaisskeskustelun järjestämisestä teki Turkin EN-valtuuskunta. Hyökkäyksessä kuoli 9 turkkilaista avustustyöntekijää. Ajankohtaisskeskustelussa hyväksyttiin *päättölauselma 1748 (2010)*, jossa yleiskokous ilmaisee huolensa *tilanteen kärjistymisestä Lähi-idässä* ja rauhanproessin pysähtymisestä, jonka Israelin hyökkäys aiheutti. Se tuomitsee Israelin kansainvälisillä vesillä tapahtuneen hyökkäyksen ihmisoikeuksien, kansainvälisen merioikeuden ja humanitaarisen oikeuden vastaiseksi ja pitää Israelin toimintaa suhteettomana. Yleiskokous tukee asiassa YK:n, Lähi-idän kvartetin ja Euroopan unionin kantoja ja pahoittelee, ettei Israel ole hyväksynyt kansainvälisen ja puolueettoman tutkimuksen tekemistä tapahtumista. Yleiskokous myös tuomitsee Gazan saarron, joka on tehnyt palestiinalaisten oloista sietämättömät. Yleisko-

kous toistaa kantansa, jonka mukaan Lähi-idän konfliktissa molemmilla osapuolilla, Israelilla ja palestiinalaisilla on legitiimi tavoite: israelille turvallinen olemassaolo ja palestiinalaisille oma valtio.

Päätöslauselmassa yleiskokous kehottaa Israelin hallitusta mm. kantamaan vastuunsa avustuksia koskevista tapahtumista, poistamaan Gazan saarron, lopettamaan siirtokuntien rakentamisen Itä-Jerusalemiin ja muille palestiinalaisalueille, vähentämään Länsirannan tarkastuspisteiden määrää ja vapauttamaan palestiinalaiset poliittiset vangit. Palestiinalaisia yleiskokous

kehottaa tunnustamaan presidentti Mahmoud Abbasin aseman ja tukemaan rauhanprosessia. Hamasia yleiskokous kehottaa mm. tunnustamaan Israelin oikeus olla olemassa, tukemaan Saudi-Arabian laatimaa rauhansuunnitelmaa, lopettamaan rakettien ampumisen Israeliin ja luopumaan väkivallasta, lopettamaan kansalaisjärjestöihin kohdistuvat hyökkäykset Gazassa ja vapauttamaan israelilaissotilas Gilad Shalitin. EU:ta ja sen jäsenmaita yleiskokous pyytää jatkamaan palestiinalaisalueiden taloudellista tukea, palestiinalaispoliisien kouluttamista ja tukemaan gazalaisten elinolojen parantamista.

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA
VUODEN 2007 EDUSKUNTAVAALIEN JÄLKEEN

Puheenjohtaja
Sinikka HURSKAINEN
(sd)

Varapuheenjohtaja
Antti KAIKKONEN
(kesk)

JÄSENET

Sirpa ASKO-SELJAVAARA
(kok)

Markku LAUKKANEN
(kesk)

Kimmo SASI
(kok)

VARAJÄSENET

Reijo KALLIO
(sd)

Krista KIURU
(sd)

Juha KORKEAOJA
(kesk)

Jaakko LAAKSO
(vas)

Tuulikki UKKOLA
(kok)

SIHTEERISTÖ

Gunilla CARLANDER, kansainvälisten asiain neuvos
valtuuskunnan sihteeri
Maria FAGERHOLM, kansainvälisten asiain sihteeri
valtuuskunnan apulaissihteeri
Maria KURIKKALA, kansainvälisten asiain sihteeri (virkavapaalla)
valtuuskunnan apulaissihteeri
Katja NOLVI, osastosihteeri
valtuuskunnan avustaja

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN JÄSENYYDET KOMITEOISSA VUODEN 2007 EDUSKUNTAVAALIEN JÄLKEEN

Pysyvä komitea <i>Standing Committee</i>	Sinikka HURSKAINEN, jäsen Antti KAIKKONEN, varajäsen
Bureau alaisuudessa toimiva Valko-Venäjän tilapäiskomitea <i>Bureau Ad-hoc Committee on Belarus</i>	Sinikka HURSKAINEN, puheenjohtaja
Poliittinen komitea <i>Political Affairs Committee</i>	Sinikka HURSKAINEN, jäsen Antti KAIKKONEN, varajäsen
Lähi-itää käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on the Middle East</i>	Antti KAIKKONEN, jäsen
EN:n ulkosuhteita käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on External Relations</i>	Sinikka HURSKAINEN, jäsen
Konfliktien ehkäisyä käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Conflict Prevention</i>	Sinikka HURSKAINEN, varapuheenjohtaja
Oikeudellisten ja ihmisoikeusasiain komitea <i>Committee on Legal Affairs and Human Rights</i>	Kimmo SASI, jäsen Jaakko LAAKSO, varajäsen
Ihmisoikeus-alakomitea <i>Sub-Committee on Human Rights</i>	Kimmo SASI, jäsen
Rikollisuutta ja terrorismin vastaista toimintaa <i>Sub-Committee on Crime Problems and Fight Against terrorism</i>	Jaakko LAAKSO, jäsen käsittelevä alakomitea
Vähemmistöjen oikeuksia käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Rights of Minorities</i>	Kimmo SASI, jäsen Jaakko LAAKSO, varajäsen
Ihmisoikeustuomioistuimen tuomarien valintaa käsittelevä alakomitea (UEL) <i>Sub-Committee on the Election of Judges to the ECHR</i>	Kimmo SASI, jäsen (EPP/DC) Jaakko LAAKSO, varajäsen
Talous- ja kehityskomitea <i>Committee on Economic Affairs and Development</i>	Antti KAIKKONEN, jäsen Kimmo SASI, varajäsen
Kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevä alakomitea <i>Sub-committee on International Economic Relations</i>	Kimmo SASI, jäsen
Sosiaali-, terveys- ja perheasiain komitea <i>Social, Health and Family Affairs Committee</i>	Sirpa ASKO-SELJAVAARA, jäsen Tuulikki Ukkola, varajäsen
Lasten asiain alakomitea <i>Sub-committee on Children</i>	Tuulikki UKKOLA, jäsen Sirpa ASKO-SELJAVAARA, varajäsen
Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja työllisyysasiain alakomitea <i>Sub-Committee on the European Social Charter and Employment</i>	Tuulikki UKKOLA, jäsen

Väestö-, siirtolais- ja pakolaiskomitea
Committee on Migration, Refugees and Demography

Reijo KALLIO, jäsen
Jaakko LAAKSO, varajäsen

Siirtolais-alakomitea
Sub-Committee on Migration

Jaakko LAAKSO, jäsen

Pakolais-alakomitea
Sub-Committee on Refugees

Jaakko LAAKSO, jäsen

Väestö-alakomitea
Sub-Committee on Population

Reijo KALLIO, varapuheenjohtaja

Kulttuuri, tiede- ja koulutuskomitea
Committee on Culture, Science and Education
sen

Markku LAUKKANEN, jäsen
Sinikka HURSKAINEN, varajä-

Kulttuuriperinnön alakomitea
Sub-Committee on Cultural Heritage

Sinikka HURSKAINEN, jäsen

Media-alakomitea
Sub-Committee on the Media

Markku LAUKKANEN,
puheenjohtaja
Sinikka HURSKAINEN, varajäsen

Nuoriso- ja Urheiluasiain alakomitea
Sub-Committee on Youth and Sport

Markku LAUKKANEN, jäsen

Ympäristö-, maatalous- ja paikallishallintokomitea

*Committee on Environment, Agriculture and Local
and Regional Authorities*

Juha KORKEAOJA,
varapuheenjohtaja
Reijo KALLIO, varajäsen

Ympäristö- ja kestävän kehityksen alakomitea
Sub-Committee on Sustainable Development

Juha KORKEAOJA, jäsen

Paikallisen ja alueellisen demokratian alakomitea
Sub-Committee on Local and Regional Democracy

Reijo KALLIO, jäsen

Maatalous- ja elintarvike alakomitea
Sub-Committee on Agriculture and Food

Juha KORKEAOJA, jäsen

Tasa-arvoasiain komitea
Committee on Equal Opportunities for Women and Men

Krista KIURU, jäsen
Sirpa ASKO-SELJAVAARA,
varajäsen

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevä alakomitea
Sub-Committee on Violence against Women

Sirpa ASKO-SELJAVAARA, jäsen

Ihmiskauppa-alakomitea
Sub-Committee on trafficking in human beings

Krista KIURU, jäsen

Tasa-arvoinen osallistuminen päätöksenteossa -alakomitea
*Sub-Committee on equal participation of women
and men in decision-making*

Krista KIURU, jäsen

Jäsenmaiden jäsenyysvelvoitteiden valvontakomitea
Honouring of Obligations and Commitments by Member States

Sinikka HURSKAINEN (SOC),
jäsen
Jaakko LAAKSO (UEL), jäsen
Kimmo SASI (EPP/DC), jäsen

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN VUONNA 2010 HYVÄKSYMÄT ASIAKIRJAT

3.1 Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

- Päätöslauselma 1700 (2010) Lähi-idän tilanne (dok.12117)
- Päätöslauselma 1701 (2010) Bosnia-Hertsegovinan demokraattisten instituutioiden toimivuus (dok.12112)
- Päätöslauselma 1702 (2010) Toimenpiteitä ihmiskaupan torjumiseksi ja EN:n yleissopimuksen edistämiseksi (dok.12096)
- Päätöslauselma 1703 (2010) Oikeusjärjestelmän korruptio (dok. 12058)
- Päätöslauselma 1704 (2010) Turkin ei-islamilaisten vähemmistöjen uskonnonvapauden ja muiden ihmisoikeuksien toteutuminen (dok.11860)
- Päätöslauselma 1705 (2010) Vaalijärjestelmien äänikynnykset ja muut piirteet jotka vaikuttavat edustautumiseen Euroopan Neuvoston jäsenmaiden parlamenteissa (dok.12107)
- Päätöslauselma 1706 (2010) Naisten osuuden lisääminen politiikassa vaalijärjestelmän avulla (dok.12097)
- Päätöslauselma 1707 (2010) Turvapaikanhakijoiden ja laittomien maahanmuuttajien pidättäminen Euroopassa (dok.12105)
- Päätöslauselma 1708 (2010) Pakolaisten ja sisäisten evakkojen omaisuusasioiden selvittäminen (dok.12106)
- Päätöslauselma 1709 (2010) Albanian demokraattisten instituutioiden toiminta (dok.12113)
- Päätöslauselma 1710 (2010) Monitorointikomitean raportojen toimikausi (dok.12143)
- Päätöslauselma 1711 (2010) Euroopan neuvoston pääsihteerin valintaa koskevat säännöt ja menettelytavat – luonnos yhteislausunnoksi ministerikomitean kanssa (dok.12170)
- Päätöslauselma 1712 (2010) Yleiskokouksen bureauun kokoonpanon laajentaminen (dok.12124)
- Päätöslauselma 1713 (2010) Vähemmistöjen suojelu Euroopassa: parhaat käytännöt ja ongelmat yhteisten normien toimeenpanossa (dok.12109)
- Päätöslauselma 1714 (2010) Väkivaltaa kohtaavat lapset (dok.12111)
- Päätöslauselma 1715 (2010) Naisten ja miesten välinen palkkaero (dok.12140)
- Päätöslauselma 1716 (2010) Naisten rooli konfliktien ennaltaehkäisyssä ja jälkihoidossa (dok.12169)
- Päätöslauselma 1717 (2010) Talouskriisin yhteiskunnalliset vaikutukset (dok.12026)
- Päätöslauselma 1718 (2010) Kansainvälisen taloustaantumien vaikutus maahanmuuttoon Euroopassa (dok.12200)
- Päätöslauselma 1719 (2010) Naiset talous- ja finanssikriisissä (dok.12195)
- Päätöslauselma 1720 (2010) Panostaminen perheen koheesion rooliin kriisinaikaisena kehitystekijänä (dok.12103)
- Päätöslauselma 1721 (2010) Vauraus ja hyvinvointi: arvojen yhteensovittaminen muuttuvassa Euroopassa (dok.12199)
- Päätöslauselma 1722 (2010) Merirosvovus: rikos ja haaste demokratioille (dok.12193)

Päätöslauselma 1723 (2010)	Entisen Neuvostoliiton suuren nälänhädän (Holomodor) uhrien muiston kunnioittaminen (dok.12173)
Päätöslauselma 1724 (2010)	Jäsenvelvoitteiden ja – sitoumusten noudattaminen Montenegrossa (dok.12192)
Päätöslauselma 1725 (2010)	Tarve uudistaa kiireellisesti Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki (dok.12222)
Päätöslauselma 1726 (2010)	Euroopan ihmisoikeussopimuksen tehokas implementointi: Interlakenin prosessi (dok.12221)
Päätöslauselma 1727 (2010)	Valko-Venäjän ajankohtaistilanne (dok.12333)
Päätöslauselma 1728 (2010)	Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä (dok.12185)
Päätöslauselma 1729 (2010)	Ilmiantajien suojelu (dok.12006)
Päätöslauselma 1730 (2010)	Bulgarian kanssa tapahtuva monitoroinninjälkeinen vuoropuhelu (dok.12187)
Päätöslauselma 1731 (2010)	Euro-välimeri alue: vaatimuksena Euroopan Neuvoston strategia (dok.12108)
Päätöslauselma 1732 (2010)	Euroopan neuvoston sopimusoikeuden tehokkuuden vahvistaminen (dok.12175)
Päätöslauselma 1733 (2010)	Seksuaalirikollisia vastaan suunnatut toimenpiteet (dok.12243)
Päätöslauselma 1734 (2010)	Yleiskokouksen menot vuonna 2011 (dok.12247)
Päätöslauselma 1735 (2010)	Talous- ja finanssikriisin aiheuttamat ongelmat Euroopan siviililentokoneetollisuudelle ja ilmailulle (dok.12250)
Päätöslauselma 1736 (2010)	Poliittisia puolueita koskevat menettelyohjeet (dok.12246)
Päätöslauselma 1737 (2010)	Geoterminen energia (dok.12249)
Päätöslauselma 1738(2010)	Oikeussuojakeinot Pohjois-Kaukasian alueen ihmisoikeusloukkauksissa (dok.12276)
Päätöslauselma 1739 (2010)	Kosovon tilanne ¹ ja Euroopan Neuvoston rooli (dok.12281)
Päätöslauselma 1740 (2010)	Romanien asema Euroopassa ja Euroopan Neuvoston asianmukaiset toimenpiteet (dok.12174)
Päätöslauselma 1741 (2010)	Takaisinottosopimukset: mekanismi laittomien maahanmuuttajien palauttamiseksi (dok.12168)
Päätöslauselma 1742 (2010)	Vapaaehtoiset paluuohjelmat: toimiva, inhimillinen ja kustannustehokas tapa laittomien maahanmuuttajien palauttamiseksi (dok.12277)
Päätöslauselma 1743 (2010)	Islam, islamismi ja islamfobia Euroopassa (dok.12266)
Päätöslauselma 1744 (2010)	Demokraattisen järjestelmän toimielinten ulkopuoliset toimijat (dok.12278)
Päätöslauselma 1745(2010)	Talouskriisin poliittiset seuraukset (dok.12282)
Päätöslauselma 1746 (2010)	Demokratia Euroopassa: kriisi ja näkökulmia (dok.12279)
Päätöslauselma 1747 (2010)	Demokratian tila Euroopassa ja yleiskokouksen monitorointiprosessin edistykset (dok.12275 ja liite)
Päätöslauselma 1748 (2010)	Lähi-idän tilanteen kärjistyminen (dok.12308)
Päätöslauselma 1749 (2010)	H1NI-pandemian käsittely: lisää läpinäkyvyyttä tarvitaan (dok.12283)
Päätöslauselma 1750 (2010)	Demokraattisten instituutioiden toimivuus Azerbaidzhanissa (dok.12270)
Päätöslauselma 1751 (2010)	Seksististen stereotyyppien torjuminen mediassa (dok.12267)
Päätöslauselma 1752 (2010)	Kohtuulliset eläkkeet naisille (dok.12274)
Päätöslauselma 1753 (2010)	Metsät: planeettamme tulevaisuus (dok.12284)
Päätöslauselma 1754 (2010)	Ääriliikkeiden torjuminen: saavutukset, puutteet ja epäonnistumiset (dok.12265)

¹ All references to Kosovo, whether to the territory, institutions or population, in this text shall be understood in full compliance with United Nations Security Council Resolution 1244 and without prejudice to the status of Kosovo.

Päätöslauselma 1755 (2010)	Demokraattisten instituutioiden toimivuus Ukrainassa (dok.12357)
Päätöslauselma 1756 (2010)	Päällekkäisyyksien kitkeminen Euroopan Neuvoston ja Euroopan Unionin Perusoikeusviraston tehtävistä (dok.12272)
Päätöslauselma 1757 (2010)	Ihmisoikeudet ja liike-elämä (dok.12361)
Päätöslauselma 1758 (2010)	OECD:n toiminta vuosina 2009–2010 (dok.12340)
Päätöslauselma 1759 (2010)	Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) toiminta vuonna 2009: talousintegraation helpottaminen Euroopassa (dok.12349)
Päätöslauselma 1760 (2010)	Kansallisten turvallisuuskysymysten esiinnouseminen Euroopassa ja sen vaikutus romanien asemaan (dok.12386)
Päätöslauselma 1761 (2010)	Sairaiden tai vammaisten lasten koulutuksen takaaminen (dok.12262)
Päätöslauselma 1762 (2010)	Orvot lapset: tarvitaan kiireellisiä toimenpiteitä (dok.12345)
Päätöslauselma 1763 (2010)	Oikeus kieltäytyä lääkehoidosta vakaumuksellisista syistä (dok.12347)
Päätöslauselma 1764 (2010)	Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ehdokasvalinnan kansalliset menettelytavat (dok.12391)
Päätöslauselma 1765 (2010)	Sukupuoleen perustuvat turvapaikka-anomukset (dok.12350)
Päätöslauselma 1766 (2010)	Itämeren alueen sosioekonomisen potentiaalin edistäminen (dok.12264)
Päätöslauselma 1767 (2010)	Euroopan demografinen tulevaisuus ja maahanmuutto (dok.12429)
Päätöslauselma 1768 (2010)	Romanitaustaiset turvapaikanhakijat Euroopassa (dok.12393)
Päätöslauselma 1769 (2010)	Erittäin uhanalaisten kielten suojelemiseksi ja vahvistamiseksi tehtävät toimenpiteet (dok.12423)
Päätöslauselma 1770 (2010)	Alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja (dok.12422)
Päätöslauselma 1771(2010)	Kansainvälisesti tunnustettu asema vaalitarkkailijoille (dok.12355)
Päätöslauselma 1772 (2010)	USA:n kanssa tapahtuvan parlamentaarisen vuoropuhelun jatkuminen (dok.12420)
Päätöslauselma 1773 (2010)	Parlamentaarisen diplomatian edistäminen (dok.12428)
Päätöslauselma 1774 (2010)	Euroopan energian lisääminen nesteytetyn maakaasun käyttöä kasvattamalla (dok.12424)
Päätöslauselma 1775 (2010)	Sotilaallisesta toiminnasta johtuvan jätteen vaikutus ympäristöön (dok.12354)
Päätöslauselma 1776 (2010)	Melusta ja valosta aiheutuva saastutus (dok.12179)
Päätöslauselma 1777 (2010)	Nettipeliriippuvuuden ehkäisymenettelytavan tukeminen (dok.12421)
Päätöslauselma 1778 (2010)	Vapaaehtoistyön edistäminen Euroopassa (dok.12430)
Päätöslauselma 1779 (2010)	Euroopan Neuvoston ja Maghreb-maiden välinen yhteistyö sosiaalisen koheesion alalla (dok.12353)
Päätöslauselma 1780 (2010)	Edistyskellisimpien eurooppalaisten tasa-arvolakien suosiminen (dok.12427)
Päätöslauselma 1781 (2010)	Kansallisiin valtuuskuntiin vähintään 30 %:n osuus yleiskokouksessa aliedustetusta sukupuolesta (dok.12260)

3.2 Suositukset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöön pano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

Suositus 1894 (2010)	Bosnia-Hertsegovinan demokraattisten instituutioiden toimivuus (dok.12112)
Suositus 1895 (2010)	Toimenpiteitä ihmiskaupan torjumiseksi ja EN:n yleissopimuksen edistämiseksi (dok.12096)

Suositus 1896 (2010)	Oikeusjärjestelmän korruptio (dok.12058)
Suositus 1897 (2010)	Mediavapauden kunnioittaminen (dok.12102)
Suositus 1898 (2010)	Vaalijärjestelmien äänikynnykset ja muut piirteet jotka vaikuttavat edustautumiseen Euroopan Neuvoston jäsenmaiden parlamenteissa (dok.12107)
Suositus 1899 (2010)	Naisten osuuden lisääminen politiikassa vaalijärjestelmän avulla (dok.12097)
Suositus 1900 (2010)	Turvapaikanhakijoiden ja laittomien maahanmuuttajien pidättämiset Euroopassa (dok.12105)
Suositus 1901 (2010)	Pakolaisten ja sisäisten evakkojen omaisuusasioiden selvittäminen (dok.12106)
Suositus 1902 (2010)	Albanian demokraattisten instituutioiden toimivuus (dok.12113)
Suositus 1903 (2010)	YK:n Kansainvälisestä väestö- ja kehityskonferenssista kulunut 15 vuotta (dok.11992)
Suositus 1904 (2010)	Vähemmistöjen suojeleminen Euroopassa: parhaat käytännöt ja ongelmat yhteisten normien toimeenpanossa (dok.12109)
Suositus 1905 (2010)	Väkivaltaa kohtaavat lapset (dok.12111)
Suositus 1906 (2010)	Luovaa työtä koskevat tekijänoikeudet (dok.12101)
Suositus 1907 (2010)	Naisten ja miesten välinen palkkaero (dok.12140)
Suositus 1908 (2010)	Lobbaus demokraattisessa yhteiskunnassa (Eurooppalainen lobbauksen menettelyohje) (dok.11937)
Suositus 1909 (2010)	Naisten rooli konfliktien ennaltaehkäisyssä ja jälkihoidossa (dok.12169)
Suositus 1910 (2010)	Kansainvälisen talouskriisin vaikutukset maahanmuuttoon Euroopassa (dok.12200)
Suositus 1911 (2010)	Naiset talous- ja finanssikriisissä (dok.12195)
Suositus 1912 (2010)	Panostaminen perheen koheesion rooliin kriisinaikaisena kehitystekijänä (dok.12103)
Suositus 1913 (2010)	Merirosvouden torjumiseen vaadittavat kansainvälisoikeudelliset lisätoimenpiteet (dok.12194)
Suositus 1914 (2010)	Tarve uudistaa kiireellisesti Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki (dok.12222)
Suositus 1915 (2010)	Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä (dok.12185)
Suositus 1916 (2010)	Ilmiantajien suojeleminen (dok.12006)
Suositus 1917 (2010)	Siirtolaiset ja pakolaiset: Euroopan Neuvoston haaste jatkuu (dok.12201)
Suositus 1918 (2010)	Biodiversiteetti ja ilmastonmuutos (dok.12198)
Suositus 1919 (2010)	Euro-välimeri alue: vaatimuksena Euroopan Neuvoston strategia (dok.12108)
Suositus 1920 (2010)	Euroopan neuvoston sopimusoikeuden tehokkuuden vahvistaminen (dok.12175)
Suositus 1921 (2010)	Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin keinona parantaa naisten terveyttä (dok.12231)
Suositus 1922 (2010)	Oikeussuojakeinoja Pohjois-Kaukasian alueen ihmisoikeusloukkauksissa (dok.12276)
Suositus 1923 (2010)	Kosovon tilanne ² ja Euroopan Neuvoston rooli (dok.12281)
Suositus 1924 (2010)	Romanien tilanne Euroopassa ja Euroopan Neuvoston asianmukaiset toimenpiteet (dok.12174)
Suositus 1925 (2010)	Takaisinotto-sopimukset: mekanismi laittomien maahanmuuttajien palauttamiseksi (dok.12168)

² All references to Kosovo, whether to the territory, institutions or population, in this text shall be understood in full compliance with United Nations Security Council Resolution 1244 and without prejudice to the status of Kosovo.

Suositus 1926 (2010)	Vapaaehtoiset paluuohjelmat: tehokas, humaani ja kustannustehokas tapa laittomien maahanmuuttajien palauttamiseksi (dok.12277)
Suositus 1927 (2010)	Islam, islamismi ja islamfobia Euroopassa (dok.12266)
Suositus 1928 (2010)	Demokratia Euroopassa: kriisi ja näkökulmia (dok.12279)
Suositus 1929 (2010)	H1NI-pandemian käsittely: lisää läpinäkyvyyttä tarvitaan (dok.12283)
Suositus 1930(2010)	Mosquito eli Hyttynen -nimisen nuorisokarkoittimen käytön ja markkinoinnin kieltö (dok.12186)
Suositus 1931 (2010)	Seksististen stereotyypioiden torjuminen mediassa (dok.12267)
Suositus 1932 (2010)	Kohtuulliset eläkkeet naisille (dok.12274)
Suositus 1933 (2010)	Ääri liikkeen torjuminen: saavutukset, puutteet ja epäonnistumiset (dok.12265)
Suositus 1934 (2010)	Lasten hyväksikäyttö instituutioissa: edellytyksenä uhrien täysi suojele (dok.12358)
Suositus 1935 (2010)	Päällekkäisyyksien kitkeminen Euroopan Neuvoston ja Euroopan Unionin Perusoikeusviraston tehtävistä (dok.12272)
Suositus 1936 (2010)	Ihmisoikeudet ja liike-elämä (dok.12361)
Suositus 1937 (2010)	Euroopan Neuvoston kehityspankin strategia, hallinto ja toimivuus (dok.12352)
Suositus 1938 (2010)	Sairaiden tai vammaisten lasten koulutuksen takaaminen (dok.12262)
Suositus 1939 (2010)	Orvot lapset: tarvitaan kiireellisiä toimenpiteitä (dok.12345)
Suositus 1940 (2010)	Sukupuoleen perustuvat turvapaikka-anomukset (dok.12350)
Suositus 1941 (2010)	Romanitaustaiset turvapaikanhakijat Euroopassa (dok.12393)
Suositus 1942 (2010)	Asuntorakentamishankkeissa tehtyjen arkeologisten löytöjen takavarikointiin tarvittava lähestymistapa (dok.12285)
Suositus 1943 (2010)	Erittäin uhanalaisten kielten suojelemiseksi ja elvyttämiseksi asetettujen toimenpiteiden vahvistaminen (dok.12423)
Suositus 1944 (2010)	Alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva Eurooppalainen peruskirja (dok.12422)
Suositus 1945 (2010)	Kansainvälisesti tunnustettu asema vaalitarkkailijoille (dok.12355)
Suositus 1946 (2010)	Sotilaallisesta toiminnasta johtuvan jätteen vaikutus ympäristöön (dok.12354)
Suositus 1947 (2010)	Melusta ja valosta aiheutuva saastutus (dok.12179)
Suositus 1948 (2010)	Vapaaehtoistyön edistäminen Euroopassa (dok.12430)
Suositus 1949 (2010)	Edistyskellisimpien eurooppalaisten tasa-arvolakien suosiminen (dok.12427)

3.3 Lausunnot

Lausunto 276 (2010)	Luonnos EN:n sopimukseksi lääkkeiden ja muiden terveystuotteiden väärentämisen ja muiden kansanterveyden vaarantavien rikosten ehkäisemiseksi (dok.12160)
Lausunto 277 (2010)	Luonnos lisäpöytäkirjaksi yleissopimukseen veroasioissa annettavasta keskinäisestä virka-avusta (CETS No.127) (dok.12161)
Lausunto 278 (2010)	Luonnos lisäpöytäkirjaksi Rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamista koskevan eurooppalaiseen yleissopimukseen (CETS No. 024) (dok.12235)
Lausunto 279 (2010)	Euroopan neuvoston budjetti ja prioriteetit talousvuodelle 2011 (dok.12280)

**EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN
ERITYISVIERAAT VUONNA 2010**

Valtioiden edustajat

Israelin apulaisulkoministeri Daniel Ayalon	26.1.2010
Palestiinan kansallisen viranomaisen asuntoministeri Mohammad Shtayyeh	26.1.2010
Kreikan pääministeri George A. Papandreou	26.1.2010
Italian ulkoministeri Franco Frattini	26.1.2010
Ukrainan presidentti Viktor Janukovich	27.4.2010
Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrov	29.4.2010
Sveitsin oikeusministeri Eveline Widmer-Schlumpf	29.4.2010
Kroatian presidentti Ivo Josipović	21.6.2010
Montenegron pääministeri Milo Đukanović	22.6.2010
FYROMin presidentti Gjorgje Ivanov	24.6.2010
Saksan ulkoministeri Guido Westerwelle	4.10.2010
Makedonian ulkoministeri Antonio Milošoski	4.10.2010
Makedonian presidentti Nikola Gruevski	7.10.2010

Kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajat

ETYJ:n media-valtuutettu Miklós Haraszti	27.1.2010
Suurlähettiläs Wolfgang Petritsch, ent. korkea edustaja Bosnia-Hertsegovinassa	28.1.2010
Kansainvälisen Georgia-fact finding- valtuuskunnan puheenjohtaja, Suurlähettiläs Heidi Tagliavini	28.4.2010
YK:n pääsihteerin erityisedustaja Jorge Sampaio (Alliance of Civilizations)	23.6.2010
OECD:n pääsihteeri Angel Gurría	6.10.2010
Euroopan jälleenrakennuspankin apulaisjohtaja Jan Fischer	6.10.2010
Euroopan kehityspankin apulaiskuvernööri Apolonio Ruiz Ligerio	6.10.2010
Turkin Education enables-järjestön suojelija Hayrünnisa Gül	7.10.2010

EUROOPAN NEUVOSTON JÄSENVALTIOT

<i>Perustajajäsenet (1949)</i>		6.11.1990	Unkari
		26.11.1991	Puola
Belgia		7.5.1992	Bulgaria
Tanska		14.5.1993	Viro
Ranska		14.5.1993	Liettua
Irlanti		14.5.1993	Slovenia
Italia		30.6.1993	Tsekki
Norja		30.6.1993	Slovakia
Luxemburg		7.10.1993	Romania
Alankomaat		10.11.1994	Andorra
Ruotsi		10.2.1995	Latvia
Iso-Britannia		13.7.1995	Albania
		13.7.1995	Moldova
9.8.1949	Kreikka	9.11.1995	Ukraina
7.3.1950	Islanti	9.11.1995	Makedonia
13.4.1950	Turkki	28.2.1996	Venäjä
13.7.1950	Saksa	6.11.1996	Kroatia
16.4.1956	Itävalta	27.4.1999	Georgia
24.5.1961	Kypros	25.1.2001	Armenia
6.5.1963	Sveitsi	25.1.2001	Azerbaidzhan
29.4.1965	Malta	24.4.2002	Bosnia ja Hertsegovina
22.9.1976	Portugali	3.4.2003	Serbia ja Montenegro
24.11.1977	Espanja	6.10. 2004	Monaco
23.11.1978	Liechtenstein	6.6.2006	Serbia
16.11.1988	San Marino	11.5.2007	Montenegro
5.5.1989	Suomi		

EUROOPAN NEUVOSTON MINISTERIKOMITEAN TARKKAILIJAT

7.3.1970	Pyhä Istuin
10.1.1996	USA
29.5.1996	Kanada
20.11.1996	Japani
1.12.1999	Meksiko

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN TARKKAILIJAT

2.12.1957	Israel
28.5.1997	Kanada
4.11. 1999	Meksiko

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
FIN-00102 Eduskunta
puh. (+358 9) 4321
fax. (+358 9) 432 3529
<http://www.eduskunta.fi>

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous
Parliamentary Assembly of the Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
puh. + 33 3 88 41 20 00
<http://www.coe.int>